

แนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

โดย

พันเอก ไพโรจน์ สรรพกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

กองบัญชาการกองทัพไทย กระทรวงกลาโหม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 57

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2557 - 2558

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พันเอก ไพโรจน์ สรรพกิจ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

การวิจัยเรื่องการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยนั้นมุ่งเน้นศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายไทยในยุคต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ศึกษาชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในยุคปัจจุบันและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงรูปธรรมในการดำเนินการในสภาพการณ์ที่เป็นจริง วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการและเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

ผลการวิจัยพบว่าการแต่งกายไทยเป็นเอกลักษณ์ที่มีค่าอย่างยิ่งควรค่าต่อการอนุรักษ์ไว้โดยระดมหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐเอกชนในกระบวนการผลิตผ้าไทยและส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายไทยช่วยกันทุกภาคส่วนกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติใช้สื่อสาธารณะเผยแพร่การแต่งกายไทยเพื่อสร้างกระแสนิยมการแต่งกายไทย โดยรวบรวมความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยในปัจจุบันนำเสนอโดยใช้คารา ผู้ประกาศข่าว สื่อมวลชนทุกสาขา ส่งเสริมให้มีการประกวดการออกแบบชุดไทยประยุกต์โดยให้นักออกแบบรุ่นใหม่และห้องเสื้อแบรนด์ที่มีชื่อเสียงเน้นการออกแบบชุดไทยให้สามารถใช้ในวาระโอกาสต่างๆปลูกฝังค่านิยมไทย ให้กับคนไทยโดยเฉพาะในหมู่เด็กและเยาวชนให้มีความรักประเทศชาติ รักศักดิ์ศรีความเป็นไทย ลดกระแสนิยมตะวันตกกระแสนิยมการแต่งกายเลียนแบบนักร้องนักแสดงเกาหลีและญี่ปุ่น ส่งเสริมและอนุรักษ์การผลิตผ้าไทยให้พัฒนาเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ และเพิ่มการผลิตเชิงอุตสาหกรรมได้และรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยแต่งกายโดยใช้ผ้าไทยในทุกภาคส่วนการใช้มิติทางวัฒนธรรมช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมด้วยการให้ความรู้ กำหนด กฎ ระเบียบ เชิญชวนให้แต่งกายที่แสดงความเป็นไทย ให้ราษฎรทั่วไปข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยได้มากขึ้นจนสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้ การดำเนินการข้างต้นจำเป็นต้องกำหนดจัดทำเป็นโครงการมีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพที่ชัดเจนมีหน่วยงานสนับสนุนมีงบประมาณรองรับและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม

คำนำ

ชนชาติไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภูมิใจในเกียรติภูมิของชาติที่เป็นเอกราช มีดินแดนของตนเอง มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ มีเลขไทย มีศาสนากลมกลืนจิตใจ มีพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งที่ยิ่งใหญ่ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งสอดคล้องกับอุปนิสัยของคนไทยที่รักอิสระ มีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศีลธรรม

ความภูมิใจในภูมิปัญญาไทย คนไทยเป็นนักประดิษฐ์คิดค้นมาแต่โบราณกาล ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ต่างๆ จนปัจจุบันภูมิปัญญาไทยคู่สากล เป็นที่ยอมรับในความฉลาด ความมีศิลปะ ความละเอียดอ่อน วิจิตรประณีต ประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เพื่อให้ได้ผลงานที่ยอดเยี่ยมจนปรากฏเป็นที่ยอมรับของนานาชาติด้วยภูมิปัญญาไทยในนาม OTOP หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเราชาวไทยควรภูมิใจในภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาจนเรามีชื่อเสียงระบือไปทั่วโลก

วัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมไทยคือวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับศิลปะไทย ประเพณีไทย อาหารไทย การแต่งกายไทย ภูมิปัญญาไทย การแต่งกายไทยนั้นแต่งตามยุคสมัยและกาลเทศะ แล้วแต่วิวัฒนาการการแต่งกายไทยด้วยผ้าไทย ประเภท ผ้าทอ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย การพัฒนารูปแบบการแต่งกายไทยและผ้าไทยให้ทันสมัย และยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมในทิศทางที่ถูกต้อง งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการให้ข้อมูลในเรื่องการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยและเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติด้านสังคมจิตวิทยา

พันเอก

(ไพโรจน์ สรรพกิจ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ 57

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1	
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
บทที่ 2	
แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
มโนทัศน์แบบจำลองทางความคิด Mental model	5
มโนทัศน์อัตลักษณ์ Identity	6
การวิเคราะห์ SWOT Analysis	10
แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย	12
แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	17
เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
สรุป	24
กรอบความคิดของการวิจัย	31

	หน้า
บทที่ 3	
วิวัฒนาการการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย	32
วิวัฒนาการการแต่งกายของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	32
ชุดประจำชาติที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม	44
สรุป	55
บทที่ 4	
แนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย	57
สภาวะแวดล้อมด้านการแต่งกายในยุคเทคโนโลยีข่าวสารและ	
แนวโน้มการออกแบบการแต่งกายในยุคต่อไป	57
การส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย	61
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็น	
เอกลักษณ์ไทยในปัจจุบัน	69
สรุป	76
บทที่ 5	
สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	79
สรุป	79
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	86
บรรณานุกรม	87
ประวัติผู้วิจัย	89

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ 1	การแต่งกายสมัยรัชกาลที่ 4 เยาววัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้กับ วัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้วเพื่อสร้างความเจริญแก่ประเทศ	33
แผนภาพที่ 2	กรมขุนภูวนัยนฤเบนทรธิบาล (พระองค์เจ้าสุบรรณ) พระโอรส พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเจ้านายชั้นสูงแต่ง กายอย่างเก่าในยุคต้นรัตนโกสินทร์	35
แผนภาพที่ 3	การแต่งกายของราษฎรสามัญ	37
แผนภาพที่ 4	การแต่งกายสมัยกลางสมัยรัชกาลที่ 5	40
แผนภาพที่ 5	การแต่งกายยุค จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี	43
แผนภาพที่ 6	ชุดไทยพระราชานิยม	45
แผนภาพที่ 7	ชุดไทยพระราชานิยม	46
แผนภาพที่ 8	ภาพชุดพระราชทานแขนยาวมีผ้าคาดเอว ชุดแขนสั้นและชุดแขนยาว	47
แผนภาพที่ 9	การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคกลาง	48
แผนภาพที่ 10	การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคอีสาน	49
แผนภาพที่ 11	การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคเหนือ	53
แผนภาพที่ 12	การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคใต้	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีความเป็นเอกราชเจริญก้าวหน้ามีประวัติศาสตร์ที่สืบสานมายาวนาน ประชาชนมีความรักหวงแหนและภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติที่มีลักษณะเด่น ดึงดูดแตกต่างจากชาติอื่นๆ เช่นความเป็นประเทศที่ไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศใด มีภาษาเป็นภาษาประจำชาติ มีวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามมีความปรองดองกันระหว่างคนที่มีความเชื่อและนับถือศาสนาต่างกัน มีความรักเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้สังคมไทยมีคุณภาพคุณธรรมใฝ่การเรียนรู้ มีความสมานฉันท์เอื้ออาทรต่อกัน เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถรักษาเอกราชอธิปไตยและความเป็นไทยไว้ได้ตลอดมา

เอกลักษณ์ไทยคือสิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจนและเป็นวัฒนธรรมอันมีค่ายิ่งสำหรับคนไทยทุกคน จะมีอยู่ทุกภาคของประเทศมีมากมายหลายประการ แต่เมื่อรวบรวมเป็นวัฒนธรรมไทยจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีค่ามากเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ไว้ทั้งวัฒนธรรม มารยาท ศิลปะ ภาษา อาหารและการแต่งกายที่เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ(อ้างอิงจากข้อมูลของหอจดหมายเหตุ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ) โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลในเรื่องนี้ได้แก่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ มูลนิธิเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ และคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติก็เพื่อให้คนไทยมีจิตสำนึกรักความเป็นไทยมีความเข้าใจและภูมิใจในประวัติศาสตร์ของชาติ มีความรักและภาคภูมิใจในชาติบ้านเมืองและท้องถิ่น เป็นพลเมืองดียึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อให้คนไทยเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ และเพื่อให้คนไทยมีจิตมุ่งมั่นที่จะทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับสังคม มีความรับผิดชอบต่องานที่ต้องมอบหมายของแผ่นดินตามกำลังความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายสำคัญในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติคือการให้มีการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันสูงสุดของชาติอันได้แก่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองใน

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของชาติในปัจจุบันเกิดจากปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอกได้เข้ามามีอิทธิพลกับสังคมไทยมานานแล้วเช่น การเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดนส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สังเกตได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ที่มุ่งพัฒนาเฉพาะด้านปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจแต่ขาดการพัฒนาคนในทุกภาคส่วนของสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วย ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่แสวงหาผลกำไรที่รวดเร็วได้เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจดั้งเดิมของสังคมไทยที่มุ่งเน้นความพอมีพอกินและเน้นความสุขที่ยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เน้นการแข่งขันการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นขาดความเอื้ออาทรต่อกันอันเป็นพื้นที่ที่ดีของสังคมไทย ด้านวัฒนธรรม เกิดการรับเอาวัฒนธรรมของชาวต่างประเทศเข้ามามากขึ้นเน้นคุณค่าของวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจขาดสุนทรียภาพในการดำเนินชีวิต ด้านการศึกษา รูปแบบการศึกษาในอดีตของไทย "บ้าน วัด โรงเรียน" เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบการศึกษาที่ให้เด็กเรียนรู้จากครู อาจารย์ ที่ขาดจิตสำนึกในความเป็นครู มุ่งเน้นแต่ผลตอบแทนมากกว่าให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง ซึ่ง ปัจจัยภายนอกต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อปัจจัยภายในคือทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมขาดจิตสำนึกถึงคุณค่าและความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจขาดความรู้สึกรักชาติซึ่งความหวงแหนในประวัติศาสตร์ไทย ภาษาไทย คำสอนในศาสนา คุณธรรมจริยธรรม การกตัญญูกตเวทีตอบแทนคุณแผ่นดิน การไม่เห็นความสำคัญของเอกราชอธิปไตยของชาติ

เอกลักษณ์ของชาติมีความสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของชาติประกอบกับงานด้านพระมหากษัตริย์และเอกลักษณ์ของชาติด้านอื่น ๆ นั้นมีความละเอียดอ่อนจึงจำเป็นที่ประชาชนชาวไทยทุกคนจะต้องช่วยกันพิทักษ์รักษาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามของชาติ เสริมสร้างองค์ประกอบเอกลักษณ์ไทยที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้นร่วมกันพัฒนาส่วนประกอบของเอกลักษณ์ไทยที่ได้ผลกระทบหรืออ่อนด้อยลงให้กลับมาเข้มแข็งดังเดิมและอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามของชาติที่เป็นเอกลักษณ์ไทยให้คงอยู่ยั่งยืนตลอดไป

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นของตนเองมาเป็นระยะเวลายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นศิลปะไทย มารยาทไทย ภาษาไทย อาหารไทย และชุดประจำชาติไทย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีคุณค่ามีความงดงามบ่งบอกถึงเอกลักษณ์แห่งความเป็น "ไทย" ที่นำความภาคภูมิใจมาสู่คนในชาติ การแต่งกายของไทยโดยเฉพาะในยุครัตนโกสินทร์ซึ่งมีอายุยาวนานมากกว่า 200 ปี นั้น ได้มีวิวัฒนาการมาโดยลำดับนับแต่ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ตอนกลาง ยุคเริ่ม

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือ ยุค"มอลานำชาติไทย"และจนปัจจุบัน"ยุคแห่งเทคโนโลยีข่าวสาร"แต่ละยุคสมัยล้วนมีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นของตนเองซึ่งไม่อาจสรุปได้ว่าแบบใดยุคใดจะดีกว่า หรือดีที่สุดเพราะวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ล้วนต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคม แล้วแต่สมาชิกของสังคมจะจัดสรรสิ่งที่พอเหมาะพอควรสำหรับตน พอควรแก่โอกาส สถานที่และกาลเทศะ ระหว่างปี พ.ศ. 2500 - 2525 ช่วงเวลานี้มีวิวัฒนาการที่สำคัญคือการแต่งกายแบบไทยตามแนวพระราชนิยม คือชุดไทยพระราชนิยมหญิง และชุดไทยพระราชนันทานสำหรับชาย ทั้งสองชุดนี้ได้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นชุดประจำชาติของไทย จากปี 2525 จนถึงปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคม ทุกวันนี้การแต่งกายมีหลากหลายลักษณะ อิสระทำท่ายในทุโอกาส ด้วยการออกแบบของนักออกแบบที่มีความสามารถให้เลือกใส่ได้ในทุกฤดูกาลและสมัยนิยม ซึ่งพอจะแยกได้เป็นชุดเครื่องแบบ ชุดทำงาน ชุดลำลอง ถือว่าเป็นชุดที่ใส่ได้ในทุกโอกาส ใส่ทำงานก็ได้ ใส่เดินเล่นก็ได้ และชุดอิสระหลากหลาย เช่นเสื้อประเภทเสื้อยืดต่างๆและรวมทั้งผ้าไหมที่มีผู้นิยมมาตัดเย็บสวมใส่ในโอกาสต่างๆอีกด้วย นอกจากนี้ยังถือว่าการออกแบบที่ดีจะต้องคำนึงถึงฤดูกาล โอกาสการใช้สอย สมัยนิยม และที่สำคัญคือความงดงามของการแต่งกาย บุคลิกภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้การแต่งกายปัจจุบันเต็มไปด้วยความหลากหลาย เน้นค่านิยม อารมณ์ ความรู้สึก และยุคสมัยเป็นสำคัญรวมไว้ทั้งในเรื่องของการออกแบบ ผ้าที่ใช้และอัญมณีที่เหมาะสมเป็นเครื่องประดับ มีการประยุกต์ออกแบบชุดประจำชาติของไทยเพื่อใช้ในการประกวดบนเวทีนานาชาติซึ่งไม่อาจนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ อย่างไรก็ตาม ความนิยมในการสวมใส่ชุดประจำชาติในโอกาสต่างๆยังต้องการการส่งเสริมและหาชุดแต่งกายที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งการออกแบบ ผ้าที่ใช้และอัญมณีเครื่องประดับ

ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะทำวิจัยวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยว่ามีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมอย่างไรเพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันว่า มีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมอย่างไรมีอะไรบ้างที่ควรส่งเสริม มีปัญหาอะไรบ้างที่ปรับเปลี่ยน ไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคม

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาวิวัฒนาการการแต่งกายของไทยในยุครัตนโกสินทร์
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการแต่งกายของ ข้าราชการ ผู้นำชั้นสูงและบุคคลทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากตำราและเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคทั้งสี่ภาคของประเทศนำมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยของข้าราชการ ผู้นำชั้นสูงและบุคคลทั่วไป ที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์การแต่งกายของไทย
2. ทำให้ทราบวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์
3. เป็นแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้นำมาประกอบในการอธิบายกระบวนการทางสังคมที่จะนำไปสู่การกระทำของมนุษย์ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ รวมทั้งการอธิบายถึงเอกลักษณ์ไทยที่ได้จากเอกสารและแนวความคิดของผู้เกี่ยวข้องซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ในบทต่อไป ตามลำดับดังต่อไปนี้

มโนทัศน์แบบจำลองทางความคิด (Mental model)

มโนทัศน์แบบจำลองทางความคิด (Mental model) ถูกศึกษาในสาขาวิชามนุษยวิทยาการระลึกรู้ (Cognitive Anthropology) ที่กล่าวถึงการสร้างความรู้ของมนุษย์ การสร้างความรู้มี 2 ระดับคือ ระดับปัจเจกบุคคล มนุษย์เผชิญกับปรากฏการณ์ของโลกภายนอกและนำข้อมูลที่ได้มาร่วมคิดกับประสบการณ์ที่มีอยู่สร้างเป็นกรอบความคิดของตัวเองขึ้น เพื่อสร้างความหมาย คุณค่า และความเชื่อเพื่อความเข้าใจด้วยตัวเอง ระดับที่สองคือระดับสังคมและชุมชนมนุษย์อยู่รวมกันและพัฒนาแบบแผนวัฒนธรรมเพื่อเป็นฐานความรู้ความเข้าใจรวมทั้งควบคุมพฤติกรรม มนุษย์สร้างกรอบวัฒนธรรมเพื่อเป็นฐานความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งควบคุมพฤติกรรม มนุษย์สร้างกรอบวัฒนธรรมซึ่งเป็นความคิดความเชื่อที่คนในสังคมหรือกลุ่มมีร่วมกันเรียก (Cultural model) (Kempton, Boster and Hartley, 1997, pp 10-11) แบริชชอร์ (Shore, 1996, pp, 7, 10) ได้กล่าวว่าในการศึกษามนุษย์วิทยาช่วงปลายทศวรรษที่ 20 ได้มีการพิจารณาข้อวิพากษ์จากแนวคิดหลังสมัยใหม่เกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องวัฒนธรรม ชอร์กล่าวถึงการปะทะประสานระหว่างกรอบความคิดของบุคคลกับกรอบวัฒนธรรมของมนุษย์ไม่ได้เป็นฝ่ายรองรับและสร้างความรู้ของตนเองตามที่ เป็นข้อกำหนดสำเร็จรูปแล้วจากวัฒนธรรมมนุษย์เลือกจะนำส่วนไหนไปใช้หรือต้องการรู้ บุคคลไม่ได้ถูกกำหนดจากกรอบวัฒนธรรมเสียทั้งหมด ซึ่งเป็นการแสดงนัยยะถึงความเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตชีวา มีความสามารถกระทำบางอย่างได้แม้จะมีข้อจำกัดของกรอบวัฒนธรรมอยู่ที่ตาม การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง Mental model กับ Cultural model เป็นกระบวนการทางสังคมทำให้เกิดการรับรู้ Perception และความรู้ Knowledge อันนำไปสู่การกระทำของมนุษย์

ปีเตอร์ เซงเก (Peter Senge) (1990) กล่าวถึงมโนทัศน์แบบจำลองความคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และบุคคลเรียนรู้ซึ่งหลัก

สำคัญ 5 ประการได้แก่ การคิดเชิงระบบ (System Thinking) การสร้างพลังแห่งตน (Personal Mastery) แบบจำลองความคิด (Mental model) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) การเรียนเป็นทีม (Team Building) โดยได้อธิบายแบบจำลองความคิดว่าแบบจำลองความคิดเป็นกรอบความคิดหรือภาพที่อยู่ในความคิดของบุคคลซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่ผ่านมาบุคคลจะสร้างภาพในความคิดโดยมีการให้ความหมาย ความเชื่อและคุณค่าและใช้ภาพนั้นในการกำหนดพฤติกรรมซึ่งกรอบความคิดของบุคคลอาจไม่ใช่ความจริงหรือสิ่งที่ถูกต้อง เช่น ชาวตะวันตกเห็นคนไทยเดินในห้องประชุมบางครั้งคนไทยมีการก้มหลังจึงคิดว่าเป็นอาการผิดปกติเกี่ยวกับสุขภาพของกล้ามเนื้อหลังแต่ในความเป็นจริงแล้วคนไทยนั้นเดินผ่านผู้อาวุโสจึงก้มหลังเดินแสดงความเคารพ

มโนทัศน์อัตลักษณ์ (Identity)

ในการศึกษาสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและปัจเจกในประเด็นเรื่องมโนทัศน์อัตลักษณ์มีการตั้งคำถามที่ว่าอัตลักษณ์ของปัจเจกประกอบขึ้นจากอะไรสังคมมีกลไกหรือกระบวนการซึมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของปัจเจกได้อย่างไรปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกนำไปสู่การสร้างและเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์อย่างไรซึ่งสังคมวิทยาที่เน้นระดับจุลภาคได้แก่สายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic interactionism) จะสามารถอธิบายถึงปัจเจกที่มีความคิดริเริ่มจัดการกับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่งมากกว่าสังคมนิยมระดับมหภาคที่กล่าวถึงอิทธิพลของสังคมในการกำหนดปัจเจก

แนวความคิดหลังสมัยใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทั้งนี้ความคิดหลังสมัยใหม่มีสมมติฐานอันใหม่และการเสนอความคิดที่ได้แย้งกับความคิดยุคสมัยใหม่ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาในเรื่องอัตลักษณ์ ลักษณะของแนวคิดสมัยใหม่มีจุดเด่นที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การตั้งข้อสงสัยกับเหตุผลในฐานะเป็นเครื่องมือให้เข้าถึงความเป็นจริงแนวคิดหลังสมัยใหม่อาจเรียกได้ว่าเป็นช่วง"วิกฤติของเหตุผล"ที่ผ่านมามากทฤษฎีต่างๆทางสังคมศาสตร์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลในฐานะเครื่องมือแสวงหาความรู้เชื่อมั่นว่าเหตุผลจะไม่บิดเบือนหรือแทรกแซงสิ่งที่ถูกศึกษาเชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงที่ได้มานั้นมีลักษณะที่เป็นสากลความถูกต้องของความรู้ต้องเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อบริบทของเวลา สถานที่ แนวคิดสมัยใหม่เป็นการตั้งคำถามกับสิ่งที่คิดขึ้นมาก่อนหน้าโดยมีความเห็นว่าเราไม่ได้รับรู้โลกอย่างตรงไปตรงมา กระบวนการของจิตสร้างกรอบบางอย่างในการจำแนกแยกแยะข้อมูลดิบที่ได้มาจากประสาทสัมผัส สิ่งต่างๆในโลกมิได้เป็นเพียงข้อเท็จจริง (Fact) ของประสาทสัมผัสเท่านั้นข้อเท็จจริงเหล่านั้นถูกตั้งไว้ด้วย"ความหมาย" ซึ่งมีที่มาจากสังคมและวัฒนธรรม

เหตุผลไม่มีความเป็นสากล แต่ละเหตุการณ์มีตรรกะของมันเอง เราจะเข้าใจมันได้ต่างวิธีกันมีลักษณะเป็นเหตุผลเหมือนกันหมดถ้าจะมีเหตุผลก็มีลักษณะแตกแยก (Fragmented) ขึ้นกับบุคคลและวัฒนธรรมนักคิดหลังสมัยใหม่แนวประนีประนอมไม่ได้ปฏิเสธเหตุผลเลยทีเดียวแต่เรียกร้องให้มีการยึดหยุ่นสนใจกับบริบทที่จะใช้เหตุผลให้มากขึ้น (จันทน์ เจริญศรี 2544 น.76)

2. การเปลี่ยนแปลงฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ที่ถูกศึกษานั้นคือปัญหาญาณวิทยา (Epistemology) ที่ว่าด้วยการเข้าถึงความจริงทฤษฎียุคสมัยใหม่มักอิง กับปรัชญาสังคมเกี่ยวกับความจริงสุดท้ายเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และสังคมแนวคิดหลังสมัยใหม่เห็นว่า "ความเป็นจริง" เป็นเพียงอุดมการณ์ความจริงเป็นเรื่องการผูกติดกับเรื่องของอำนาจซึ่งหมายถึงอำนาจของผู้ประกาศตนเป็นผู้ค้นพบความจริงการให้อภิสิทธิ์กับผู้วิจัยที่อยู่เหนือกว่าผู้ที่ถูกวิจัยที่จะสามารถมองเห็นความเป็นไปได้ทั้งหมดนั้นไม่สามารถทำได้จริง มิเชล ฟูโก่ กล่าวถึงว่าองค์ความรู้แต่ละยุคสมัยอยู่ภายใต้กรอบมุมมองแบบหนึ่งเรียกว่า "วาทกรรม" ซึ่งเป็นกรอบของการนิยามความจริงวางอยู่บนมุมมองหนึ่งและประกอบด้วยการปฏิบัติการทางสังคมที่มารองรับชุดความจริงนั้นๆ ดังนั้นกรอบของวาทกรรมเป็นตัวกำหนดจัดวางตำแหน่งของตัวประธานผู้ศึกษาก็ไม่อาจหลุดออกจากกรอบของวาทกรรมได้

จากแนวคิดนี้ทำให้วิธีเขียนงานนำเสนอภาพต้องมีการจัดพื้นที่ใหม่ของผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษาผู้ศึกษาซึ่งถูกทำให้มองไม่เห็นแม้ผู้อ่านจะได้ยินเสียงของเขายู่ตลอดเวลาจะต้องปรากฏขึ้นผู้ถูกศึกษาซึ่งเคยเป็นแต่วัตถุของการศึกษาไม่มีโอกาสพูดจะต้องปรากฏเสียงขึ้นบ้าง

3. การเปลี่ยนแปลงฐานะของทฤษฎี แนวคิดยุคสมัยใหม่เน้นการวิเคราะห์เชิงองค์รวมทั้งหมด (Totality) การมองเห็นและการอ่านสิ่งที่ศึกษาอย่างทะลุปรุ โปร่งแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่เห็นว่าเป็นเพียงมายาคติเมื่อเราไม่อาจรับรู้ความจริงที่อยู่เหนือประสบการณ์หรือพ้นเหนือจากวาทกรรมไปได้ ดังนั้นทฤษฎีจึงไม่ควรอ้างถึงความจริงที่เป็นจุดเริ่มพื้นฐานอาจเป็นเพียงประโยคที่เป็น "ภาพแทนความจริง" เท่านั้นนอกจากนี้ไม่พยายามเสนอทฤษฎีแบบครอบจักรวาลควรเปลี่ยนมาเน้นการศึกษาเฉพาะกรณีเน้นระดับท้องถิ่นหรือชุมชนการศึกษาที่เน้นบริบทจะช่วยทำให้ตอบได้ว่าทางเลือกแบบไหนที่เหมาะสมที่สุดในบริบทแบบไหน

ผลของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมความรู้และวิธีการแสวงหาความรู้ข้างต้นมีผลต่อการศึกษารื่องอรรถลักษณะ แนวคิดหลังสมัยใหม่ไม่เชื่อเรื่องความเป็นเหตุผลซึ่งเป็นแก่นแกนของธรรมชาติของมนุษย์แต่กลับถูกตั้งคำถามในฐานะของเครื่องมือแห่งอำนาจสิ่งทีตามมาก็คือการรื้อถอนภาพปัจเจก โดยเสนอคุณสมบัติอะไรบางอย่างที่เป็นฐานรากของธรรมชาติและพฤติกรรมมนุษย์แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Poststructuralism) กล่าวถึงลักษณะที่ดึงความเป็นศูนย์กลางออกจากปัจเจก (Decentring. Subject) ซึ่งมีสองความหมายคือประการแรกคือการไม่ให้อภิสิทธิ์กับ

ปัจเจกในฐานะเป็นผู้กระทำการ (Agent) หรือเป็นศูนย์กลางของพฤติกรรมทางสังคมเป็นการทลายมายาคติว่าคนเรานั้นจะเป็นเจ้าของหรือควบคุมพฤติกรรมของตนได้ประการที่สองคือการเน้นถึงการไร้ซึ่งแก่นแกนอันเป็นสากลของปัจเจกภาพสิ่งที่เน้นแทนคือลักษณะปัจเจกภาพซึ่งเป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัยเป็นผลของกระบวนการต่อรองเชิงอำนาจในความสัมพันธ์ทางสังคมหลายระดับตั้งแต่ระดับจุลภาคเช่นในครอบครัวจนถึงระดับมหภาคปัจเจกภาพเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างความหมายทางสังคมให้แก่อัตลักษณ์อย่างหนึ่งอาจเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกหรือของกลุ่มก็ได้ความเป็นปัจเจกจึงถูกเน้นในฐานะที่เป็น "กระบวนการทางสังคมของการสร้างอัตลักษณ์" มากกว่าแก่นแกนของคุณสมบัติบางอย่างที่มีลักษณะตายตัว

วิธีคิดของนักคิดแนวหลังโครงสร้างนิยมที่มีส่วนสำคัญในการรื้อถอนภาพความเป็นแก่นแกนของปัจเจกภาพในที่นี้จะอ้างถึงแนวคิดของมิเชล ฟูโก (Michael Foucault) และสจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) (อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2546, น.50-57)

ในทางปฏิบัติ อัตลักษณ์และปัจเจกภาพซ้อนทับกันอยู่ ฮอลล์กล่าวว่า "ความเป็นตัวเรา" เป็นเหมือนรอยตะเข็บ (Suture) ที่เย็บแผลให้สมานเป็นเนื้อเดียวกัน สิ่งที่ถูกเย็บเข้าด้วยกันในด้านหนึ่งคืออัตลักษณ์หรือตำแหน่งแห่งที่ในวาทกรรมที่เรียกร่องเราอีกด้านหนึ่งคือกระบวนการทำปฏิกริยาที่เรามีต่อวาทกรรมนั้น "ความเป็นเรา" เกิดมาภายในกระบวนการนี้เอง ปัจเจกภาพจึงหมายเน้นการตระหนักรู้และประสบการณ์ภายในที่เกิดในแต่ละบริบทใดๆ เฉพาะหน้าโดยไม่อาศัยการผูกโยงกับแก่นแกนและเมื่อปัจเจกแสดงการตอบโต้ใดๆกลับออกไป เขาก็ได้สร้างอัตลักษณ์ของเขาขึ้นมาใหม่ด้วย อัตลักษณ์จึงหมายรวมถึงลักษณะของปัจเจกที่แสดงออกมาด้วย ดังกรณีเด็กที่แม่เรียกให้ไหว้คุณป้า เด็กพนมมืออย่างเสียมิได้ ภาพลักษณ์ของผู้ที่อยู่ในวาทกรรมระบบอุปถัมภ์ซึ่งถึงความอึดอัดและความไม่พอใจภายในและขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงออกของอัตลักษณ์ที่ผสมผสานทั้งการจำยอมและการต่อต้านอยู่ในที่ด้วย

"ความเป็นตัวเรา" ในกระบวนการนี้คือลักษณะที่เรียกว่า " การ โยกย้ายตำแหน่งแห่งที่"(Dislocation)ซึ่งหมายถึงการไม่อาจถูกตรึงติดกับคุณสมบัติบางอย่างที่ตายตัวหยุดนิ่งการนิยามอัตลักษณ์ต่างๆเกิดขึ้นจากกระบวนการจำแนกแยกแยะที่ตามมาด้วยการลากเส้นแบ่งสิ่งนี้ออกจากสิ่งนั้นและการปฏิเสธคุณสมบัติที่ไม่ใช่ตัวมันออกไป เช่นความดีไม่ใช่ความชั่ว สีดำไม่ใช่ขาว ในแง่นี้ความหมายของอัตลักษณ์มิได้มีรากฐานอยู่ภายใต้ตัวมันเอง แต่อิงอาศัยความหมายด้านตรงข้ามมาเปรียบเทียบกับ"ความเป็นอื่น"ที่ถูกปฏิเสธนี่เองคือเหรียญตรงข้ามที่เป็นเงื่อนงำจำเป็นของการมีอยู่ของอัตลักษณ์ ด้านตรงข้ามที่ไม่ได้แสดงออกมาในที่นั้นจึงมีอยู่ควบคู่และเป็นสิ่งให้ความชอบธรรมกับด้านที่แสดงออกเสมอ

จะเห็นได้ว่าการนิยามอัตลักษณ์แฝงไว้ด้วยความขัดแย้งและความสัมพันธ์เชิงอำนาจของการแบ่งแยกกีดกันความว่างกลางที่ปราศจากความหมายในตัวเองที่ทำให้อัตลักษณ์ไม่อาจซ้อนทับสนิทกับปัจเจกภาพที่เป็นภาพตัวแทนได้และทำให้กระบวนการนี้ไม่อาจหยุดนิ่งตายตัวได้ด้วยเพราะการอิงอาศัยความหมายคู่ตรงข้ามในบริบทต่างๆอาจขัดแย้งกันเอง การไม่อาจหยุดนิ่งตายตัวของอัตลักษณ์จึงหมายถึงกระบวนการที่ปัจเจกต่อรองตั้งคำถามหรือปฏิเสธตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมที่ถูกยึดเยี่ยมาไว้ การปฏิเสธอาจไม่จำเป็น ต้องหมายถึงการต่อต้านตรงๆหรือสร้างอัตลักษณ์ตรงข้ามขึ้นมาบางทีมันเป็นการ "เล่น" กับจิตจำกัดที่ถูกตีกรอบไว้ให้ โดยพลิกสร้างนัยยะของความหมายใหม่ขึ้นมาแทน การไม่หยุดนิ่งของกระบวนการนี้จึงบ่งชี้ถึงศักยภาพของการต่อต้านที่มีชีวิตชีวา

แนวคิดหลังโครงสร้างนิยมช่วยทำให้เห็นกระบวนการสร้างปัจเจกและทำให้เห็นมายาคติเกี่ยวกับปัจเจกไม่ว่าความเป็นเพศหรือความเป็นชาติพันธุ์เป็นผลของกระบวนการอำนาจ การรู้ถอนความเป็นปัจเจกภาพส่งผลสะท้อนต่อกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชนต่างๆด้วยธรรมชาติของการต่อสู้ทางการเมืองต้องมีการนิยามเป้าหมายของการต่อสู้หากไม่มีผู้ถูกเอาเปรียบหรือผู้ถูกกดขี่ การต่อสู้ก็ดูไร้ความหมายดังนั้นจึงมาทบทวนคำนิยามมโนทัศน์ "ผู้กระทำ" (Agency) อีกครั้ง

ปัญหาแกนกลางของสังคมศาสตร์คือปัญหาการกำหนดที่ตั้งคำถามว่ามีมนุษย์มีเจตจำนงเสรีที่จะเลือกหรือไม่ มนุษย์และการกระทำถูกกำหนดจากอะไร มนุษย์เป็นเพียงผลผลิตของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเท่านั้นหรือในการนี้จึงมีการแสวงหาตัวเชื่อมในกระบวนการปะทะประสานระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม ในที่นี้จะได้กล่าวถึงมโนทัศน์สองอย่าง คือมโนทัศน์ปฏิบัติการ (Practice) และมโนทัศน์การต่อต้าน (Resistance) (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546, น. 100-104, 109-111)

มโนทัศน์ปฏิบัติการ (Practice) เน้นการกระทำในชีวิตประจำวันที่อาจเป็นการกระทำที่ดูเหมือนไม่มีนัยสำคัญประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าการกระทำของคนในประสบการณ์ชีวิตประจำวันมีลักษณะของการทำไปโดยไม่ตระหนักหรือตั้งคำถามว่าอะไรกันแน่ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเรา (Taken-for-granted) การกระทำหลายอย่างเป็นผลของการเคยชิน (Routine) เป็นพฤติกรรมซ้ำๆที่เป็นผลของการที่ได้รับการบ่มเพาะจากค่านิยมของสังคมซึ่งเราทำไปอย่างธรรมชาติโดยไม่ตั้งคำถามถึงกรอบพฤติกรรมนั้นๆมันทำให้เราไม่ได้มองการกระทำของตนจากกรอบคิดและค่านิยมสังคมในด้านหนึ่งมันช่วยให้เราสะดวกในการใช้ชีวิตเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใหม่ๆ คนจะดึงความเคยชินจากประสบการณ์เก่ามาเป็นทุนในการช่วยเหลือตีความเหตุการณ์ใหม่จากจุดนี้จึง

เห็นได้ว่าการศึกษากิจกรรมในชีวิตประจำวันทำให้เห็นการปะทะสังสรรค์ของ "สิ่งที่กำหนดให้ทางสังคม" คือ กฎเกณฑ์ค่านิยมต่างๆที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกกระทำของปัจเจก

มโนทัศน์ปฏิบัติการให้ความสำคัญกับ "สถานการณ์เฉพาะ" ที่เป็นบริบทของการกระทำเป็นอย่างมากเพราะปฏิบัติการเกิดขึ้นในมิติเวลาและสถานที่ที่เฉพาะเจาะจงคำว่าความไม่แน่นอนของสถานการณ์ (Contingency) สถานการณ์เฉพาะหน้าขณะนั้น (Situatdnees) บริบท (Context) จะถูกเน้นย้ำบ่อยในฐานะตัวเชื่อมระดับการวิเคราะห์มหภาคกับจุลภาค บริบทหมายถึงสถานการณ์เฉพาะที่มีผลต่อ อารมณ์ ความคิดความรู้สึกของปัจเจกทำให้เลือกนิยามสถานการณ์ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตัวเอง เขาจะดิ้นอะไรจากคลังประสบการณ์เก่ามาใช้อย่างไรผสมกับอะไรตีความอย่างไรขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะอย่างมากและในทางกลับกันการเลือกกระทำของปัจเจกก็ส่งผลต่อการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นั้นๆหลังจากการกระทำผ่านไป แล้วสถานการณ์นั้นๆยังคงสามารถตกค้างในพื้นที่ภายในคลังความทรงจำของปัจเจกอีกด้วย

การเล่าเรื่อง (Story telling) เป็นกระบวนการผลิตซ้ำตัวตนของเราในชีวิตประจำวัน เป็นกระบวนการที่เราแสดงอัตลักษณ์ของเราออกมาในสาธารณะในการเล่าเรื่องของตนเองออกมานั้น กระบวนการสร้างปัจเจกภาพทำงานในหลายระดับ ส่วนหนึ่งผู้เล่ากำลังสัมพันธ์และต่อรองกับความทรงจำและอารมณ์ความรู้สึกของตนเองความสัมพันธ์และอิทธิพลของผู้รับฟังที่มีต่อเขาก็มีอิทธิพลมากในการสร้างภาพนั้น สถานการณ์ของการเล่าให้ใครฟังที่ไหน อย่างไรเป็นครั้งแรกหรือครั้งที่ร้อยเปิดเผยในที่สาธารณะวงกว้างแค่ไหน คนฟังก็คนเล่าสดๆต่อหน้าคนหรือผ่านจอโทรทัศน์ รายละเอียดของบริบทมีส่วนอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและภาพลักษณ์ของผู้เล่าในเรื่องเล่าในระดับมหภาค การเล่าเรื่องของคนชายขอบยังเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วยเพราะเป็นการต่อสู้กับค่านิยมหลักของสังคมและเป็นการดิ้นรนเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะแก่ผู้ที่ไม่มีพื้นที่ทางสังคมเรื่องเล่าในที่สาธารณะจึงถือเป็นการเมืองเชิงอัตลักษณ์เพราะด้านหนึ่งเป็นการท้าทายและอีกด้านเป็นการหาแนวร่วมและให้กำลังใจผู้เป็นทุกข์ที่ไม่กล้าเปิดตัว ในจุดนี้การเมืองของเรื่องเล่าจึงเป็นจุดเชื่อมต่อการศึกษาและการเคลื่อนไหวในระดับจุลภาคกับมหภาค

การวิเคราะห์SWOT analysis

เป็นการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน (จุดด้อย) ภายในและพิจารณาโอกาสและอุปสรรค (ความเสี่ยง) จากภายนอกนำมาวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์และกำหนดเวลาในการดำเนินงาน รวมทั้งใช้ในการประกอบการกำหนดกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้น SWOT analysis จึงใช้ประเมินสถานะแวดล้อมและสถานภาพโดยเน้นศักยภาพและความพร้อมที่มีอยู่และพยายาม

หลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือความเสี่ยงจากสภาวะแวดล้อมภายนอกรวมทั้งแก้ไขจุดอ่อน (จุดด้อย) เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีโอกาสจะก่อให้เกิดทั้งคุณและโทษซึ่งหากนำจุดแข็งและโอกาสที่มีอยู่มาใช้ จะก่อประโยชน์ได้ทวีคูณในขณะที่จุดอ่อนและอุปสรรคหรือความเสี่ยงจากภายนอกอาจคุกคาม หรือสร้างความเสียหายได้เช่นเดียวกัน

S = Strengths หมายถึง จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ

W = Weaknesses หมายถึง จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ

O = Opportunities หมายถึง โอกาสที่จะดำเนินการได้

T = Threats หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงาน

หลักการสำคัญของ SWOT คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในซึ่งก็คือค่าการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางด้านบวกและทางด้านลบที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมภายในหรือเป็นข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการดำเนินงาน
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงโอกาสและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามหรือมีผลต่อการดำเนินการ

แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Matrix

SWOT Matrix คือการกำหนดกลยุทธ์หรือเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกจากการวิเคราะห์ SWOT โดยข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า SWOT Matrix โดย SWOT Matrix เป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ประเภทต่างๆมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอนดังนี้

1. หลังจากที่มีการประเมินสภาพแวดล้อมโดยการวิเคราะห์ให้เห็นถึงจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคก็จะนำข้อมูลทั้งหมดวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า SWOT Matrix

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิง

ป้องกันทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีจุดแข็งขณะเดียวกันองค์กรก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดจากภายนอกที่องค์กรควบคุมไม่ได้แต่องค์กรสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มาจากภายนอกได้

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไขทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีโอกาสที่จะนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่ได้

กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับทั้งนี้เนื่องจากองค์กรเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ ตัวอย่างประเทศไทยจุดอ่อนคือต้องนำเข้าน้ำมันดิบจากต่างประเทศประกอบกับพบข้อจำกัดคือราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งหมดมากำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรับคือยุทธศาสตร์การรณรงค์ประหยัดพลังงานทั้งประเทศอย่างจริงจังและยุทธศาสตร์การหาพลังงานทดแทนที่นำทรัพยากรธรรมชาติในประเทศที่มีอยู่มาใช้มากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย

คนไทยนั้น ไม่เคยเรียกตนเองว่า "สยาม" เลย (ไทยหรือสยาม:www.tat.or.th) นอกจากจะเรียกว่า"ไทย" แต่ชาวต่างชาตินิยมเรียกประเทศไทยว่า สยาม (Siam) และเรียกคนไทยว่า "ซิamese" (Siamese) เดิมทีคนไทยเรียกชื่อประเทศโดยใช้ชื่อเมืองหลวงเป็นชื่อประเทศ เช่น กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา จนถึงปี พ.ศ. 2491 เมื่อ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีแทน นายควง อภัยวงศ์เปลี่ยนชื่อ ในภาษาอังกฤษว่า "Thailand" และฝรั่งเศสว่า "Thaïlande" ซึ่งคงใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 ได้เขียนลง ไว้ว่า "ประเทศไทย" เอกลักษณ์ไทย คือ สิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจนสามารถ แบ่งเป็น 6 ชนิด ดังนี้

1. ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

ประเทศไทยมีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับ วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เข้ามา แต่คนไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบต่อกันมาจน กลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ของไทยได้แก่ รำไทยของแต่ละภาคของประเทศ ซึ่งสะท้อนขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่นฟ้อนเล็บ และฟ้อนเทียนอันอ่อนช้อยของภาคเหนือและรำเซิ้งโปงลางอันสนุกสนานของชาวภาค อีสาน ส่วนที่ภาคใต้รำมโนราห์อันนุ่มนวลซึ่งเป็นเรื่องราวนิยายรักของ

ชาว โดยเฉพาะนาฏศิลป์ที่เรียกว่า โขนมักแสดงเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งนำเค้าโครงเรื่องจากอินเดีย ชื่อ Ramayana นิยมเล่นทั่วไปในภาคกลาง และในเมืองหลวง ศิลปะการจัดดอกไม้ได้แก่มาลัยหรือ พวงมาลัย ใช้ต้อนรับแขกผู้มีเกียรติหรือนักท่องเที่ยว รวมทั้งบายศรีสู่ขวัญ และการจัดพาน รวมถึง งานเทศกาลลอยกระทง เป็นงานพิธีการจัดดอกไม้อีกหนึ่งงานหนึ่ง ศิลปะการทำอาหารที่มีกิตติศัพท์ ที่ โด่งดัง ได้แก่ต้มยำกุ้งที่มีรสชาติจัดจ้าน ฯลฯ และยัง มีการประดิษฐ์ผักและผลไม้บนสำรับอย่าง งดงาม เช่นการแกะสลักแตงโมเป็นลวดลายต่าง ๆ

2. การแต่งกาย

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่อง แต่งกายของไทยไว้ในโอกาสสำคัญต่างๆ ในงานพระราชพิธีงานที่ต้องเป็นพิธีการหรือในโอกาส พบปะสังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงาน เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจนในบางหน่วยงานของราชการ มีการรณรงค์ให้ แต่งกายในรูปแบบไทย ๆ ด้วย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ

ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์กราบไหว้ บุคคลในฐานะ หรือวัยต่าง ๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความ กตัญญูทเวทิตาต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันรวม ไปถึงความ เคารพและเกรงอกเกรงใจ

4. สถาปัตยกรรม

เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถานต่าง ๆ เช่น โบสถ์วิหาร ปราสาท ราช วัง และอาคารบ้านทรง ไทย ศาสนสถาน หรือวัด ซึ่งมีศูนย์กลางของอารามที่เรียกว่า อุโบสถ หรือ โบสถ์เป็นที่ซึ่งพระภิกษุมาทำ กิจของสงฆ์ส่วนศาลาเป็นที่ซึ่งประกอบศาสนพิธีฆราวาส เช่น งาน ศพ ส่วนอาคารที่อยู่อาศัย ของคน ไทยแต่ก่อนนั้น (บ้านทรงไทย, คลังปัญญาไทย) บ้านทรงไทย รัตนโกสินทร์ที่สถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2325 รับสืบทอดวัฒนธรรมการสร้างเรือนมาจาก อาณาจักร ศรีอยุธยาไม่ผิดเพี้ยน บ้านทรงไทยภาคกลางในยุคนั้นมักถูกออกแบบตามโครงสร้างของครอบครัว เป็นหลักโดยเริ่มต้นจาก"ครอบครัวเดี่ยว " ไปสู่"ครอบครัวขนาดใหญ่" ภายหลัง ลูกๆ เริ่มแต่งงาน บ้านทรงไทยแบบดั้งเดิมจะยกพื้นใต้ถุนสูง เท่ากับความสูง ของผู้อยู่อาศัยพอเดินลอดได้มีบันได ทอดลงสู่ทำน้ำเพื่อสะดวกในการใช้น้ำดื่ม น้ำ อาบและใช้สอยภายในบ้าน และมีพื้นเล่นระดับ โดยมี ระดับเป็นตัวกำหนดสัดส่วนของการใช้งาน และให้ความรู้สึกไม่จำเจระดับที่ต่างกัน 30-40 ซม. นั้น ยังใช้เป็นที่นั่ง โดยมีระดับที่ต่ำกว่าเป็นที่วางเท้า ดังนั้นระดับที่สูงกว่านั้นก็กลายเป็นม้านั่งยาวได้และ ส่วนมากโครงสร้างพื้นเรือนจะยกเสาสูงเพื่อหลีกเลี่ยงน้ำหลากเพราะมักอาศัยใกล้แม่น้ำ หรือลำ

คลองมีหลังคาจั่วแหลมเพื่อให้น้ำฝนไหลผ่านหลังคาอย่างรวดเร็วอีกการยกพื้นเรือนสูง ทำให้ได้ถุนบ้านร่มเย็น และใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้อาศัย

5. ภาษาไทย

ภาษาไทย คือ ภาษาพูดและภาษาเขียนพจนานุกรมคำแห่งมหाराช ผู้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นช่วงที่บ้านเมืองสงบสุขปราศจากศึกสงครามในสมัยอาณาจักรสุโขทัย ที่ใช้สื่อสารกันได้เป็นอย่างดี เข้าใจ ถึงแม้ปัจจุบันจะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับ ต่างๆอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียนและพูดโดยทั่วไปในภาคกลางเป็นภาษาหลัก

6. ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

ดนตรีไทยที่ใช้ในการประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ หรืองานแต่งงาน หรือการแข่งขัน ชกมวยไทยซึ่งส่วนใหญ่เครื่องดนตรีหลักจะเป็นระนาด จะเข้และซอ 3 สาย ส่วนกีฬาที่เชิดหน้าได้แก่มวยไทย การแข่งขันว่าวไทย ที่นิยมแข่งขันที่ท้องสนามหลวงในช่วงฤดูร้อน รวมทั้งศิลปะการต่อสู้ด้วยอาวุธ เช่น “กระบี่ กระบอง”

สิ่งที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยถึงแม้ว่าจะมี บางอย่างที่ยังมองไม่เห็นเด่นชัดหรือเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ส่วนหนึ่งที่จะต้องคงอยู่ในใจของคนไทยตลอดไปก็คือ ศักดิ์ศรีของคนไทย

การอนุรักษ์สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ไทย หมายถึง การปกป้องรักษา ดูแลเอาใจใส่สิ่งที่สังคมไทยมีอยู่แล้วให้เป็นลักษณะเด่นของตนเองที่ทำให้เชิดหน้าชูตาที่ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือนที่แสดงถึงความเป็นชาติไทยได้ชัดเจน ตลอดถึงการทำนุบำรุงซ่อมแซมสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์นั้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน ผู้สนใจทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ

ความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เอกลักษณ์ไทยมีความสำคัญต่อชาติไทยไม่มากมายน้อยประการ แต่พอสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติมิให้ใครเหยียดหยาม เช่น ชาติไทย
2. เป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งความเป็นไทยอย่างเด่นชัด ที่เรียกว่าเชิดหน้าชูตา เช่น มารยาทอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส มวยไทย ลิเก เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ

3. สร้างสรรค์ความสามัคคีคนในชาติ เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์

4. ทำให้ชาติมีลักษณะเฉพาะที่ไม่มีใครเหมือน เช่น การแต่งกายแบบไทย

5. ทำให้ชาติโดดเด่นในด้านความเป็นเอกราช ประกาศความเป็น “ไท” ได้อย่าง

ภาคภูมิ

ปัจจัยสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์และการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีค่ามาก เป็นสิ่งที่ต้องอนุรักษ์ไว้ แต่การอนุรักษ์เอกลักษณ์เหล่านี้ได้ผลนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือ “คนไทย” เมื่อใดคนไทยรู้จักรักษาและหวงแหน คอยสอดส่องดูแล ปกป้องมิให้ใครเหยียดหยามและทำลาย เมื่อนั้นเอกลักษณ์ไทยจะมีอายุยืนยาวสืบนานไป แต่ถ้าเมื่อใดคนไทยไม่ช่วยกันดูแลรักษา ไม่เอาใจใส่ปล่อยให้หายไปตามยถากรรมมิใช่ของเราคนเดียวของคนทั้งชาติ ถ้าเป็นเช่นนี้เอกลักษณ์ไทยก็จะสูญหายไปเป็นที่สุด ดังนั้นจำเป็นต้องปลูกฝังความรัก ความห่วงใย และสร้างความตระหนักให้คนไทยทุกคนรู้จักคุณค่า รู้จักมรดกไทย รู้จักหวงแหน และมีความสำนึกในความเป็นไทย เพื่อจะได้เป็นผู้คอยปกป้อง ดูแล หวงแหน และเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รับรู้รับทราบถึงเอกลักษณ์อันเป็นวัฒนธรรมไทย

หน้าที่ของ"วัฒนธรรม" กับสังคมไทยในปัจจุบัน

วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบและความประพฤติรวมกันของคนในสังคม เป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความจงรักภักดี การเสียสละ ความสงบเรียบร้อยในสังคมและทำให้สังคมเกิดความเจริญในปัจจุบัน วัฒนธรรมยังทำหน้าที่เหล่านี้อยู่หากแต่ความเข้มข้นเข้มแข็งของวัฒนธรรมในการทำหน้าที่อาจแตกต่างกันเช่น

วัฒนธรรมในฐานะตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่นรูปแบบของครอบครัว สามีภรรยาในอดีตครอบครัวไทยเป็นครอบครัวขยายมีคนอยู่ร่วมกันอย่างน้อย3รุ่นอยู่กันเป็นเครือญาติ ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมีเฉพาะพ่อหรือแม่เนื่องจากการหย่าร้างหรือครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงเนื่องจากการแต่งงานใหม่ครอบครัวของชายรักชาย หญิงรักหญิง

วัฒนธรรมในฐานะเป็นตัวกำหนดบทบาทความสัมพันธ์ของมนุษย์เช่นการเคารพผู้ใหญ่ซึ่งสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก โดยเฉพาะสังคมในชนบท

วัฒนธรรมทำหน้าที่ควบคุมสังคมซึ่งเป็นหน้าที่หลักการควบคุมทางสังคมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการใช้ชีวิตการแสดงออกของบุคคลและสิ่งที่จะเกิดขึ้นหากไม่ปฏิบัติหรือประพฤติตามมาตรฐานที่ตั้งไว้จะได้รับการลงโทษตามรูปแบบของสังคมนั้นๆเช่น ตาหนิหรือประจานจากสังคมการขับออกจากสังคมนั้น เป็นต้นการควบคุมทางสังคมนี้อาจอยู่ในรูปที่เป็นทางการโดยอาศัยกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่วางไว้หรือตรากฎหมายสามารถอ้างอิงและยึดถือเป็นหลักฐานยืนยันได้ตลอดเวลาและการควบคุมที่ไม่เป็นทางการอันได้แก่ ขนบธรรมเนียมและกฎศีลธรรม เป็นต้น

วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่งทั้งในเรื่องความเชื่อความสนใจทัศนคติความรู้ความสามารถความคิดสร้างสรรค์รูปลักษณ์การนุ่งห่มสวมใส่เสื้อผ้าตลอดจนท่าทางการเดินและการพูดที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง

วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมเกิดความเป็นปึกแผ่นความจงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอดมีความเป็นพวกเดียวกัน

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างหล่อหลอมบุคลิกภาพทางสังคมให้กับสมาชิกบุคลิกภาพเป็นผลรวมความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายสภาพและการแสดงออกของจิตใจและประสบการณ์ทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมทำให้สมาชิกของแต่ละสังคมเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของสังคมเจตคติความคิดเห็นและความเชื่อของบุคคลได้อย่างถูกต้อง

วัฒนธรรมสร้างหรือจัดแบบความประพฤติเพื่อว่าบุคคลจะได้ปฏิบัติตามโดยไม่จำเป็นต้องคิดหาวิธีการประพฤติปฏิบัติโดยไม่จำเป็นเป็นการทำตามอย่างกันมาผ่านกระบวนการถ่ายทอดหรืออบรมให้รู้ระเบียบทางสังคมเกี่ยวกับบทบาทความคาดหวังบรรทัดฐานทางสังคมต่างๆ

อย่างไรก็ตามปัจจุบัน วัฒนธรรมไม่สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ตามลำพังสถานการณ์ของวัฒนธรรมในบ้านเราขณะนี้วัฒนธรรมอันดีงามในอดีตกำลังถูกทำลายจากกระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมภายนอกเด็กและเยาวชนไทยจำนวนหนึ่งมีค่านิยมที่ผิดๆในการแต่งกายอันต่อไปในแนวทางการช่วยทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมการเสื่อมถอยของจิตสำนึกอันดีงามความซื่อสัตย์สุจริตการขาดระเบียบวินัยการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยเรียนการเผยแพร่ภาพลามกอนาจารในเว็บไซต์และนิตยสารการตั้งครุฑก่อนวัยอันควรการไม่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ปัญหาอาชญากรรมเป็นต้น

ปัญหาเหล่านี้แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะมีกฎหมายเป็นกลไกควบคุมที่เข้มแข็งแต่วัฒนธรรมเป็นด่านแรกในการกำกับก่อนที่จะไปถึงกลไกทางด้านกฎหมายหากกลไกทางวัฒนธรรมดำเนินไปได้ด้วยดีกลไกทางกฎหมายก็ไม่ต้องนำมาออกมาใช้หรือในทางกลับกันเมื่อกลไกทางกฎหมายไม่สามารถใช้การได้การมีกลไกทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งก็สามารถประคับประคองให้สังคมดำรงอยู่ได้แต่หากกลไกทั้งสองไม่สามารถใช้การได้สังคมก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข

การปลูกฝังค่านิยม 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชนจากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่นับวันจะทวีความรุนแรงและเพิ่มมากขึ้นและต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนเพื่อเป็นการเตรียมคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพต้องมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในทุก

ระดับชั้นทุกเพศทุกวัยนายกรัฐมนตรี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ยกเรื่องค่านิยม 12 ประการ ขึ้นมาเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ ค่านิยม 12 ประการมีดังนี้

1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน
2. ซื่อสัตย์ เสียสละอดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
6. มีศีลธรรมรักษาความสัตย์หวังดีต่อผู้อื่นเผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
8. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมายผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
9. มีสติรู้ตัวรู้คิดรู้ทำรู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็นมีไว้พอกินพอใช้ถ้าเหลือก็แจกจ่าย
จำหน่ายและกิจการเมื่อมีความพร้อมโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลสมีความ
ละเอียดเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และต่อชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

การดำเนินการของภาครัฐเดินหน้าพื้นค่านิยม 12 ประการ สู่การปฏิบัติโดยทันที ได้แก่
กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักนายกรัฐมนตรีจัดทำ roadmap วรรณคดีค่านิยมไทย
กันทันที รวมไปถึงภาคเอกชนและประชาชน

แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

การแต่งกายของคนรุ่นใหม่ รุ่นปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงจากวัฒนธรรมการแต่งกายเดิม
ไปมาก จนทำให้เอกลักษณ์การแต่งกายแบบไทยแทบไม่เหลือให้เห็น ทั้งนี้อาจจะมาจากหลาย
สาเหตุหลายปัจจัย แต่อย่างไรก็ดีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมองเห็นความสำคัญ ควรใส่ใจที่แก้ไข
ปัญหาเพราะค่านิยมการแต่งกายแบบไทยสมัยก่อนมีคุณค่ายิ่ง

การแต่งกายเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติอย่างหนึ่ง เป็นการแสดงออกถึง
ประเพณีวัฒนธรรมทั้งรวมถึงการแสดงออกถึงค่านิยมที่ดีงามตามประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าการ
แต่งกายแบบไทยมีคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะของผู้หญิง มีรูปแบบต่างๆ ที่สวยงาม และที่สำคัญคือสร้าง

ค่านิยมออกแบบการแต่งกายแบบรักนวลสงวนตัว ซึ่งถือเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่งดงามของชาติพึงช่วยกันรักษาเอาไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ การที่จะปรับเปลี่ยนบ้างตามแฟชั่นสมัยใหม่ก็ควรอยู่บนพื้นฐานประเพณีวัฒนธรรมแบบไทยของเรา แต่ที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนให้งดงามอันสอดคล้องกับวัฒนธรรม การแต่งกายแบบไทย ซ้ำยังตามแฟชั่นที่ไม่เหมาะสม กับประเพณีไทยและยิ่งเพิ่มทวีขึ้นทุกวันโดยรัฐเองไม่มีนโยบายควบคุม ปล่อยให้เป็นไปตามสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลจนทำให้เอกลักษณ์การแต่งกายแบบไทยแทบไม่เหลือให้เห็นรสนิยมของคนรุ่นใหม่ทั่วไปหลงกับแฟชั่นตะวันตก ซึ่งเป็นตัวทำลายเอกลักษณ์การแต่งกายแบบดั้งเดิมของไทยอย่างน่าเป็นห่วง ด้วยเหตุด้านการสื่อสาร ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การหมุนตามแฟชั่นของคนรุ่นใหม่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องสนับสนุนได้หลายทาง ความคล่องตัว และรวดเร็วในการเผยแพร่เพิ่มมากขึ้น ยิ่งรัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะคอยกำกับดูแลเรื่องนี้ให้เป็นไปตามกรอบตามแบบที่ควรจะเป็นก็ยิ่งแต่ละเร่งวันให้เอกลักษณ์การแต่งกายประจำชาติสูญสิ้นไปหากเอกลักษณ์การแต่งกายประจำชาติของเราสูญหายไป ก็เป็นเรื่องที่น่าเศร้าอย่างยิ่ง เราเศร้าใจในจุดไหนบ้าง ก็ควรจะเศร้าใจในเรื่องระบบความเป็นชาตินิยม เรื่องสูญเสียเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นไทย เรื่องสูญเสียประเพณี วัฒนธรรมกายแต่งกายที่ดีมีคุณค่า ที่น่าหวงแหน อย่างไรก็ตามใครต่อใครที่เป็นชาวต่างชาติเขายกย่องเราในเรื่องนี้ที่สำคัญคือการแต่งกายแบบรักนวลสงวนตัวเป็นเรื่องที่เหมาะสมยิ่งกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของไทยเรา ในส่วนของผลทางอ้อมเล็กๆ การแต่งกายอย่างแบบไทยเรานี้เป็นการปลูกฝังจิตใจในด้านจริยธรรม คุณธรรมได้ สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด หรือช่วยสร้างสร้างสรรคความคิดความอ่านในเรื่องดีๆ ที่ทรงคุณค่าตามจารีตประเพณีของไทยเราได้ เอกลักษณ์การแต่งกายแบบไทยจึงควรอนุรักษ์ และส่งเสริม หรือหากจะมีการดัดแปลงบ้างตามยุคตามสมัยก็ควรอยู่บนความพอดี พองาม ดังเช่นกายแต่งกายของเพื่อนบ้านรอบๆ เมืองไทยเรา หากเราได้สัมผัสกับการแต่งกายของชาวลาว ชาวเขมร ชาวพม่า ชาวมลายูเซีย ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของเรา รู้ความเคลื่อนไหวในเรื่องการแต่งกายของแต่ละประเทศ ท่านจะได้เปรียบเทียบ และเกิดความรู้สึกนึกคิดในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดีท่านไม่ต้องลงทุนลงแรงนั่งรถนั่งเรือเพียงท่านเปิดโทรทัศน์ที่ช่องต่างๆ ของชาตินั้นๆ ก็ได้สัมผัสเรื่องนี้ได้ทันที นี่อีกทั้งยังตรงประเด็นตามที่อ้างถึงสื่อโทรทัศน์ว่าเป็นสื่อกลางสำคัญในเรื่องการเผยแพร่แฟชั่นอีกด้วยเมื่อท่านได้สัมผัสท่านคงอดชื่นชมไม่ได้และคงใช้คำว่า "ชาตินิยมดีแท้ น่าชื่นชมจริงๆ" และหากหวนกลับมามองการแต่งกายของคนไทยรุ่นใหม่ ท่านน่าจะสอประกายใจที่ว่า "ไร้ชาตินิยมแท้ มันแยจริงๆ"

ครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะปลูกฝัง ปูพื้นฐานเกี่ยวกับค่านิยมต่างๆ ให้แก่บุตรหลาน ความใกล้ชิดทำให้เราควบคุมดูแลได้ตามต้องการ ความอ่อนวัยของผู้เป็นบุตรหลานอยู่

ในช่วงที่สั่งสอนได้ง่าย ดังที่ว่า "ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก" บทบาทสำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองจึงใช้ได้เต็มที่ เต็มความสามารถ ที่สำคัญหากพ่อแม่ผู้ปกครองอย่าหลงทางเสียเองสุดท้ายนี่อย่างจะกล่าวให้ทุกคนอยู่ในความ "พอเพียง" พอใจในสิ่งที่มีอยู่ไม่ต้องไปตามเหมือนคนอื่น (นายโชคทวี คุรงค์รัตน์)

เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดร.ภัทริยา งามมูข มหาวิทาลัยกรุงเทพฯทำการวิจัยเรื่อง "วัฒนธรรมนักศึกษายุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์" พบว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกจากยุคสังคมนิยมเกษตรกรรมมาสู่ยุคสังคมนิยมอุตสาหกรรม และกำลังจะก้าวสู่ยุค สังคมเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น ความทันสมัยของเทคโนโลยี การคมนาคมขนส่ง การสื่อสารมวลชน ถือเป็นตัวกลางที่ช่วยแพร่กระจายวัฒนธรรม ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่เยาวชนทั้งในลักษณะที่ดีและไม่ดี เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันพบว่าสังคมไทยมีความเป็นอิสระเพิ่มมากขึ้น กฎเกณฑ์ข้อบังคับคลายความเข้มงวดลง มีการเปลี่ยนวิถีการลงโทษ ความสัมพันธ์ในครอบครัวอาจไม่อบอุ่นเหมือนแต่ก่อน เนื่องจากพ่อแม่กับลูกอยู่คนละทางเพราะต้องทำงาน เด็กสมัยใหม่ส่วนมากจึง มีพฤติกรรมคล้อยตามกัน โดยไม่คำนึงว่าจะขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาติ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการนำไปสู่สังคม แบบตัวใครตัวมัน มีใครยาวสาวได้สาวเอา เกิดความเห็นแก่ตัว ข่มเหงรังแก เบียดเบียนกัน ไร้ระเบียบวินัย จึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม เช่น นักเรียนอาชีวะยกพวกตีกัน นิสิตนักศึกษาชายตัวเพื่อทดแทนคุณพ่อแม่ การกินอยู่กันฉันทามีภรรยาของนิสิตนักศึกษาก่อนการสมรส เป็นต้น

สภาพทางวัฒนธรรมไทยในสังคมปัจจุบันเกิด ความสับสนเป็นอย่างมากและดูเหมือนจะรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยม ประเพณีเก่าแก่ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตได้เลือนหายไปจากความทรงจำของคนรุ่นใหม่ ซึ่งพอจะสรุปสาเหตุปัจจัยที่ ทำให้เกิดปัญหา ด้านวัฒนธรรมไทย ดังต่อไปนี้

1. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพของชาวตะวันตก ส่งผลให้คนไทยส่วนหนึ่งเห็นว่า วัฒนธรรมตะวันตกดีและทันสมัยกว่าวัฒนธรรมไทย จึงเลียนแบบและรับเข้าไปเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิต

2. การยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสมผสานในการดำรงชีวิต ในขณะที่วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรง ชีวิต คนส่วนหนึ่งก็ยอมรับเอาวัฒนธรรมเหล่านั้นมา

โดยไม่เจตนา ไม่รู้สึกตัว เช่น ภาษาพูด การบริโภค การเข้าสังคม การแต่งกาย เป็นต้น กลายเป็น วัฒนธรรมผสมผสานจนแยกไม่ออกว่าเป็น วัฒนธรรมของชาติใด

3. การทอดทิ้งวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทยบางประการ ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจ โดยไม่มีใครได้ศึกษาให้รู้ถึงสาเหตุที่แน่ชัดจนเป็นเหตุให้วัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งได้หายสาบสูญไปไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

4. การไม่เกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย คนไทย จำนวนมากไม่ได้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ให้เกิดความเข้าใจลึก ซึ่งในวัฒนธรรมไทย แต่การมองวัฒนธรรมในทัศนของชาตินิยมคือการจะรักษาถ่ายทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรมด้วยความรู้สึก ว่าเป็นของไทยเท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมลึก ซึ่ง ความประณีต ความงดงามของวัฒนธรรมนั้นแต่อย่างใด จน ในที่สุดก็รักษาเอาไว้ไม่ได้เพราะไม่เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรม

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้วัฒนธรรมอันดีงามที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ ถูกทอดทิ้ง เลือนหายไป และหากไม่ ได้รับการปลูกฝังเสริมสร้างด้วยวิธีการที่เหมาะสมให้แก่เยาวชน เอกอัครราชทูต ก็จะเกิดขึ้นได้ยากในอนาคต นอกจากนั้นพุทธ ศาสนาและศิลปกรรม ต่างๆอันเป็นเครื่องประดับจิตใจถูกละเลย มาเป็นเวลานาน ไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องให้เยาวชนได้รู้ รัสของความดีงาม จึงสมควรที่จะให้เยาวชนไทยได้รับการศึกษาที่เน้นความสำคัญ ของ วัฒนธรรมไทยเพื่อส่งเสริมให้วัฒนธรรมไทย คงอยู่ต่อไปในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เมื่อนิสิตนักศึกษาเข้ามาใช้ชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา ตลอดระยะเวลา 4 ปีสถาบันมีหน้าที่ในการ ชัดเกล้าสติปัญญา ความคิด และบ่มเพาะบุคลิกภาพให้เป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา เพราะการเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นในชั้นเรียนแต่เพียงอย่างเดียว การมี ปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้สอน กลุ่มเพื่อน การอยู่ในระบบบริหารของ สถาบันและกิจกรรมต่างๆจัดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วย หล่อหลอมให้นิสิตนักศึกษาเป็นคนที่สมบูรณ์ได้ เป็นนักศึกษา พันธุ์ใหม่ที่มีค่านิยม มี วัฒนธรรมและมีจิตวิญญาณของการ รักษาวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมนิสิตนักศึกษา และภูมิหลัง ของ นิสิตนักศึกษาเป็นเครื่องหล่อหลอมความประพฤติ ความคิดและบุคลิกภาพของบุคคลที่อยู่ใน สังคมของมหาวิทยาลัยนั้น

จากผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะทาง วัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษา พบว่าในภาพรวมนิสิตนักศึกษา ยังคงมีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านการขี้มขี้มแจ่มใส ความ กตัญญูรู้คุณ ความมีน้ำใจ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และยังมี คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้าน การเมืองที่ค่อนข้างสูง แต่ก็ยัง คงรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาโดยแสดงออกทางการแต่งกาย การใช้ ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร สำหรับคุณสมบัติทางด้านอื่นๆ นิสิตนักศึกษาจะต้องมี ความรู้สึกภาคภูมิใจในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองของไทย และภาคภูมิใจ

ในภาษาไทย แต่ในการปฏิบัติยังคงต้องได้รับการส่งเสริมการใช้ ภาษาไทยทั้งการพูดและการเขียนเพิ่มเติมสำหรับในภาพรวม คุณลักษณะด้านการเรียนนิสิตนักศึกษาต้องได้รับการปลูกฝังให้ รู้จักแบ่งเวลาและต้องส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในหลักสูตร และนอกหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่นิยมชมการแสดงศิลปะพื้นบ้านทุกชนิด แต่ยังภาคภูมิใจในศิลปะและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย สำหรับคุณสมบัติ ลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านศาสนา พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความศรัทธา เชื่อมมั่นในหลักคำสอนของศาสนา แต่ในการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาของตนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เป็นเพราะมีภารกิจด้านการเรียนและยังไม่สามารถแบ่งเวลาได้

จากเหตุผลดังกล่าวมานักศึกษาพันธุ์ใหม่ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทย 3 ด้านดังนี้

1. ด้านอารมณ์ ควรได้รับการพัฒนาด้านการใช้เหตุผล ในการตัดสินใจ รู้จักระงับอารมณ์ข่มใจ มีสติ และใช้เหตุผลใน การแก้ปัญหา ไม่โกรธง่าย ตลอดทั้งด้านการปฏิบัติศาสนกิจตาม ศาสนาของตน

2. ด้านสังคมควรได้รับการพัฒนาด้านการมีน้ำใจ การตรง เวลา การบำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคมการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของ สังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การพัฒนา บุคลิกภาพการวางตัวให้เหมาะสมกับระดับ การศึกษาการรู้จักใช้ สิทธิในขอบเขตของตน การมีมารยาทและการเข้าสังคม

3. ด้านสติปัญญา ควรได้รับการพัฒนาการใฝ่รู้ การ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การ รู้จักแบ่งเวลาในการเรียนและการ ทำกิจกรรม ความขยันหมั่นเพียร การกล้าคิด วิเคราะห์

งานวิจัยเรื่อง "การศึกษาความนิยมไทยและแนวทางในการเสริมสร้างความนิยมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" ปี2544 ชื่อผู้วิจัย นางสาวกฤติกร ลีลาพตะ มหบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีความนิยมไทยโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ด้านความนิยมสินค้าไทย อยู่ในระดับมาก

2. นิสิตมีตัวแปรด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสังคมต่างกัน มีความนิยมไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นิสิตเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความนิยมไทย ด้านวัฒนธรรมไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และด้านความนิยมสินค้าไทยของนิสิต โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70ขึ้นไป) เสนอความคิดเห็นดังนี้

ด้านวัฒนธรรมไทย การจัดนิทรรศการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย จัดอบรมให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยให้แก่ประชาชน ในสถานศึกษาทุกระดับควรปลูกฝังเรื่องวัฒนธรรมไทย และ บิดามารดา ผู้ปกครอง ครูและอาจารย์ ต้องเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ครอบครัวมีอิทธิพลในการปลูกฝังเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย จัดนิทรรศการเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในชุมชน การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมในสถาบันการศึกษาควรสอดแทรกในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีไทยทุกระดับชั้น

ด้านความนิยมสินค้าไทย ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณค่าของสินค้าไทย และจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าไทยตามสถานที่ต่างๆ และส่งเสริมให้คนไทยมีความรักชาติให้มากกว่านี้ โดยการช่วยกันบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ (suggestion)

1. จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า นิสิตหญิงมีความนิยมไทยมากกว่านิสิตชาย ดังนั้นสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิสิตโดยตรง ควรจะรณรงค์ส่งเสริมและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับความนิยมไทย เพื่อให้นิสิตชายมีความนิยมไทยให้มากกว่านี้ และในขณะเดียวกันก็ควรส่งเสริมให้ความนิยมไทยให้กับนิสิตหญิงควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ระดับความนิยมไทยของนิสิตหญิงยังคงอยู่ต่อไปและอาจจะดีขึ้นในอนาคต

2. สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมต่างๆ โดยให้นิสิตในแต่ละคณะวิชามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับความนิยมไทย เพื่อให้นิสิตทุกคณะวิชาได้เล็งเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของความนิยมไทยและมีความนิยมไทยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

3. รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นการส่งเสริมและการเสริมสร้างความนิยมไทยให้กับเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานครหรือในเขตเมืองหลวงให้มากกว่านี้ เพราะจากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีความนิยมไทยมากกว่า นิสิตที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นเพื่อให้เยาวชนทั่วประเทศมีความนิยมไทยในระดับที่ใกล้เคียงกัน จึงควรส่งเสริมให้เยาวชนในกรุงเทพมหานครและในเขตเมืองหลวงมีความนิยมไทยให้มากกว่านี้

แก่นแท้ของสังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของตนอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตของโลกาภิวัตน์อันเกิดจากความก้าวหน้าด้านวิทยาการทำให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดนและนำไปสู่การจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ก่อให้เกิดทั้งโอกาสและภัยคุกคาม

ต่อความมั่นคงและการพัฒนาของประเทศไทย เนื่องจากการจัดระเบียบดังนี้ เน้นความสำคัญไปในเชิงเศรษฐกิจ โดยให้กรอบเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ เพราะฉะนั้นสังคมไทยที่รับเอาแนวคิดเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเข้ามาใช้จึงถูกกำหนดให้หันเข้าสู่ลัทธิบริโภคนิยมและวัตถุนิยม เฉกเช่นเดียวกับประเทศทุนนิยมอื่นทั่วโลกทำให้เกิดภาวะวิกฤติการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากภายนอกส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมพื้นฐานของประเทศ

ความพยายามของรัฐบาลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในอันที่จะฟื้นฟูความแข็งแกร่งของเอกลักษณ์ไทยเริ่มปรากฏขึ้นชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ทั้งนี้ผลตอบรับเชิงบวกกลับไม่เป็นไปตามที่คาดหมายไว้เท่าใดนัก ประเมินจากการที่คนสมัยใหม่ให้ความสำคัญและนิยมชมชอบวัฒนธรรมภายนอกมากกว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งที่วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะผลักดันให้ประเทศไทยได้เห็นได้จากความนิยมจากต่างประเทศที่มีต่ออุตสาหกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรมไทยหลายๆประเภทเช่น อาหาร ศิลปกรรมและการบันเทิงดังนี้ เมื่อรัฐบาลที่ผ่านมาได้ริเริ่มจัดทำยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อนำจุดเด่นของไทยไปพัฒนาเพื่อให้เป็นประโยชน์ทางการค้าจึงถือได้ว่าเป็นจุดตั้งต้นที่ดีในการสร้างการยอมรับในความเป็นไทยให้เกิดขึ้นพร้อมกันทั้งภายในประเทศและต่างประเทศโดยที่แผนงานสร้างความรักความห่วงหาอาทรและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประจำชาติประกอบกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้แก่คนในสังคมยังต้องดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กันเพื่อความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพทางวัฒนธรรมไทยทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ (พ.อ. เมต ไตรย เจษฎานัตร์ วปอ.รุ่นที่ 53 บทคัดย่อ เรื่อง วิกฤตการณ์วัฒนธรรมในสังคมไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์: ยุทธศาสตร์การข้อมมองวิกฤตเพื่อพลิกเป็นโอกาส, 2553-2554)

พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ และคนอื่นๆ. (2549). ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง: วิถีชีวิตทางสายกลางของชาวไทย: รายงานการวิจัย (The Decline and Change: Thais' Middle Ways of Life). เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 183 หน้า.

วัตถุประสงค์การวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงในระบบวิถีชีวิตทางสายกลางของชาวไทยนับแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน การบ่งชี้อนาคตปัญหาสังคมไทย รวมทั้งการเสนอแนวคิดและคำตอบที่เหมาะสมกับปัญหาของสังคมอนาคตจากฐานคิดปัจจุบัน วิธีการวิจัยใช้การวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนามประกอบกัน

ผลการวิจัย พบว่า ทางสายกลางของการดำรงชีวิต คือการไม่นิยมเสพบริโภคนิยมและทรพยากรมากเกินไป ไม่บริโภคนิยมเพื่อสนองความอยาก ความต้องการ ของมนุษย์ ซึ่งมี 2 แบบ คือ ความต้องการแท้ และความต้องการเทียม วิถีชีวิตแบบไทยสมัยก่อนยังยึดมั่นในขนบจารีต ประเพณี

ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีชีวิตที่สมถะเรียบง่าย พอเพียง อยู่อย่างเอื้ออาศัยกันและกัน เพาะบ่มสร้างลักษณะนิสัยของคนไทยให้มีเอกลักษณ์โอบอ้อมอารี ครั้นประเทศไทยได้ติดต่อกับ กลุ่มประเทศทางตะวันตก สังคมชั้นสูงได้รับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติ สังคมไทยก็ได้เริ่ม เปลี่ยนแปลงไป เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การเคารพผู้ใหญ่ ศิลปกรรม ประเพณีนิยม เป็นต้น โดย อ้างคำว่า เพื่อให้พัฒนาหรือให้ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วได้ ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ของผู้คนในสังคมอย่างมากและรวดเร็วยิ่งขึ้น สรุปรูปการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านคือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สื่อ และเทคโนโลยี วิทยาการคอมพิวเตอร์มีบทบาทมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มากมาย เป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมทางสังคมทั้งด้านกายภาพและจิตภาพมากขึ้น

ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ของบุคคล และสังคม และปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพทำให้เกิดวิกฤติขึ้น เช่น วิกฤติของคณาจณ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ เป็นต้น

แนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาคความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การหวนคืนสู่อุดมคติ การเลือกภูมิปัญญาที่ดีและที่ใช้ได้ผล การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและใช้ภูมิปัญญาเดิมมาปรับแก้ปัญหอย่างเหมาะสม การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนด้วยการสร้างจิตสำนึกในคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริต การสร้างครอบครัว สังคม และชุมชนเข้มแข็ง การจัดการศึกษาอย่างเข้าใจ และแก้ไขค่านิยมที่ผิด โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นรากฐาน ดำรงตนบนพื้นฐานเศรษฐกิจแบบพอเพียง รวมทั้งดำรงตนบนเส้นทางสายกลาง "มัชฌิมาปฏิปทา" ซึ่งอาจเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ชาวไทยอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์

สรุป

1. มโนทัศน์แบบจำลองทางความคิด

อธิบายไว้ว่ามนุษย์มีการสร้างความรู้เป็น 2 ระดับคือ ระดับปัจเจกบุคคล มนุษย์เผชิญกับปรากฏการณ์ของโลกภายนอกและนำข้อมูลที่ได้มาร่วมคิดกับประสบการณ์ที่มีอยู่สร้างเป็นกรอบความคิดของตัวเองขึ้น เพื่อสร้างความหมาย คุณค่า และความเชื่อเพื่อความเข้าใจด้วยตัวเอง ระดับที่สองคือระดับสังคมและชุมชนมนุษย์อยู่ร่วมกันและพัฒนาแบบแผนวัฒนธรรมเพื่อเป็นฐานความรู้ความเข้าใจรวมทั้งควบคุมพฤติกรรม มนุษย์สร้างกรอบวัฒนธรรมเพื่อเป็นฐานความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งควบคุมพฤติกรรม มนุษย์สร้างกรอบวัฒนธรรมซึ่งเป็นความคิดความเชื่อที่คนในสังคมหรือกลุ่มมีส่วนร่วมกัน ความเข้าใจอิทธิพลของแบบจำลองความคิดทำให้เราเข้าใจ

ผู้อื่นเข้าใจความหลากหลายของความคิดและสามารถใช้พลังของความหลากหลายในการเรียนรู้และการสร้างความสำเร็จในองค์กร

2. มโนทัศน์อัตลักษณ์

แนวคิดสมัยใหม่พยายามหาคำตอบสุดท้ายให้กับคำถามว่าความเป็นมนุษย์หรือพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ถูกกำหนดจากอะไรแน่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมมีอิทธิพลเพียงใดในประการแรกคนเราน่าจะเป็นเจ้าของหรือควบคุมพฤติกรรมของตนได้ประการที่สองคือการเน้นถึงลักษณะปัจเจกภาพซึ่งเป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัยเป็นผลของความสัมพันธ์ทางสังคมหลายระดับตั้งแต่ระดับจุลภาคเช่นในครอบครัวจนถึงระดับมหภาคปัจเจกภาพเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างความหมายทางสังคมให้แก่อัตลักษณ์อย่างหนึ่งอาจเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกหรือของกลุ่มก็ได้ความเป็นปัจเจกจึงถูกเน้นในฐานะที่เป็น"กระบวนการทางสังคมของการสร้างอัตลักษณ์"มากกว่าแก่นแกนของคุณสมบัติบางอย่างที่มีลักษณะตายตัว การกระทำในชีวิตประจำวันที่น่าจะเป็นการกระทำที่ดูเหมือนไม่มีนัยสำคัญประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าการกระทำของคนในประสบการณ์ชีวิตประจำวันมีลักษณะของการทำไปโดยไม่ตระหนักหรือตั้งคำถามว่าจะไรกันแน่ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเรา(Taken-for-granted)การกระทำหลายอย่างเป็นผลของการเคยชิน (Routine)เป็นพฤติกรรมซ้ำๆที่เป็นผลของการที่ได้รับการบ่มเพาะจากค่านิยมของสังคมซึ่งเราทำไปอย่างธรรมชาติโดยไม่ตั้งคำถามถึงกรอบพฤติกรรมนั้นๆมันทำให้เราไม่ได้มองการกระทำของตนจากกรอบคิดและค่านิยมสังคมในด้านหนึ่งมันช่วยให้เราสะดวกในการใช้ชีวิตเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใหม่ๆคนจะถึงความเคยชินจากประสบการณ์เก่ามาเป็นทุนในการช่วยเหลือตีความเหตุการณ์ใหม่จากจุดนี้จึงเห็นได้ว่าการศึกษการกระทำในชีวิตประจำวันทำให้เห็นการปะทะสังสรรค์ของ"สิ่งที่กำหนดให้ทางสังคม"คือกฎเกณฑ์ค่านิยมต่างๆที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกกระทำของปัจเจก

3. แนวคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย

เอกลักษณ์ไทย คือ สิ่งที่ยังบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจนสามารถ แบ่งเป็น 6 ชนิด ดังนี้

3.1 ภาษาไทย คือ ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ถึงแม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับต่างๆ และอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียน โดยทั่วไป ภาษาไทยจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาติ มีถ้อยคำที่สละสลวย

3.2 การแต่งกาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่องแต่งกาย ของไทยไว้ใน โอกาสสำคัญต่างๆ เช่น ในงานพระราชพิธี งานที่เป็นพิธีการ หรือในโอกาสพบปะ สังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงาน เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือใน

กิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจน ในบางหน่วยงานของราชการ มีการรณรงค์ให้แต่งกายในรูปแบบไทยๆ ด้วย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น วันอังคาร ชาวเชียงรายแต่งชุดสีม่วงซึ่งเป็นสีประจำจังหวัดเชียงราย วันจันทร์ข้าราชการแต่งชุดสีเทา ก็ เป็นต้น ถือเป็นเอกลักษณ์ของไทยอีกประการหนึ่ง

3.3 การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์ กราบไหว้บุคคลในฐานะ หรือวัยต่างๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความกตัญญูทศเวทิต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเกรงใจ เอกลักษณ์เหล่านี้สืบเนื่องมาจากคำสอนในพระพุทธศาสนาของบรมบรมนิสัยคนไทยจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคนไทยจนถึงปัจจุบัน

3.4 สถาปัตยกรรม ประติมากรรม เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถาน โบสถ์ วิหาร ปราสาทราชวัง และอาคารบ้านทรงไทย พระพุทธรูปเชียงแสน พระพุทธรูปปางต่างๆ

3.5 ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประเทศไทยมีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ เข้ามา แต่คนไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็น ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของไทย เช่น ประเพณีทานก๋วยสลาก ประเพณีล่องเรือไฟ ประเพณีแข่งเรือ ฯลฯ

3.6 คนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่างๆ ไทยมีระนาด ซอ ซึ่ง ปี่ พิณ พาทย์ ระนาด ฆ้องวง เป็นเครื่องดนตรีไทย และกีฬาไทยที่ขึ้นชื่อคือมวยไทย และการละเล่นพื้นบ้านพื้นเมืองอีกมากมาย เช่น ลิเก โขน ลำตัด หมอลำ ซอ กลองยาว ฯลฯ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้ไทยคงเป็นไทยอยู่ทุกวันนี้ที่ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวและเยี่ยมชม

สิ่งที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงบางส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ถึงแม้ว่าจะมีบางอย่างที่มองไม่เห็นเด่นชัด หรือเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่จะต้องคงอยู่ในใจของคนไทยตลอดไปก็คือ ศักดิ์ศรีของคนไทย

วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่งทั้งในเรื่องความเชื่อความสนใจทัศนคติความรู้ความสามารถความคิดสร้างสรรค์ รูปลักษณะการนุ่งไหม้สวมใส่เสื้อผ้าตลอดจนท่าทางการเดินและการพูดที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง

วัฒนธรรมไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีค่ามาก เป็นสิ่งที่ต้องอนุรักษ์ไว้ แต่การอนุรักษ์เอกลักษณ์เหล่านี้ได้ผลนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือ “คนไทย” เมื่อใดคนไทยรู้จักรักษาและหวงแหน คอยสอดส่องดูแล ปกป้องมิให้ใครเหยียดหยามและทำลาย เมื่อนั้นเอกลักษณ์ไทยจะมีอายุยืนยาวสืบนานไป แต่ถ้าเมื่อใดคนไทยไม่ช่วยกันดูแลรักษา ไม่เอาใจใส่ปล่อยให้ไปตามยถากรรม มิใช่ของเราคนเดียวของคนทั้งชาติ ถ้าเป็นเช่นนี้เอกลักษณ์ไทยก็จะสูญหายไปทีละเล็กละน้อย ดังนั้น

จำเป็นต้องปลูกฝังความรัก ความห่วงใย และสร้างความตระหนักให้คนไทยทุกคนรู้จักคุณค่า รู้จักมรดกไทย รู้จักหวงแหน และมีความสำนึกในความเป็นไทย เพื่อจะได้เป็นผู้คอยปกป้อง ดูแล หวงแหน และเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รับรู้รับทราบถึงเอกลักษณ์อันเป็นวัฒนธรรมไทย

4. แนวความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำท้องถิ่น

การแต่งกายเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ประจำชาติอย่างหนึ่ง เป็นการแสดงออกถึงประเพณีวัฒนธรรมที่รวมถึงการแสดงออกถึงค่านิยมที่อิงตามประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าการแต่งกายแบบไทยมีคุณค่ายิ่งเอกลักษณ์การแต่งกายแบบไทยจึงควรอนุรักษ์ และส่งเสริม หรือหากจะมีการคัดแปลงบ้างตามยุคตามสมัยก็ควรอยู่บนความพอดี พองาม ดังเช่นกายแต่งกายของเพื่อนบ้านรอบๆ เมืองไทยเรา หากเราได้สัมผัสกับการแต่งกายของชาวลาว ชาวเขมร ชาวพม่า ชาวมาเลเซีย ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านของเรา รู้ความเคลื่อนไหวในเรื่องการแต่งกายของแต่ละประเทศ ท่านจะได้เปรียบเทียบ และเกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

ครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะปลูกฝัง ฟูพื้นฐานเกี่ยวกับค่านิยมต่างๆ ให้แก่บุตรหลาน ความใกล้ชิดทำให้เราควบคุมดูแลได้ตามต้องการ ความอ่อนวัยของผู้เป็นบุตรหลานอยู่ในช่วงที่สั่งสอนได้ง่าย ดังที่ว่า "ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก" บทบาทสำคัญของพ่อแม่ผู้ปกครองจึงใช้ได้ดีที่ เต็มความสามารถ ที่สำคัญหากพ่อแม่ผู้ปกครองอย่าหลงทางเสียเองสุดท้ายนี้อย่างจะกล่าวให้ทุกคนอยู่ในความ "พอเพียง" พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่ต้องไปตามเหมือนคนอื่น (นายโชคทวี คุรงค์รัตน์)

5. เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 ดร.ภทริยา งามมุข มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ ทำการวิจัยเรื่อง "วัฒนธรรมนักศึกษา ยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์" พบว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกจากยุคสังคมนิยมมาสู่ยุคสังคมนิยม และกำลังจะก้าวสู่ยุค สังคมเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น ความทันสมัยของเทคโนโลยี การคมนาคมขนส่ง การสื่อสารมวลชน ถือเป็นตัวกลางที่ช่วยแพร่กระจายวัฒนธรรม ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่เยาวชนทั้งในลักษณะที่ดีและไม่ดี เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม ซึ่งในปัจจุบันพบว่าสังคมไทยมีความเป็นอิสระเพิ่มมากขึ้น กฎเกณฑ์ข้อบังคับคลายความเข้มงวดลง มีการเปลี่ยนวิถีการลงโทษ ความสัมพันธ์ในครอบครัวอาจไม่อบอุ่นเหมือนแต่ก่อน สภาพทางวัฒนธรรมไทยในสังคมปัจจุบันเกิด ความสับสนเป็นอย่างมากและดูเหมือนจะรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยม ประเพณีเก่าแก่ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตได้เลือนหายไปจากความทรงจำของคนรุ่นใหม่ ซึ่งพอจะสรุปสาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาด้านวัฒนธรรมไทย ดังต่อไปนี้

5.1.1 ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพของชาวตะวันตก ส่งผลให้คนไทยส่วนหนึ่งเห็นว่า วัฒนธรรมตะวันตกดีและทันสมัยกว่าวัฒนธรรมไทย จึงเลียนแบบและรับเข้าไปเป็นแบบแผนของการดำรงชีวิต

5.1.2 การยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสมผสานในการดำรงชีวิต ในขณะที่วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต คนส่วนหนึ่งก็ยอมรับเอาวัฒนธรรมเหล่านั้นมาโดยไม่เจตนา ไม่รู้สึกตัว เช่น ภาษาพูด การบริโภค การเข้าสังคม การแต่งกาย เป็นต้น กลายเป็นวัฒนธรรมผสมผสานจนแยกไม่ออกว่าเป็น วัฒนธรรมของชาติใด

5.1.3 การทอดทิ้งวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทยบางประการ ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความสนใจโดยไม่มีใครได้ศึกษาให้รู้ถึงสาเหตุที่แน่ชัดจนเป็นเหตุให้วัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งได้หายสาบสูญ ไปไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

5.1.4 การไม่เกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมไทย คนไทย จำนวนมากไม่ได้สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ให้เกิดความเข้าใจลึก ซึ่งในวัฒนธรรมไทย แต่การมองวัฒนธรรมในทัศนของชาตินิยมคือการจะรักษาถ่ายทอดและเสริมสร้าง วัฒนธรรมด้วยความรู้สึกรัก เป็นของไทยเท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมลึก ซึ่ง ความประณีต ความงดงามของวัฒนธรรมนั้นแต่อย่างใด จน ในที่สุดก็รักษาเอาไว้ไม่ได้เพราะไม่เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรม

ผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์คุณลักษณะทาง วัฒนธรรมไทยของนิสิตนักศึกษาพบว่า ในภาพรวมนิสิตนักศึกษา ยังคงมีคุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านการยิ้มแย้มแจ่มใส ความกตัญญูรู้คุณ ความมีน้ำใจ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และยังมี คุณลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านการเมืองที่ค่อนข้างสูง แต่ก็ยัง คงรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามา โดยแสดงออกทางการแต่งกาย การใช้ ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร สำหรับคุณสมบัติทางด้านอื่นๆ นิสิตนักศึกษาจะต้องมีความรู้สึกรักภูมิใจในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองของไทย และภาคภูมิใจ ในภาษาไทย แต่ในการปฏิบัติยังคงต้องได้รับการส่งเสริมการใช้ ภาษาไทยทั้งการพูดและการเขียนเพิ่มเติมสำหรับในภาพรวม คุณลักษณะด้านการเรียนนิสิตนักศึกษาต้องได้รับการปลูกฝังให้ รู้จักแบ่งเวลาและต้องส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในหลักสูตร และนอกหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่นิยมชมการแสดงศิลปะพื้นบ้านทุกชนิด แต่ยังภาคภูมิใจ ในศิลปะและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย สำหรับคุณสมบัติ ลักษณะทางวัฒนธรรมไทยด้านศาสนา พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความศรัทธา เชื่อมั่น ในหลักคำสอนของศาสนา แต่ในการ ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาของตนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ เป็นเพราะมีภารกิจด้านการเรียนและยังไม่สามารถแบ่งเวลาได้

5.2 งานวิจัยเรื่อง "การศึกษาความนิยมไทยและแนวทางในการเสริมสร้างความนิยมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"ปี2544ชื่อผู้วิจัยนางสาวกฤติกร ลีลาพตะมหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรปริญญา นิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.2.1 นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีความนิยมไทยโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ด้านความนิยมสินค้าไทย อยู่ในระดับมาก

5.2.2 นิสิตมีตัวแปรด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านสังคมต่างกัน มีความนิยมไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.3 นิสิตเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความนิยมไทย ด้านวัฒนธรรมไทย ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และด้านความนิยมสินค้าไทยของนิสิต โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70ขึ้นไป) เสนอความคิดเห็นดังนี้

ด้านวัฒนธรรมไทย การจัดนิทรรศการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย จัดอบรมให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยให้แก่ประชาชน ในสถานศึกษาทุกระดับควรปลูกฝังเรื่องวัฒนธรรมไทย และบิดา มารดา ผู้ปกครอง ครูและอาจารย์ ต้องเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ครอบครัวมีอิทธิพลในการปลูกฝังเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย จัดนิทรรศการเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในชุมชน การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมในสถาบันการศึกษาควรสอดแทรกในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีไทยทุกระดับชั้น

ด้านความนิยมสินค้าไทย ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณค่าของสินค้าไทย และจัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าไทยตามสถานที่ต่างๆ และส่งเสริมให้คนไทยมีความรักชาติให้มากกว่านี้ด้วยการช่วยกันบริโภคสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย

5.3 พิสิฐ ภัทรสุโพธิ์ และคนอื่น ๆ. (2549). ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง: วิถีชีวิตทางสายกลางของชาวไทย: รายงานการวิจัย (The Decline and Change: Thais' Middle Ways of Life). เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 183 หน้า.

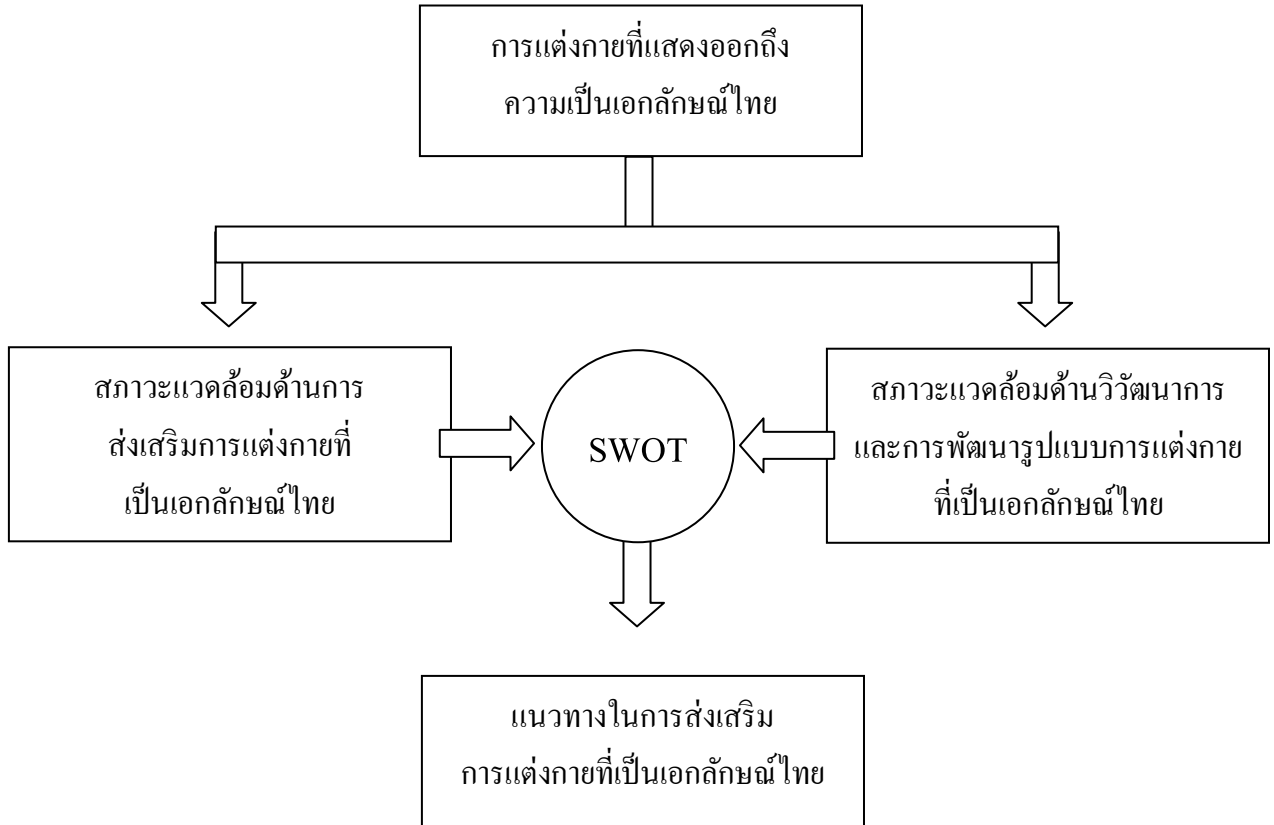
วัตถุประสงค์การวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงในระบบวิถีชีวิตทางสายกลางของชาวไทยนับแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน การบ่งชี้อนาคตปัญหาสังคมไทย รวมทั้งการเสนอแนวคิดและ

คำตอบที่เหมาะสมกับปัญหาของสังคมอนาคตจากฐานคิดปัจจุบัน วิธีการวิจัยใช้การวิจัยเอกสาร และการวิจัยภาคสนามประกอบกัน

ผลการวิจัย พบว่า ทางสายกลางของการดำรงชีวิต คือการไม่นิยมเสพบริโภคนิยมปัจเจกปัจเจก และทรัพยากรมากเกินไป ไม่บริโภคนิยมเพื่อสนองความอยาก ความต้องการ ของมนุษย์ ซึ่งมี 2 แบบ คือ ความต้องการแท้ และความต้องการเทียม วิถีชีวิตแบบไทยสมัยก่อนยังยึดมั่นในขนบจารีต ประพฤติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีชีวิตที่สมถะเรียบง่าย พอเพียง อยู่อย่างเอื้ออาศัยกัน และกัน เพาะบ่มสร้างลักษณะนิสัยของคนไทยให้มีเอกลักษณ์โอบอ้อมอารี ครั้นประเทศไทยได้ติดต่อกับกลุ่มประเทศทางตะวันตก สังคมชั้นสูงได้รับเอาวัฒนธรรมใหม่มาปฏิบัติ สังคมไทยก็ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การเคารพผู้ใหญ่ ศิลปกรรม ประเพณีนิยม เป็นต้น โดยอ้างว่า เพื่อให้พัฒนาหรือให้ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ของผู้คนในสังคมอย่างมากและรวดเร็ว ยิ่งขึ้น สรุปการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านคือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สื่อ และเทคโนโลยี

แนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การหวนคืนสู่อดีต การเลือกภูมิปัญญาที่ดีและที่ใช้ได้ผล การศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและใช้ภูมิปัญญาเดิมมาปรับแก้ปัญหอย่างเหมาะสม การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนด้วยการสร้างจิตสำนึกในคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต การสร้างครอบครัว สังคม และชุมชนเข้มแข็ง การจัดการศึกษาอย่างเข้าใจ และแก้ไขค่านิยมที่ผิด โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นรากฐาน ดำรงตนบนพื้นฐานเศรษฐกิจแบบพอเพียง รวมทั้งดำรงตนบนเส้นทางสายกลาง "มัชฌิมาปฏิปทา" ซึ่งอาจเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ชาวไทยอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์

กรอบความคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิวัฒนาการการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

วิวัฒนาการการแต่งกายของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การแต่งกายยุครัตนโกสินทร์ในการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเป็นราชธานี ศูนย์กลางแห่งอาณาจักรใหม่ของคนไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2325 เป็นต้นมา ชนชั้นผู้นำของไทยตั้งแต่พระมหากษัตริย์ราชเจ้าตลอดจนถึงบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง นักปราชญ์ ข้าราชการ ได้พยายามฟื้นฟูรักษาและสืบทอดศิลปประเพณีอันดีงามที่ใช้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยา วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมหลายอย่างของผู้คนยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น จึงมีลักษณะสืบเนื่องมาแต่ประเพณีปฏิบัติครั้งสมัยอยุธยา ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมบางอย่างก็ได้เปลี่ยนแปลงไปและมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองในอาณาจักรแห่งใหม่

วัฒนธรรมการแต่งกายในสมัยนี้ ทั้งแบบทรงผมเสื้อผ้าอาภรณ์และเครื่องประดับต่างๆ ก็เช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ผู้คนยังรักษาลักษณะบางอย่างที่สืบเนื่องมาจากสมัยอยุธยาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบบางอย่างตามความนิยมและสภาพความเป็นไปของชีวิตความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม การแต่งกายของผู้คนสมัยรัตนโกสินทร์ได้แตกต่างกันไปตามชุมชนทั้งในเมืองและท้องถิ่นต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากหัวเมืองสมัยก่อนมีศูนย์กลางการเมืองและวัฒนธรรมของตนเองการแต่งกายตามประเพณีนิยมในท้องถิ่นของราษฎรในแถบภาคเหนือ อีสานและใต้ จึงแตกต่างไปจากประเพณีของราษฎรในเขตราชธานีภาคกลางแม้แต่สังคมของคนกรุงเทพฯยุคนั้น การแต่งกายของราษฎรทั่วไปยังต่างกันไปตามกลุ่มชนชาติซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่ในขณะนั้น กลุ่มชนชาติต่างๆ อันมีพวกมอญ จาม ฝรั่ง ส่วนใหญ่รับราชการประจำกองทัพ คนจีนรับราชการในด้านกิจการค้าของรัฐในสังกัดกรมท่าคือการค้าสำเภา และการเก็บภาษีอากรภายใน

อย่างไรก็ตามลักษณะการแต่งกายของคนในยุคนี้ถือได้ว่าเป็นแบบอย่างการแต่งกายตามจารีตประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียด้วยกันเอง ลักษณะการแต่งตัวโดยทั่วไปของคนในสมัยนี้ ชายไว้ผมตัดสั้นที่เรียกว่าทรงมหาดไทย นุ่งผ้าโจงหรือจีบตามธรรมดาไม่นิยมสวมเสื้อยกเว้นในเทศกาลเข้าร่วมในงานพระราชพิธีต่างๆ หญิงห่มสไบ นุ่งผ้าโจงหรือจีบ เครื่องประดับชายหญิงและเครื่องแต่งกายนั้น มีมากน้อยอลังการแตกต่างกันไปตามฐานะของกลุ่มคนในสังคม ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มคนชั้นสูง และราษฎรสามัญ ลักษณะการแต่งกายตามแบบจารีตนิยมนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่ออิทธิพลของชาติตะวันตกขยายตัว

เข้ามาในดินแดนแถบนี้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการแต่งกายนี้ได้เกิดขึ้นในกลุ่มชนชั้นนำก่อน ในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการยอมรับ

แผนภาพที่ 3 - 1 การแต่งกายสมัยรัชกาลที่ 4 เอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้กับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้วเพื่อสร้างความเจริญแก่ประเทศ

ที่มา : สืบค้นจาก www.human.cmu.ac.th/home/ebook/006216-0.3pdf

การแต่งกายของคนชั้นสูง คนชั้นสูงในสังคมไทยต้นรัตนโกสินทร์คือกลุ่มชนชั้นผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน มีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำสูงสุด รองลงมาคือพระบรมวงศานุวงศ์ นับตั้งแต่ฐานันดรศักดิ์เจ้าฟ้า พระองค์เจ้าและหม่อมเจ้า และถัดมาคือขุนนาง แบ่งฐานะออกเป็น 2 ระดับ ตามตำแหน่งที่กำหนดไว้ในระบบราชการ คือขุนนางชั้นสูงซึ่งเป็นขุนนางสัญญาบัตร ศักดินา 400 ได้รับการถวายตัวในเวลาเข้ารับราชการ คนกลุ่มนี้จึงมีตำแหน่งเข้าเฝ้าที่หน้าพระที่นั่งในเวลาเสด็จออกว่าราชการแผ่นดิน หรืองานพระราชพิธีต่างๆ รวมทั้งการต้อนรับแขกเมือง ทูตานุทูตต่างชาติ ขุนนางอีกระดับหนึ่งคือขุนนางชั้นผู้น้อย ศักดินาต่ำกว่า 400 ไม่มีตำแหน่งในเวลาเข้าเฝ้า คนกลุ่มนี้นอกจากเป็นเสมียนทนายประจำตัวของขุนนางชั้นผู้ใหญ่แล้ว

ในสมัยรัตนโกสินทร์มีกลุ่มคนจีนกลุ่มหนึ่งที่สามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นมาจากการประกอบการค้าขาย แลกเปลี่ยนสิ่งของภายในชุมชนหรือเป็นเจ้าของนิคมอากรของรัฐ เป็นผู้ควบคุมดูแลการค้ากับต่างประเทศคือการค้าสำเภา คนกลุ่มนี้ได้รับพระราชทานตำแหน่งและยศศักดิ์ทางราชการ แต่มีศักดิ์ต่ำกว่า 400

กลุ่มครอบครัวชนชั้นสูงทั้งชายหญิงและเด็กที่เป็นเจ้านายและขุนนางเหล่านี้มีวิถีชีวิตที่ถูกกำหนดด้วยแบบแผนและขนบธรรมเนียมทางราชการ ดังนั้นลักษณะการแต่งกายของคนกลุ่มนี้จึงเป็นไปตามรูปแบบจารีตประเพณีซึ่งมีบางอย่างมีลักษณะสืบทอดมาแต่สมัยอยุธยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งกายในเวลาปฏิบัติหน้าที่ราชการ

เครื่องทรงหรือเครื่องแต่งพระองค์ของพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ทั้งฝ่ายหน้าได้แก่พระเจ้าลูกยาเธอ และฝ่ายในได้แก่ พระมเหสี เจ้าจอม และนางพระกำนัลนั้นเป็นแบบเครื่องแต่งพระองค์ที่กำหนดไว้ในกฎมณเฑียรบาลซึ่งระบุถึงเครื่องราโชประ โภค อันเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องทรงอื่นซึ่งประกอบด้วย เครื่องศิลาภรณ์ พระราชาภรณ์ ฉลองพระองค์ เครื่องประดับพระองค์ ตลอดจนฉลองพระบาท เครื่องราโชประ โภคนี้ กำหนดไว้ลดหลั่นกันตามฐานะของเจ้านายเหล่านี้ด้วย

ส่วนระเบียบเครื่องแต่งกายของขุนนาง กำหนดขึ้นแต่เฉพาะขุนนางชั้นสูงที่มีตำแหน่งเฝ้าเวลาเสด็จออกของขุนนางเท่านั้นการแต่งกายของขุนนางเวลาเข้าเฝ้าเสด็จออกบริหารราชการแผ่นดินถือเป็นพระราชนิยมที่ว่าไม่ทรงโปรดให้สวมเสื้อ แต่ต้องนุ่งผ้าสมปักซึ่งเป็นผ้าที่สวมได้เฉพาะเวลาเฝ้าเท่านั้นห้ามไปนุ่งห่มผิวกาละเทศะ คาดผ้ากราย แล้วเกี่ยวผ้าส่วนเวลาที่ขุนนางเหล่านี้ต้องตามเสด็จพระราชดำเนินในกระบวนแห่เนื่องในพระราชพิธีต่างๆ เช่นพระราชพิธีจองเปรียง พระราชทานพระกฐินและเสด็จประพาสในที่ต่างๆ ขุนนางชั้นสูงต่างๆ เหล่านี้รวมถึงภรรยาเอก ต้องแต่งกายตามประเพณีกำหนดด้วยเครื่องราโชประ โภคตามลำดับยศและตำแหน่งของขุนนางผู้นั้น

อย่างไรก็ดีเนื่องจากผ้าแพรพรรณและอาภรณ์เครื่องประดับของขุนนางชั้นสูงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นสินค้าจากต่างประเทศที่เข้ามาขายกับเรือสำเภาซึ่งเป็นระบบการค้าที่รุ่งเรืองมากในสมัยนั้นสินค้าเครื่องแต่งกายเหล่านี้จึงสามารถซื้อได้ในราคาที่ถูกลงและเป็นที่ยอมรับสำหรับขุนนางชั้นผู้น้อยหรือคหบดีที่มีฐานะดีทั้งที่แต่เดิมอาภรณ์พรรณบางอย่าง เช่นผ้าคาด ผ้าเยียรบับ ผ้าเข็มขาบหรือผ้าปัดหน้าจากอินเดียแพรเนื้อดีจากจีนและรัตนชาติจากประเทศตะวันตกเป็นสินค้าที่ใ้ใช้กันเฉพาะหมู่คนชั้นสูงเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ขุนนางชั้นผู้น้อยและราษฎรสามัญจึงสามารถแต่งกายโอ้อวดได้เช่นเดียวกับคนชั้นสูงซึ่งถือว่าเป็นการแต่งกายเกินฐานะของตน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงทรงประกาศพระราชกำหนด พ.ศ.2343 ระบุให้เครื่องแต่งกายบางอย่างเป็นเครื่องแต่ง

ภายใต้เฉพาะขุนนางชั้นผู้ใหญ่ในกรมมหาดไทยกลาโหมและจตุสดมภ์ เป็นต้นว่าผ้าสมปักแบบ ปุ่มทองนาก รัตประคตลายหนามขนุน เสื้อกรุย กรองคอต้นและปลายแขน และคนกลุ่มนี้เท่านั้นที่สามารถให้บุตรหลานแต่งเครื่องประดับ เสมอ จี๊ควจั่นเรมยา ราชาวดี จำหลักประดับพลอย จับปิ้ง เทศทองคำ และกำไลทองข้อเท้าได้ ถ้าหากราษฎรสามัญหรือช่างทองคนใดที่ว่าจ้างหรือรับจ้างทำ เครื่องประดับเกินฐานะของผู้ใช้นั้น ต้องได้รับโทษจากบ้านเมือง

แผนภาพที่ 3 - 2 กรมขุนภูวณัชนฤเบนทรราชาธิบาล (พระองค์เจ้าสุบรรณ) พระโอรสพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเจ้านายชั้นสูงอย่างเก่ายุคต้น

ที่มา : หนังสือสมุดภาพวิวัฒนาการการแต่งกายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พุทธศักราช 2525 หน้า 18

อย่างไรก็ดีเครื่องแต่งกายของขุนนางตามแบบเก่านี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเมื่อ สังกมไทยต้องติดต่อทางการค้าและการทูตกับประเทศตะวันตก ในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงประกาศแก้ไขระเบียบเครื่องแต่งกายของขุนนางเวลาเข้าเฝ้าออกขุนนางให้ ต้องสวมเสื้ออย่างน้อยด้วย ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นชาวตะวันตกในขณะนั้นเห็นถึงนโยบายรัฐบาลในการ ปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย ไม่เหมาะสมกับความเจริญเยี่ยงอารยชาติเสีย

เครื่องแต่งกายตามแบบกองทัพ ในสมัยรัตนโกสินทร์ภายใต้พันธะทางสังคมของ ระบบมูลนาย-ไพร่ ในยามเกิดศึกสงครามชาวไทยทุกคนได้รับการเกณฑ์กำลังให้เข้าร่วมในกองทัพ

เพื่อการรับ กระบวนการจัดกองทัพตลอดจนยุทธวิธีการรบในสมัยนั้น เป็นไปตามศาสตร์การยุทธแบบจารีตที่รวบรวมไว้ในตำราพิชัยสงคราม ซึ่งได้กำหนดถึงเครื่องแบบโดยเฉพาะสีเสื้อผ้า ลักษณะอาวุธของกองทหารแต่ละหน่วย ตั้งแต่ตำแหน่งแม่ทัพ นายทหาร และทหารราบเลวต่างๆ

แม่ทัพใหญ่ในการยกทัพอาจเป็นพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง หรือขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ผู้ใดผู้หนึ่งตามแต่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพคุมกองทัพหลวงเป็นคราวไป เครื่องแต่งกายตำแหน่งแม่ทัพนี้ ตำราพิชัยสงครามได้กำหนดให้นุ่งสนับเพลาและภูษาตีประจำวัน คืออาทิตยสีแดง จันทรสีขาว อังการม่วงคราม พุทสีเสด พุทสี สิวเขียวหรือเหลือง สุกรสีหมอก และเสารสีดำ ฉลองพระองค์หรือเสื้อแบบรัดพระองค์ เช่น เสื้อทรงประภาสและทรงฉลองพระองค์กระแฉวมทับอีกทีหนึ่ง สวมธำรงค์ครบ 8 นิ้ว เว้นนิ้วหัวแม่มือ รัดเข็มขัด สอดสายสังวาลย์ คาดสายกระบี่ อาวุธประจำพระองค์ ทรงม้าหรือช้างพระที่นั่งตกแต่งด้วยเครื่องทรง สัตว์กับภูษา เครื่องทรงขององค์พระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง ในยามเคลื่อนขบวนทัพนี้ ยังได้ใช้ทรงเวลาเสด็จประพาสนอกพระราชฐาน โดยเฉพาะในคราวล่าสัตว์ ซึ่งต้องเกณฑ์กำลังเข้าร่วมขบวนพยุหยาตราด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่าในสังคมยุคนั้นเมื่อบ้านเมืองเกิดศึกสงคราม ชายไทยที่มีความรู้ด้านการรบหรือวิชาการต่อสู้สามารถอาสาออกกองทัพออกรบและเมื่อกองทัพมีชัยชนะบุคคลผู้นั้นย่อมได้รับปูนบำเหน็จตำแหน่งหน้าที่เป็นขุนนางมียศศักดิ์ด้วยเหตุนี้ชายไทยส่วนหนึ่งจึงนิยมการศึกษาหาความรู้ด้านตำราวิชาอาคมและศาสตร์แห่งการต่อสู้ การแต่งกายของบุรุษนักรบเหล่านี้ต้องจัดการให้ต้องตามตำราอาคมเป็นต้นว่า นุ่งผ้าตามสีประจำวัน คาดรัดประคตอาคม คล้องประจำตระกูลคุดปรอท ว่านหรือลูกสะกดซึ่งจัดเป็นของขลังใช้ป้องกันตัวจากภัยอันตรายต่างๆ สวมเสื้อลงยันต์ไว้ชั้นใน คาดเข็มขัดหรือปิ่นแห่ง ซึ่งลงอาคมไว้เช่นกัน สวมมงคลบนศีรษะ โปกหรือตะเบงมาน ผ้าประเจียดบรรจุลงคาถาไว้ประผงแป้งหรือผงจันทรศักดิ์สิทธิ์ลงใบหน้าหรือเจิมไว้ที่หน้าผาก สวมเสื้อชั้นนอก ผ้าลายหรือหรือแพรทอง ตกแต่งด้วยเครื่องประดับเช่นสายสังวาล บางครั้งก็สวมเสื้อกึ่งลงยันต์อีกชั้นหนึ่งและสวมแหวนถักพระพิรอดซึ่งเป็นแหวนอาคม จากนั้น สะพายย่าม ซึ่งบรรจุของอาคมต่างๆ พกอาวุธประจำตัวเช่น ดาบ หอก กริช ทวน หรือง้าว เป็นต้น การแต่งกายตามแบบชายผู้รู้คาถาอาคมเช่นนี้ในยามออกศึกสงครามก็ได้รับการนำไปประยุกต์เข้ากับเครื่องแบบแสดงยศนายทหาร เวลาเข้ากระบวนทัพด้วย

แผนภาพที่ 3 - 3 การแต่งกายของราษฎรสามัญ

ที่มา : สืบค้นจาก <http://www.culture.go.th/knowledge/dress/01.htm>

การแต่งกายของคนสามัญ ราษฎรสามัญไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำนา สวนและไร่ อยู่ตามชุมชนชนบทในหมู่บ้านในสมัยนั้นการเกิดของชุมชนเมืองแบบการค้าเป็นไปอย่างช้า การแต่งกายของราษฎรทั้งชายหญิงจึงเอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตแบบเกษตรในชุมชนหมู่บ้านนั้น

เนื่องจากชีวิตประจำวันของราษฎรชายต้องทำงานให้แรงงานในนา สวนหรือไร่หรือถ้าอยู่ในป่าก็ต้องออกล่าสัตว์ หางของป่า ถ้าอยู่กับบ้านก็หาบน้ำ ตำข้าว แยกของหนัก การแต่งกายจึงมีลักษณะทะมัดทะแมง กล่าวคือ นุ่งผ้าชั้นเดียว ด้วยวิธีนุ่งถกเขมร เป็นการนุ่งโจงแต่ถกให้สั้นขึ้นเหนือเข่า เพื่อสะดวกในการออกแรง ไม่สวมเสื้อ โปกผ้าที่ศีรษะ ไม่สวมรองเท้า ถ้าอยู่บ้านไม่ต้องทำงานก็นุ่งผ้าลอยชายหรือนุ่งโสร่งมีผ้าคาดพุงในฤดูเทศกาลงานพิธี

เช่นพิธีเนื่องด้วยชีวิตประจำวันทางพุทธศาสนาซึ่งจัดขึ้นเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านและชุมชนหรือในครอบครัวในเวลาเช่นนี้ชาวบ้านจะมาพบปะสมาคมร่วมกันการแต่งกายของชายจึงเรียบร้อยพิธีถนอมขึ้นมักนุ่งผ้าโจงกระเบนเป็นผ้าแพรสีต่างๆ และห่มผ้าคล้องคอปล่อยชายยาวทั้งสองข้างไว้ด้านหลังหรือพาดตามไหล่ไว้ ทัดดอกไม้ บูหรี่หรือยาคมไว้ที่หูผัดหน้าด้วยแป้งหอม ส่วนทรงผมก็ตัดผมปึกหรือผมตัดแบบผู้ชายโดยทั่วไปอย่างไรก็ตามมีชายสามัญชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเช่น ทำการค้า ก็แต่งตัวด้วยแพรพรรณชั้นดีโดยเฉพาะผ้านุ่งทอที่หาซื้อได้จากสินค้าต่างประเทศหรือไม่ก็จากช่างฝีมือในเมืองหลวง

ผลดีและประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบการแต่งกายที่เริ่มในสมัยรัชกาลที่ 4 มีความต่อเนื่องและปรากฏชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 5 จวบจนรัชกาลที่ 6 ที่มีผลต่อพัฒนาการของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นพอจะแยกพิจารณาเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. ผลของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมการแต่งกายไทย

การพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมมีความจำเป็นและสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ เพราะมีความสำคัญอย่างมากในการสมานชาติพันธุ์และเผ่าพันธุ์ต่างๆ ซึ่งอยู่ในดินแดนที่รัฐมีอธิปไตยเป็นการผลิตจิตสำนึกรวมของคนทั้งประเทศซึ่งผลตอบแทนที่ได้เป็นผลทางการสร้างรากฐานสังคมที่มีความแตกต่างแต่ไม่แตกแยกเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาชาติที่ยั่งยืน

วัฒนธรรมของไทยนั้นมีหลายรูปแบบ วัฒนธรรมแต่งกายมีที่มาตามลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศและความเป็นอยู่เมื่อรัชกาลที่ 4 มีการเปิดรับการมาเยือนจากประเทศตะวันตกการแต่งกายไทยที่ชายไทยนิยมเปลือยท่อนบนนี้ไม่เป็นที่ยอมรับเพราะดูเป็นชาวป่าขาดอารยธรรมซึ่งอาจเป็นข้ออ้างในการยึดไทยเป็นอาณานิคมได้รัชกาลที่ 4 จึงต้องเริ่มปรับปรุงรูปแบบการแต่งกายให้เข้ากับชาวตะวันตกเช่นการใส่เสื้อเข้าเฝ้า สวมกางเกงรวมทั้งการไว้ทรงผมและในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่าการแต่งกายดังกล่าวย่อมเป็นที่ดูหมิ่นของชาวต่างประเทศจึงมีพระราชดำริเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นอารยประเทศ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 มีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงการแต่งกายจึงค่อนข้างไปทางตะวันตกมากขึ้นด้วยเช่นกันวิวัฒนาการการแต่งกายที่ถูกเปลี่ยนแปลงไปนี้เป็นลักษณะการรับเอาวัฒนธรรมชาติอื่น โดยซ่อนเร้นเงื่อนไขอันลึกซึ้งภายในเกิดรูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรมออกมาเป็นรูปแบบการแต่งกายที่แม้มีอิทธิพลของต่างประเทศแต่ก็ยังคงมีเอกลักษณ์ของไทยดังจะเห็นได้จากเสื้อที่ทำเป็นลายลูกไม้และเสื้อแขนขามุฮัมหมัด สวมถุงเท้าแต่ยังคงมีการห่มสไบและการนุ่งโจงกระเบนในสมัยรัชกาลที่ 5 การนุ่งซิ่นไว้ผมบ๊อบมีเครื่องประดับคาดผมในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการแต่งกายมาจนทุกวันนี้

2. ผลของการพัฒนาการการแต่งกายต่อความมั่นคงของประเทศ

ความภาคภูมิใจของชาวไทยทุกคนคือความเป็นไทยประเทศไทยไม่เคยต้องตกไปอยู่ในการปกครองหรือเป็นอาณานิคมของประเทศต่างๆ ทั้งที่ประเทศไทยเป็นเพียงประเทศเล็กๆ ที่รักสงบสาเหตุสำคัญคือปวงชนชาวไทยมีพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระปรีชาสามารถนำพาให้ประเทศอยู่รอดคงความเป็นเอกราชมาได้จนทุกวันนี้

การรักษาเอกราชในแนวคิดของกษัตริย์นั้น ทรงมองการณ์ไกลการรบนั้นไม่สามารถต่อสู้กับประเทศใหญ่ที่นิยมการค้าอาณานิคมในรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวทรงใช้การเจรจาทางการทูตและการปรับปรุงการแต่งกายของราชทูตที่ส่งไปรวมทั้งชาวไทยทั่วไปเมื่อมีการมาเยือนของทูตต่างประเทศเพื่อให้เกิดภาพพจน์ความเจริญของประเทศไทย ป้องกันไม่ให้ประเทศต่างๆ นำมาเป็นข้ออ้างในการแทรกแซงกิจการต่างๆ ในประเทศไทยซึ่งเป็นหนทางในการยึดครองประเทศในรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 มีการติดต่อกับต่างประเทศมากยิ่งขึ้น ทั้งสองพระองค์ก็ทรงมีแนวคิดสืบทอดต่อจากรัชกาลที่ 4 ในการปรับปรุงรูปแบบการแต่งกายเพื่อไม่ให้เป็นที่ดูหมิ่นของชาวต่างประเทศ

นอกจากเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายจะปรับเปลี่ยนไปเพื่อความเหมาะสมแก่การสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นที่ยอมรับของอารยประเทศแล้วสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกันอย่างมากไม่ว่าจะเป็นถ้วยจานชามช้อนส้อมและอื่นๆ เป็นการปรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้เป็นสากลมากขึ้น

สำหรับมนุษยการแต่งกายไม่เพียงแต่เป็นเรื่องจำเป็นในการให้ความอบอุ่นและปกป้องร่างกายเท่านั้นแต่หมายถึงสิ่งที่บ่งบอกวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติที่มีสภาพแวดล้อมภูมิอากาศ ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ศาสนาที่แตกต่างกันออกไป

การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรมการแต่งกายโดยนำทัศนคติของชาวตะวันตกเข้ามานั้นถือเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์และรวบรวมเอาสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่นด้านการทูตการปกครองและการพาณิชย์มาใช้ให้เป็นประโยชน์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักออกแบบที่สามารถนำหลักการทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมจะเห็นได้จากการกำหนดเครื่องแบบราชประแตนและโปรดให้เจ้านายข้าราชการแต่งเครื่องแบบนี้ทั่วกันเป็นการสื่อให้เห็นได้โดยตรงว่าผู้ที่แต่งกายชุดนี้คือบุคคลกลุ่มใดซึ่งในรัชสมัยก่อนมิได้มีการจัดระเบียบเช่นนี้โดยที่หลักการออกแบบของพระองค์ทรงยังมีรูปแบบที่แสดงถึงเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะอันสอดคล้องกับลักษณะของศิลปะและวัฒนธรรมของชาติทั้งยังสามารถแสดงถึงความเป็นสากลแต่คงดำรงลักษณะและสภาพโดยรวมของวิถีชีวิตชาวไทยแต่เดิมไว้โดยมิได้ปรับเปลี่ยนเพื่อเรียนแบบอย่างเดียวได้

แผนภาพที่ 3 - 4 การแต่งกายสมัยกลางสมัยรัชกาลที่ 5

ที่มา : สืบค้นจาก www.human.cmu.ac.th/home/ebook/006216-0.3pdf

การแต่งกายของสตรีสมัยต้นรัชกาลที่ 6 ยังคงนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อระบายลูกไม้ ต่อมาเริ่มนุ่งซิ่นตามพระราชนิยมในรัชกาลที่ 6 นิยมผ้าซิ่นมลายูเชิงงดงาม แบบเสื้อจึงเปลี่ยนไป เพื่อให้เหมาะสมสำหรับใส่เข้าชุดกับผ้าซิ่น สตรีสมัยนี้ยังคงสวมถุงน่องและรองเท้าส้นสูง การแต่งกายของทั้งชายและหญิงได้เปลี่ยนไปเป็นแบบตะวันตกมากขึ้นในระยะต่อมา แต่พัฒนาการการแต่งกายของชายไม่ค่อยมีมากนัก ข้าราชการและคนในสังคมชั้นสูงทั่วไปยังคงนุ่งผ้าม่วง โจงกระเบน ใส่เสื้อราชปะแตน

ในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อมีพระราชทานเลี้ยงในวัง โปรดให้เจ้านายและข้าราชการนุ่งโจงกระเบนสีกรมท่า แต่ใส่เสื้อราชประแตนที่ สีดำแทนสีขาว จนภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกายบางอย่างตามนโยบายของรัฐบาลสมัยนั้น คือ ในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการตราพระราชบัญญัติการแต่งกายพลเรือนให้ข้าราชการชายนุ่งกางเกงขายาว แทนผ้าม่วงโจงกระเบน แต่แบบเสื้อยังไม่มีข้อกำหนดให้ใช้แบบเสื้ออย่างชาวตะวันตก อย่างไรก็ตามการนุ่งกางเกงก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในเวลานั้น

ในสมัยรัชกาลที่ 7 แบบเสื้อต่าง ๆ ของสตรีแทบจะกล่าวได้ว่า ลอกมาจากหนังสือแบบเสื้อตะวันตกที่ส่งเข้ามาขายสนสมัยนั้น หรือลอกเลียนจากภาพยนตร์ฝรั่งที่เข้ามาฉาย แบบเสื้อสตรีสมัยนี้คือเสื้อตัวหลวมไม่เข้ารูป ตัวยาวคลุมสะโพก แขนเสื้อสั้นมากหรือไม่มีแขน นิยมตกแต่งชายเสื้อ ตรงเอวด้านซ้ายเป็นเหมือนโบว์ผูกที่ชายยาว นุ่งผ้าซิ่น โดยเปลี่ยนมาตัดเย็บเป็นถุงสำเร็จแทน ประมาณปี พ.ศ. 2480 การแต่งกายของสตรีไทยได้วิวัฒนาการเป็นการนุ่งกระโปรงใส่เสื้ออย่างฝรั่งล้วนและเปลี่ยนแปลงตามแนวโน้มของแฟชั่นจากตะวันตก แต่เมื่ออยู่กับบ้านตามปกติยังคงนุ่งผ้าซิ่นใส่เสื้อธรรมดา กล่าวโดยทั่วไป แม้การแต่งกายแบบตะวันตกจะเข้ามามีอิทธิพลอย่างสูงในสังคมไทยในช่วงนี้ แต่อิทธิพลนั้นก็ยังคงครอบคลุมเฉพาะชนบางกลุ่มเท่านั้น สามัญชนทั่วไปยังคงแต่งกายตามประเพณีเดิม กล่าวคือ ชายยังคงนิยมสวมกางเกงแพร หรือสวมกางเกงขาสวมส่วนที่เรียกว่า “กางเกงไทย” ใส่เสื้อธรรมดาและไม่นิยมสวมรองเท้า สตรียังคงนิยมใส่เสื้อคอกระเช้า เก็บชายเสื้อไว้ในผ้าซิ่นหรือโจงกระเบน ถ้าจะออกนอกบ้านก็จะแต่งสุภาพขึ้น

สมัยรัฐนิยมและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วัฒนธรรมการแต่งกายของไทยมีลักษณะเด่นด้านการนิยมแบบตะวันตกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงแรก (พ.ศ. 2481 -2487) มีนโยบายสำคัญในการสร้างชาติด้วยลัทธิชาตินิยม โดยได้มีการวางเป้าหมายปลูกฝังให้ประชาชนชาวไทยเป็นผู้มี “วัฒนธรรมดี มีศีลธรรมดี มีอนามัยดี มีการแต่งกายเรียบร้อย มีที่พักอาศัยดี และมีที่ทำมาหากินดี” ด้านการแต่งกายรัฐได้วางระเบียบปฏิบัติ โดยเฉพาะ รัฐนิยมฉบับที่ 10 ประกาศเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2484 มีความสำคัญคือ

1. เน้นการแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อยเมื่อปรากฏตัวในที่ชุมนุมชน หรือสาธารณชน และแยกแยะประเภทเครื่องแต่งกายที่ถือว่าเรียบร้อยสำหรับประชาชนชาวไทย โดยกำหนดการแต่งกายและทรงผมแบบใหม่ ขอให้สตรีทุกคนไว้ผมยาว เลิกใช้ผ้าโจงกระเบนเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าถุงแทน เลิกการใช้ผ้าพื้นเดิยาคาดอกหรือเปลือยกายท่อนบน ให้ใส่เสื้อแทน

2. ชายให้เลิกนุ่งกางเกงแพรสีต่างๆ หรือนุ่งผ้าม่วง เปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกงขายาว แทน กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ วางระเบียบเครื่องแต่งกายของข้าราชการในเวลาทำงานปกติ และทั่วไปเพื่อให้เป็นแบบอย่างอันดี

3. ในเวลาทำงานปกติข้าราชการหญิง ต้องใส่เสื้อขาวนุ่งกระโปรงสีสุภาพ หรือผ้าถุง และสวมรองเท้าหุ้มส้น ถุงเท้าสั้นหรือยาวก็ได้ และต้องสวมหมวก สีของเครื่องแต่งกายนั้น ถ้าเป็นงานกลางแจ้งควรใช้สีเทา ถ้าเป็นงานในร่มหรือเกี่ยวกับเครื่องจักร ควรใช้สีน้ำเงินเข้ม เป็นต้น

รัฐบาลได้จัดตั้งสถาบันและคณะกรรมการวางระเบียบเครื่องแต่งกายสตรีทั้งที่เป็นข้าราชการและที่มีตำแหน่งเฝ้า ต่อมาได้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ มีสาขา คือ สำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง มีหน้าที่อย่างหนึ่ง คือ พิจารณาเครื่องแต่งกายในโอกาสต่าง ๆ และกำหนดเครื่องแต่งกายผู้ประกอบอาชีพบางจำพวก เช่น คนขายอาหาร พนักงานเดินโต๊ะอาหาร (พนักงานเสิร์ฟ) ช่างตัดผม หญิงตัดผม เป็นต้น มีการวางระเบียบปฏิบัติตลอดจนให้ความหมายของเครื่องแต่งกายอย่างละเอียด ดังนี้ คือ

1. การใส่หมวกของสตรีเป็นเรื่องที่รัฐให้ความสำคัญมาก ถึงกับมีคำว่า “มาลानาชาติไทย” มีการแบ่งหมวกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ประเภททั่วไป และประเภทพิเศษ ประเภททั่วไป หมายถึง ประเภทที่ใช้ในการทำงานในชีวิตประจำวัน เพื่อความสุภาพเรียบร้อยสมกับประเพณีนิยม และเพื่อประโยชน์ในการกันแดด กันฝน กันน้ำค้าง มักเป็นหมวกมีลักษณะเรียบ ปีกเล็ก หรือไม่มีปีก สีไม่ฉูดฉาด สำหรับหมวกประเภทพิเศษ หมายถึงหมวกที่ใช้เป็นอาภรณ์ประดับเพิ่มความงาม มีการประดับด้วยอาภรณ์ต่างๆ ใช้ในโอกาสพิเศษ

2. ทรงผมของสตรีไทยในสมัยนี้ เพิ่งจะเริ่มนิยมผมมัดด้วยไฟฟ้าเป็นลอนมากบ้าง น้อยบ้าง นิยมไว้ผมยาวมากขึ้น มีการตัดยาวและตัดสลายแบบหญิงตะวันตก สตรีสูงอายุมักนิยมเกล้ามวย ส่วนใหญ่เป็นมวยแบบเรียบ และทรงผมของผู้ชายนั้น ทั่วไปนิยมทรงสั้นแบบรองทรงคือไว้ยาวมากขึ้นและตัดสั้นด้านข้างตามแบบที่นิยมมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6

การแต่งกายของชายไทยนิยมแบบสากล ประกอบด้วยหมวก เสื้อชั้นนอกคอเปิดหรือคอปิด ถ้าเป็นคอเปิดต้องใส่เสื้อชั้นในคอปกมีผ้าผูกคอเงื่อนกลาสีหรือเงื่อนหูกระต่าย กางเกงขายาวแบบสากลสวมรองเท้าถุงเท้า นอกจากกางเกงขายาวที่สวมปกติแล้วชายนิยมนุ่งกางเกงที่เรียกว่า “กางเกงขาสั้นแบบไทย” ด้วยคือ กางเกงที่นักเรียนใช้ หรือนิยมใส่เล่นกีฬาเป็นกางเกงขาสั้นเพียงแค่เข่า หรือได้เข้าประมาณ 1 ฟามือ ถือว่าเป็นกางเกงสุภาพใช้ใส่ล่ามเครื่องแต่งกายของชายไทยหรือไปสโมสรก็ได้

แผนภาพที่ 3 - 5 การแต่งกายยุค จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ที่มา : สืบค้นจาก <http://www.culture.go.th/knowledge/dress/01.htm>

วิธีการปฏิบัติวัฒนธรรมการแต่งกายในส่วนกลางและส่วนภูมิภาครัฐบาลพยายามให้มีการปฏิบัติตามระเบียบการแต่งกายแบบใหม่อย่างทั่วถึงทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการเผยแพร่คำขวัญที่ว่า “สวมหมวก ใ้ผมยาว นุ่งถุง สวมเสื้อ สวมถุงเท้าหุ้มส้นหรือรัดส้น” ซึ่งแรงเหตุผลว่านุ่งผ้าถุงประหยัดมากกว่าการนุ่งโจงกระเบน

ชุดประจำชาติที่เหมาะสมกับสถานะแวดล้อม

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช กับยุคฟื้นฟู “ชุดไทยพระราชนิยม” โดยทั่วไปนิยมแต่งกายแบบสากลกันแทบทั้งสิ้น การแต่งกายแบบไทยของสตรี ได้วิวัฒนาการขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ตามพระราชนิยมของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และได้ชื่อว่าเป็นแบบฉบับของเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยที่รู้จักกันทั่วโลก ในนาม ชุดไทยพระราชนิยม ซึ่งมีแบบต่างๆ ดังนี้

1. ไทยเรือดั้น ใช้ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมมีลายริ้วตามขวางหรือตามยาว หรือใช้ผ้าเกลี้ยงมีเชิงชั้นยาวจรดข้อเท้า ป้ายหน้า เสื้อใช้ผ้าสีตามริ้วชั้นหรือเชิงชั้น จะตัดกับชั้น หรือสีเดียวกันก็ได้ เสื้อคนละท่อนกับชั้น แขนสามส่วน กว้างพอสบาย ผ่าอกกระดุม 5 เม็ด คอกลมตื้น ไม่มีขอบตั้งที่คอ เครื่องประดับตามสมควร ใช้ในโอกาสปกติ (เป็นชุดไทยแบบจำลอง) และต้องการความสบาย เช่น งานกฐินเที่ยวเรือ งานทำบุญวันสำคัญทางศาสนา ข้อสำคัญต้องเลือกผ้าที่ใช้ตัดให้เหมาะกับเวลาและสถานที่

2. ไทยจิตรลดา ใช้ผ้าไหมเกลี้ยงมีเชิง หรือผ้าทอยกดอกทั้งตัวก็ได้ ตัดเป็นชั้นยาว ป้ายหน้าเสื้อคนละท่อนกับชั้น คอกลมมีคอตั้งน้อยๆ ผ่าอก แขนยาว ใช้ในโอกาสพิเศษ เช่น งานพระราชพิธีต่าง ๆ หรืองานที่ผู้ชายแต่งเต็มยศ เช่น รับประทานของประเทศที่มาเยือนเป็นทางการที่สนามบินดอนเมือง ไม่ต้องประดับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ แต่เนื้อผ้าควรงดงามให้มากที่สุด เหมาะสมกับโอกาสที่แต่ง

3. ไทยอมรินทร์ แบบเหมือนไทยจิตรลดาต่างกันที่ใช้ผ้าและเครื่องประดับ หูหรากว่าไทยจิตรลดาเพราะเป็นชุดพิธีตอนค่ำ ใช้ผ้ายกไหมที่มีทองแกมหรือยกทองทั้งตัว เสื้อคนละท่อนกับชั้น ไม่มีเข็มขัด ผู้มีอายุจะใช้คอกลมกว้าง ๆ ไม่มีขอบตั้งแขนสามส่วนก็ได้ เพราะความสวยงามอยู่ที่เนื้อผ้าและเครื่องประดับ ที่จะใช้ให้เหมาะสมกับงานเลี้ยงรับรอง รับประทานอาหารตอนค่ำ และเฉพาะในงานพระราชพิธีสวนสนาม ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือใช้ในโอกาสพิเศษที่กำหนดให้แต่งกายเต็มยศหรือครึ่งยศ เช่น ในงานพระราชพิธี หรืองานสโมสรสันนิบาต

4. ไทยบรมพิมาน คือชุดไทยพิธีตอนค่ำ ใช้ผ้ายกไหมหรือยกทองมีเชิง หรือยกทองทั้งตัวก็ได้ตัดติดกันกับเสื้อ ชั้นจีบหน้ามีชายพก ยาวจรดข้อเท้า ใช้เข็มขัดไทยคาด เสื้อคอกลม ปกตั้ง ผ่าด้านหลังหรือด้านหน้าก็ได้ แขนยาว ใช้เครื่องประดับงดงามพอสมควร เหมาะสำหรับงานพิธีเต็มยศและครึ่งยศ เช่น งานอุทยานสโมสร งานพระราชทานเลี้ยงอาหารอย่างเป็นทางการ หรือเป็นชุดเจ้าสาว

แผนภาพที่ 3 - 6 ชุดไทยพระราชนิยม

ที่มา : ภาพเขียนเลียนแบบของพวงผกา คุโรวาท 2535

5. ไทยจักรี หรือชุดไทยสไบ นุ่งผ้ามีเชิงหรือยกทั้งตัว ยกจีบข้างหน้า มีชายพก ใช้เข็มขัดไทยคาด ท่อนบนเป็นสไบจะเย็บติดกับชั้นเป็นท่อนเดียวกัน หรือจะมีสไบห่ม ต่างหากก็ได้ เปิดบ่าข้างหนึ่ง ชายสไบคลุมไหล่ ทั้งชายด้านหลัง ยาวตามทีเห็นสมควร (ความสวยงามอยู่ที่เนื้อผ้า การเย็บและรูปทรงของผู้สวม) ใช้เครื่องประดับหิ้งดงามตามโอกาสในเวลากลางคืน ชุดนี้ใช้ในโอกาสพิเศษที่กำหนดให้แต่งกายเต็มยศสำหรับอากาศที่ไม่เย็น

6. ไทยจักรพรรดิ ใช้ชี้นไหมหรือยกทองจีบหน้ามีชายพก เอวจีบ ใช้เข็มขัดไทยคาด ห่มแพรจีบแบบไทย สีสัดกับผ้านุ่งเป็นชั้นที่หนึ่งก่อน แล้วจึงใช้สไบปักอีกชั้นหนึ่ง (มีสร้อยตัวด้วย) ใช้ในโอกาสพิเศษที่กำหนดให้แต่งกายแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับชุดไทยจักรี

7. ไทยดุสิต ใช้ผ้ายกไหมหรือยกทอง จีบหน้ามีชายพก จีบเอว ใช้เข็มขัดไทยคาด เช่นเดียวกับไทยจักรพรรดิ ต่างกันที่ตัวเสื้อคือใช้เสื่อคอกว้าง (คอด้านหน้าและหลัง คว้านต่ำ เล็กน้อย) ไม่มีแขน เป็นเสื่อผ้าหลัง และปักเป็นลวดลายด้วยไข่มุก ลูกปัดหรือเลื่อมใช้ในงานพระราชพิธีที่กำหนดให้แต่งกายเต็มยศ บางท่านเรียกการแต่งกายชุดนี้ว่าชุดไทยสุโขทัย

8. ไทยศิวาลัย ใช้ชั้นไหมหรือยกทอง มีชายพก ตัวเสื้อใช้ผ้าสีทองเหมือนสีเนื้อ แขนยาว คอกกลม มีขอบตั้ง ผ่าหลัง เย็บติดกับผ้าชั้นคล้ายแบบไทยบรมพิमान แต่ห่มผ้า ปักลายไทยแบบไทยจักรพรรดิ โดยไม่ต้องมีแพรจีบรองพื้นก่อน ใช้ในโอกาสพิเศษ ที่กำหนดให้แต่งกายเต็มยศ

แผนภาพที่ 3 - 7 ชุดไทยพระราชนิยม

ที่มา : ภาพเขียนเลียนแบบของพวงผกา คุโรวาท 2535

9. ไทยประยุกต์ เป็นชุดที่ดัดแปลงมาจากชุดไทยจักรี นิยมใส่กันมาก ใช้ผ้ายกมีเชิงหรือยกทั้งตัว ชั้นจีบหน้านาง มีชายพก คาดเข็มขัดไทย ท่อนบนเป็นเสื้อคอกลม คอกว้าง หรือคอแหลม ไม่มีแขนเหมือนกับเสื้อราตรีปกติ ตัวเสื้อนิยมปักเลื่อม ลูกบิด ตกแต่งให้สวยงามตามใจชอบ ใช้ในงานราตรีสโมสรหรือสำหรับเจ้าสาวสวมตอนเลี้ยงกลางคืนก็ได้

ได้มีการคิดค้นแบบเสื้อเสื้อของชายไทยขึ้นเรียกว่า ชุดพระราชทาน ผู้ที่แต่งเป็นคนแรก คือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม) ลักษณะเป็นเสื้อคอตั้งเหมือนเสื้อราชปะแตน ไม่มีปก ตัวเสื้อเข้ารูปเล็กน้อย ผ่าอกตลอด มีสาบกว้างพอประมาณ 3.5 ซม. ติดกระดุม 5 เม็ด ขลิบรอบคอ สาบอก ขอบแขน และปากกระเป๋ามีกระเป๋ายู่ด้านใน 2 ใบ (ด้านล่าง) กระเป๋ายบนจะมีหรือไม่มีก็ได้ ถ้ามีให้เป็นกระเป๋ายู่ข้างซ้าย 1 กระเป๋ายู่ด้านขวาอีกด้านหนึ่งถึงเส้นรอยตัดต่อมีหรือไม่มีก็ได้ ถ้ามีให้เดินจักรทับตะเข็บ แบบเสื้อจะเป็นแขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ แต่ใช้ในโอกาสต่างกัน กล่าวคือ พระราชทานแขนสั้นเสื้อใช้สีเรียบจาง หรือมี

ลวดลายสุภาพ ใช้ในโอกาสธรรมดาทั่วไป ปฏิบัติงาน หรือในพิธีการเวลากลางวัน และอาจใช้สีเข้มในงานพิธีการเวลากลางคืนส่วนชุดแขนยาว เสื้อใช้สีเรียบจาง หรือมีลวดลายสุภาพ ใช้ในพิธีเวลากลางวัน และอาจใช้สีเข้มในพิธีการเวลากลางคืน ถ้ามีผ้าคาดเอวด้วย ควรผูกเงื่อนแน่นทางซ้ายมือของผู้สวมใส่และใช้ในพิธีที่สำคัญมาก ๆ ถ้าไปในงานศพจะใช้เสื้อสีขาว แขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ กางเกงสีดำ หรือจะเป็นสีขาวทั้งชุด หรือสีดำทั้งชุดก็ได้เสื้อชุดพระราชทานนี้ใช้ควบคู่กับกางเกงแบบสากลนิยม สีสุภาพหรือสีเดียวกับกับเสื้อ โดยให้ใช้แทนชุดสากลนิยม หรือเสริมเพิ่มเติมจากชุดสากล นิยมได้ทุกโอกาส แต่มิใช่เป็นการทดแทนชุดสากลนิยมโดยสิ้นเชิง เสื้อชุดไทยพระราชทานนิยมนี้ในวงการแฟชั่นชาย ยุคสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์อย่างมาก จากนั้นก็คลี่คลาย มาแต่งสากลนิยมแบบฝรั่งทั้งในหมู่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และนักธุรกิจ ตามที่พบเห็นทั่วไปทุกวันนี้ ขณะที่ชุดไทยพระราชทานนั้นยังเป็นชุดประจำชาติที่สตรีทั่วไปนิยมสวม ในงานรัฐพิธีและโอกาสสำคัญต่าง ๆ อยู่ การแต่งกายตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน ไม่สามารถระบุให้ชัดเจนได้ว่ามีมาตรฐานอย่างไรเพราะได้มีวิวัฒนาการผสมผสาน ระหว่างของเก่ากับของใหม่เข้าด้วยกันมาโดยตลอด

แผนภาพที่ 3 - 8 ภาพชุดพระราชทานแขนยาวมีผ้าคาดเอว ชุดแขนสั้นและชุดแขนยาว

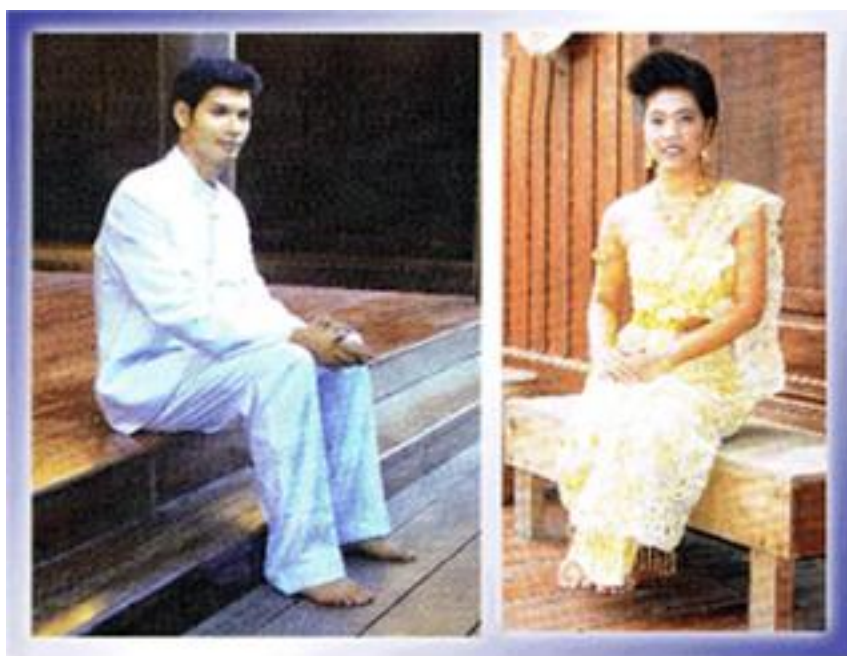
ที่มา : สืบค้นจาก <http://www.culture.go.th/knowledge/dress/01.htm>

นอกจากนั้นการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยนั้นยังมีการแต่งกายชุดพื้นถิ่นที่แตกต่างกันในแต่ละภาคของประเทศไทย สำหรับการแต่งกายชุดพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ประจำภาคทั้งสี่ภาคของประเทศไทยพอจำแนกให้เห็นได้ดังนี้

การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคกลาง

การแต่งกายภาคกลาง การแต่งกายในชีวิตประจำวันทั่วไป ชายนุ่งกางเกงครึ่งน่อง สวมเสื้อแขนสั้น คาดผ้าขาวม้า ส่วนหญิง จะนุ่งซิ่นยาว สวมเสื้อแขนสั้นหรือยาว ลักษณะการแต่งกายผู้ชาย สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง นิยมสวมใส่โจงกระเบนสวมเสื้อสีขาว ดัดกระดุม 5 เม็ด ที่เรียกว่า "ราชประแตน" ไว้ผมสั้นข้างๆ ตัดเกรียนถึงหนังศีรษะข้างบนหัวแสกกลาง ผู้หญิง สมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง นิยมสวมใส่ผ้าซิ่นยาวครึ่งแข้ง ห่มสไบเฉียง ตามสมัยอยุธยา ทรงผมเกล้าเป็นมวย และสวมใส่เครื่องประดับเพื่อความสวยงาม

แผนภาพที่ 3 - 9 การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคกลาง

ที่มา : สืบค้นจาก <http://www.thaigoodview.com/node/116589>

การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคอีสาน

ลักษณะการแต่งกาย ผู้ชาย ส่วนใหญ่นิยมสวมเสื้อแขนสั้นสีเข้มๆ ที่เราเรียกว่า "ม่อห่อม" สวมกางเกงสีเดียวกับเสื้อจรดเข่า นิยมใช้ผ้าคาดเอวด้วยผ้าขาวม้า ผู้หญิง การแต่งกายส่วนใหญ่นิยมสวมใส่ผ้าซิ่นแบบทอทั้งตัว สวมเสื้อคอเปิดเล่นสีสัน ห่มผ้าสไบเฉียง สวมเครื่องประดับตามข้อมือ ข้อเท้าและคอ

การแต่งกายส่วนใหญ่ใช้ผ้าทอมือ ซึ่งทำจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ผ้าฝ้าย และผ้าไหม ผ้าพื้นเมืองอีสาน ชาวอีสานถือว่าการทอผ้าเป็นกิจกรรมยามว่างหลังจากฤดูการทำนาหรือว่างจาก

งานประจำอื่นๆ ได้ถุ่นบ้านแต่ละบ้านจะกางหูกทอผ้ากันแทบทุกครัวเรือน โดยผู้หญิงในวัยต่างๆ จะสืบทอดกันมาผ่านการจดจำและปฏิบัติจากวัยเด็กที่ง่วนคลาญสี่สัน การย้อมและการทอ ผ้าที่ทอด้วยมือจะนำไปใช้ตัดเย็บทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม หมอน ที่นอน ผ้าห่ม และการทอผ้ายังเป็นการเตรียมผ้าสำหรับการออกเรือนสำหรับหญิงวัยสาว ทั้งการเตรียมสำหรับตนเองและเจ้าบ่าว ทั้งยังเป็นการวัดถึงความเป็นกุลสตรี เป็นแม่เห้แม่เรือนของหญิงชาวอีสานอีกด้วย ผ้าที่ทอขึ้นจำแนกออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ผ้าทอสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะเป็นผ้าพื้น ไม่มีลวดลาย เพราะต้องการความทนทานจึงทอด้วยฝ้ายย้อมสีตามต้องการ

2. ผ้าทอสำหรับโอกาสพิเศษ เช่น ใช้ในงานบุญประเพณีต่างๆ งานแต่งงาน งานพือนรำ ผ้าที่ทอจึงมักมีลวดลายที่สวยงามวิจิตรพิสดาร มีหลากหลายสีสัน

ประเพณีที่คู่กันมากับการทอผ้าคือการลงขวง โดยบรรดาสาวๆ ในหมู่บ้านจะพากันมารวมกลุ่มก่อกองไฟ บ้างก็สาวไหม บ้างก็ปั่นฝ้าย กรอฝ้าย ฝ้ายชายก็ถือโอกาสมาเกี่ยวพาราสีและนั่งคุยเป็นเพื่อน บางครั้งก็มีการนำดนตรีพื้นบ้านอย่างพิณ แคน โหวด มาบรรเลงจ่ายผญาโต้ตอบกัน เนื่องจากอีสานมีชนอยู่หลายกลุ่มวัฒนธรรม การผลิตผ้าพื้นเมืองจึงแตกต่างกันไปตามกลุ่มวัฒนธรรม

แผนภาพที่ 3 - 10 การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคอีสาน

ที่มา : สืบค้นจาก <http://www.thaigoodview.com/node/48410>

กลุ่มอีสานเหนือ เป็นกลุ่มชนเชื้อสายลาวที่มีกำเนิดในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และยังมีกลุ่มชนเผ่าต่างๆ เช่น ข่า ผู้ไท โส้ แสก กระเลิง ย้อ ซึ่งกลุ่มไทยลาวนี้มีความสำคัญยิ่งในการผลิตผ้าพื้นเมืองของอีสาน ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากฝ้ายและไหม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการนำเอาเส้นใยสังเคราะห์มาทอร่วมด้วย ผ้าที่นิยมทอกันในแถบอีสานเหนือคือ ฝ้ายมัดหมี่ ฝ้ายจิด และผ้าแพรวา

ฝ้ายมัดหมี่ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองที่ใช้กรรมวิธีในการย้อมสีที่เรียกว่า การมัดย้อม (tie dye) เพื่อให้ผ้าที่ทอเกิดเป็นลวดลายสีสันต่างๆ เอกลักษณะอันโดดเด่นก็อยู่ตรงที่รอยซึมของสีที่วิ่งไปตามบริเวณของลวดลายที่ผูกมัด และการเหลื่อมล้ำในตำแหน่งต่างๆ ของเส้นด้ายเมื่อถูกน้ำขึ้นก็ในขณะที่ทอ ลวดลายสีสันอันวิจิตรจะได้มาจากความชำนาญของการผูกมัดและย้อมหลายครั้งในสีที่แตกต่าง ซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การทอฝ้ายมัดหมี่จะมีแม่ลายพื้นฐาน 7 ลาย คือ หมี่ขอม หมี่โคม หมี่บักจัน หมี่กงน้อย หมี่ดอกแก้ว หมี่ซ้อและหมี่ใบไม้ ซึ่งแม่ลายพื้นฐานเหล่านี้ดัดแปลงมาจากธรรมชาติ เช่น จากลายใบไม้ ดอกไม้ชนิดต่างๆ สัตว์ เป็นต้น ฝ้ายมัดหมี่ที่มีชื่อเสียงได้แก่ เขตอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

ฝ้ายจิด หมายถึงผ้าที่ทอโดยวิธีใช้ไม้เข็ญหรือสะกิดซ้อนเส้นยืนขึ้นตามจังหวะที่ต้องการ เว้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งให้เดินตลอด การเว้นเส้นยืนถี่ห่างไม่เท่ากันจะทำให้เกิดลวดลายต่างๆ ทำนองเดียวกับการทำลวดลายของเครื่องจักสาน จากกรรมวิธีที่ต้องใช้ไม้เข็ญนี้จึงเรียกว่า การเก็บจิด มากกว่าที่จะเรียก การทอจิด ฝ้ายจิดที่นิยมทอกันมีอยู่ 3 ชนิด ตามลักษณะประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก

ฝ้ายดินซิ่น เป็นฝ้ายจิดที่ทอเพื่อใช้ต่อชายด้านล่างของผ้าซิ่น เนื่องจากผ้าทอพื้นเมืองจะมีข้อจำกัดในเรื่องของขนาดผืนผ้า ดังนั้นเวลานุ่งผ้าซิ่นผ้าจะสั้นจึงต่อชายผ้าที่เป็นดินซิ่นและหัวซิ่นเพื่อให้ยาวพอเหมาะ

ฝ้ายหัวซิ่น ก็เช่นเดียวกันเป็นฝ้ายจิดที่ใช้ต่อชายบนของผ้าซิ่น

ผ้าแพรวา มีลักษณะการทอเช่นเดียวกับผ้าจก แพรวา มีความหมายว่า ผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายที่ทอเป็นผืนมีความยาวประมาณวาหนึ่งของผู้ทอ ซึ่งยาวประมาณ 1.5-2 เมตร

ผ้าแพรมน มีลักษณะเช่นเดียวกับแพรวา แต่มีขนาดเล็กกว่า เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส นิยมใช้เช่นเดียวกับผ้าเช็ดหน้าและหญิงสาวผู้ไทนิยมใช้โพกผม

ฝ้ายลายน้ำไหล ฝ้ายลายน้ำไหลนี้ที่มีชื่อเสียงคือ ซิ่นน่าน (ของภาคเหนือ) มีลักษณะการทอลวดลายเป็นริ้วใหญ่ๆ สลับสีประมาณ 3 หรือ 4 สี แต่ละช่วงอาจค้นลวดลายให้ดูงดงามยิ่งขึ้น ฝ้ายลายน้ำไหลของอีสานก็คงจะได้แบบอย่างมาจากทางเหนือ โดยทอเป็นลายขนานกับลำตัว และจะสลับด้วยลายจิดเป็นช่วงๆ

ผ้าโสร่ง เป็นผ้านุ่งสำหรับผู้ชาย ลักษณะของผ้าโสร่งจะทอด้วยไหมหรือฝ้ายมี ลวดลายเป็นตาหมากรุกสลับเส้นเล็ก 1 คู่ และตาหมากรุกใหญ่สลับกัน กว้างประมาณ 1 เมตร ยาว 2 เมตร เย็บต่อกันเป็นผืน

กลุ่มอีสานใต้ คือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายเขมรที่กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษและบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มที่มีการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะของตนเอง มี สีเส้นที่แตกต่างจากกลุ่มไทยลาว

ผ้ามัดหมี่ ในกลุ่มอีสานใต้ก็มีการทอเช่นเดียวกันนิยมใช้สีที่ทำเองจากธรรมชาติเพียงไม่กี่สี ทำให้สีของลวดลายไม่เด่นชัดเหมือนกลุ่มไทยลาว แต่ที่เห็นเด่นชัดในกลุ่มนี้คือการทอผ้า แบบอื่นๆ เพื่อการใช้สอยกันมากเช่น

ผ้าหางกระรอก จะมีสีเลื่อมมดงามด้วยการใช้เส้นไหมต่างสีสองเส้นควั่นทบกันทอ แทรก

ผ้าปูม เป็นผ้าที่มีลักษณะการมัดหมี่ที่พิเศษเป็นเอกลักษณ์ต่างจากถิ่นอื่น

ผ้าเชียม (ลุยเชียม) ผ้าไหมที่นิยมใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุ

ผ้าขิด การทอผ้าขิดในกลุ่มอีสานใต้มีทั้งการทอด้วยผ้าฝ้ายและผ้าไหม แต่ส่วนมาก มักจะใช้ต่อเป็นดินซิ่นในหมู่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี เพราะชาวบ้านทั่วไปไม่นิยมใช้ กัน ลักษณะการต่อดินซิ่นของกลุ่มนี้นิยมใช้เชิงต่อจากตัวซิ่นก่อน แล้วจึงใช้ดินซิ่นต่อจากเชิงอีกที หนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มไทยลาวอย่างเด่นชัด

ลักษณะผ้าพื้นเมืองอีสานลวดลายผ้าพื้นเมืองอีสานทั้งสองกลุ่มนิยมใช้ลายขนานกับ ตัว ซึ่งต่างจากผ้าซิ่นล้านนาที่นิยมลายขวางตัวและนุ่งยาวกรอมเท้า ในขณะที่ชาวไทยลาวนิยมนุ่ง ผ้าซิ่นสูงระดับเข่าแต่ไม่สั้นเหมือนผู้หญิงเวียงจันทร์และหลวงพระบาง การต่อหัวซิ่นและดินซิ่นจะ ต่อด้วยผ้าชนิดเดียวกัน ส่วนหัวซิ่นนิยมด้วยผ้าไหมซิ่นเดียวทอเก็บขิดเป็นลายโบคว่ำและโบหงายมี สีแดงเป็นพื้น ส่วนการต่อตะเข็บและลักษณะการนุ่งจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากภาคอื่นคือ การนุ่งซิ่นจะนุ่งป้ายหน้าเก็บซ่อนตะเข็บ ยกเว้นกลุ่มไทยเชื้อสายเขมรในอีสานใต้ ซึ่งมักจะทอริมนผ้า เป็นริ้วๆ ต่างสีตามแนวตะเข็บซิ่น จนดูกลมกลืนกับตะเข็บและเวลานุ่งจะให้ตะเข็บอยู่ข้างสะโพก การใช้ผ้าสำหรับสตรีชาวอีสาน

ผ้าซิ่นสำหรับใช้เป็นผ้านุ่งของชาวอีสานนั้นจะมีลักษณะการใช้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผ้าซิ่นสำหรับผู้หญิงที่มีสามีแล้ว จะใช้ผ้าสามชิ้นมาต่อกันโดยแบ่งเป็นผ้าหัวซิ่น ผ้า ตัวซิ่น และผ้าดินซิ่น ผ้าแต่ละชิ้นมีขนาดและลวดลายต่างกัน ผ้าหัวซิ่น จะมีขนาดกว้างประมาณ 20 ซม. ยาวเท่ากับผ้าซิ่น มีลวดลายเฉพาะตัว คือ ทอเป็นลายขวางสลับเส้นไหมแทรกเล็กๆ สลับสี

สวยงาม ส่วนตัวซิ่น คือส่วนกลางของผ้าซิ่นมีความกว้างมากกว่าส่วนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเท่าพื้ที่ใส่ทอ ซึ่งนิยมทอเป็นลายมัดหมี่ ส่วนตีนซิ่น คือส่วนล่างของผ้าซิ่นจะมีความกว้างเพียง 10 ซม. และยาวเท่ากับความยาวของผ้าซิ่น เมื่อต่อเข้ากับตัวซิ่นแล้วลายจะเป็นตรงกันข้ามกับผ้าหัวซิ่น ความงามอยู่ที่การสลักรีส่วนใหญ่จะเลียนแบบจากลวดลายของสัตว์ เช่น ลายงูทำเป็นลายปล้องสีเหลืองและดำ

2. ผ้าซิ่นสำหรับหญิงสาว จะเป็นผ้าซิ่นมัดหมี่เหมือนกันแต่เป็นผืนเดียวกันตลอด ใช้วิธีการมัดหมี่เป็นดอกและลวดลายติดต่อกันแล้วทอเป็นผืนเดียวกันตลอด ในผืนซิ่นจะมีลายที่ริมขอบด้านล่างในลักษณะเชิงซิ่นลวดลายส่วนใหญ่ทั้งตัวซิ่นและเชิงนิยมใช้ลายรูปสัตว์ เช่น ไก่ฟ้า หงษ์ทอง

ภาษาภาคนี้สำเนียงคล้ายภาษาลาว ซึ่งเรามักจะเรียกว่าเป็นภาษา อีสาน ภาษาอีสานเช่น เว้า (พูด) แซบ (อร่อย) เคียด (โกรธ) นำ (ด้วย) การแต่งกายส่วนใหญ่ใช้ผ้าทอมือ ซึ่งทำจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ผ้าฝ้าย และผ้าไหม

ผ้าพื้นเมืองอีสานชาวอีสานถือว่าการทอผ้าเป็นกิจกรรมยามว่างหลังจากฤดูการทำนาหรือว่างจากงานประจำอื่นๆ ได้ถนุบ้านแต่ละบ้านจะกางหูกทอผ้ากันแทบทุกครัวเรือน โดยผู้หญิงในวัยต่างๆ จะสืบทอดกันมาผ่านการจดจำและปฏิบัติจากวัยเด็กทั้งลวดลายสีสันทน การย้อมและการทอ ผ้าที่ทอด้วยมือจะนำไปใช้ตัดเย็บทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม หมอน ที่นอน ผ้าห่ม และการทอผ้ายังเป็น การเตรียมผ้าสำหรับการออกรถสำหรับหญิงสาว ทั้งการเตรียม สำหรับตนเองและเจ้าบ่าว ทั้งยังเป็นการวัดถึงความเป็นกุลสตรี เป็นแม่เหย้าแม่เรือนของหญิงชาวอีสานอีกด้วย

การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคเหนือ

ชาวพื้นเมืองจะแต่งกายตามเชื้อชาติโดยทั่วไป ลักษณะการแต่งกายของคนภาคเหนือ การแต่งกาย เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่ง ที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของคนแต่ละพื้นถิ่น สำหรับในเขตภาคเหนือหรือดินแดนล้านนาในอดีต ปัจจุบันการแต่งกายแบบพื้นเมืองได้รับความสนใจมากขึ้น แต่เนื่องจากในท้องถิ่นนี้มีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ เช่น ไทยวน ไทลื้อ ไทจีน ไทใหญ่ และอิทธิพลจากละครโทรทัศน์ ทำให้การแต่งกายแบบพื้นเมืองมีความสับสนเกิดขึ้น ดังนั้นคณะทำงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ จึงได้ระบุนข้อไม่ควรกระทำในการแต่งกายชุดพื้นเมือง ของ “แม่หญิงล้านนา” เอาไว้ว่า

ไม่ควรใช้ผ้าโพกศีรษะ ในกรณีที่ไม่ใช่ชุดแบบไทลื้อ ไม่ควรเสียบดอกไม้ไหวจันเต็มศีรษะ ไม่ควรใช้ผ้าพาดบ่าลากหางยาว หรือคาดเข็มขัดทับ และผ้าพาดที่ประยุกต์มาจากผ้าตีนซิ่น และผ้า “ตุ่ง” ไม่ควรนำมาพาดตัวซิ่นลายทางตั้งเป็นซิ่นแบบลาว ไม่ควรนำมาต่อกับตีนจกไทยวน

แผนภาพที่ 3 - 11 การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคเหนือ

ที่มา : สืบค้นจาก <http://www.thaifolk.com/doc/northern.htm>

การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคใต้

ภาคนี้มีการแต่งกายต่างกันตามเชื้อชาติ ถ้าเชื้อสายจีนจะแต่งแบบจีน ถ้าเป็นชาวมุสลิมก็จะแต่งคล้ายกับชาวมาเลเซีย ปัจจุบันแหล่งทำผ้าแบบดั้งเดิมนั้นเกือบจะสูญหายไป คงพบได้เฉพาะ 4 แหล่งเท่านั้นคือ ที่ตำบลพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี, อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เกาะยอ จังหวัดสงขลา และตำบลนาหมื่นศรี จังหวัดตรังการแต่งกายของชาวใต้การแต่งกายนั้นแตกต่างกันในการใช้วัสดุ และรูปแบบโดยมีเอกลักษณ์ไปตามเชื้อชาติ ของผู้คนอันหลากหลายที่เข้ามาอยู่อาศัยในดินแดนอันเก่าแก่แห่งนี้พอจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มเชื้อสายจีน – มาลาญ เรียกชนกลุ่มนี้ว่ายะหยา หรือ ขอนย่า เป็นกลุ่มชาวจีนเชื้อสายฮกเกี้ยนที่มาสมรสกับชนพื้นเมืองเชื้อสายมาลาญ ชาวยะหยาจึงมีการแต่งกายอันสวยงาม ที่ผสมผสาน รูปแบบของชาวจีนและมาลาญเข้าด้วยกันอย่างงดงาม ฝ่ายหญิงใส่เสื้อคลุมลายดอกไม้ รอบคอ, เอว และปลายแขนอย่างงดงาม นิยมนุ่งผ้าซิ่นปาเต๊ะ ฝ่ายชายยังคงแต่งกาย คล้ายรูปแบบจีนดั้งเดิมอยู่

2. กลุ่มชาวไทยมุสลิม ชนดั้งเดิม ของดินแดนนี้ นับถือศาสนาอิสลาม และมี เชื้อสาย มาลาเย ยังคงแต่งกายตามประเพณี อันเก่าแก่ฝ่ายหญิงมีผ้าคลุมศีรษะ ใส่เสื้อผ้ามัดสลิ้น หรือลูกไม้ตัว ยาวแบบมลายูนุ่งซิ่นปาเต๊ะ หรือ ซิ่นทอแบบมาลาเย ฝ่ายชายใส่เสื้อคอตั้ง สวมกางเกงขายาว และมี ผ้าโสร่งผืนสั้น ที่เรียกว่า ผ้าซองเก็ด พันรอบเอวถ้าอยู่ บ้านหรือล่ามจะใส่โสร่ง ลายตารางทอด้วย ฝ้าย และสวมหมวกถักหรือ เย็บด้วยผ้ากำมะหยี่

3. กลุ่มชาวไทยพุทธ ชนพื้นบ้าน แต่งกายคล้ายชาวไทยภาคกลาง ฝ่ายหญิงนิยมนุ่ง โจงกระเบน หรือ ผ้าซิ่นด้วย ฝ้ายกอันสวยงาม ใส่เสื้อสีอ่อนคอกลม แขนสามส่วน ส่วนฝ่ายชายนุ่ง กางเกงชาวเล หรือ โจงกระเบนเช่นกัน สวมเสื้อฝ้ายและ มีผ้าขาวม้าผูกเอว หรือพาดบ่าเวลาออก นอกบ้านหรือไปงานพิธี

วัตถุประสงค์ในการทอผ้าไทยมีฝ้ายและไหม ปัจจุบันมีอุตสาหกรรมผ้าไทย มีลินิน ไหม เทียม มียผสมมาช่วย วิธีทอมีแพรวา ดินจก จิด ยกดอก เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่ง แต่ละจังหวัดมี วัฒนธรรมการทอผ้าเป็นเอกลักษณ์ จังหวัดทางภาคเหนือก็โดดเด่นเรื่องผ้าฝ้าย สวมใส่สบาย ดูแล ง่าย ผ้าไหมอีสานก็ดังไปทั่วโลก อุตสาหกรรมผ้าขาวม้าตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าแฟชั่น สวมใส่ใน ชีวิตประจำวันได้ การจัดแสดงแฟชั่นผ้าไทยเป็นอีกหนึ่งแนวทางอนุรักษ์ผ้าไทยที่แสดงอัตลักษณ์ ความเป็นไทย เป็นการรณรงค์ให้ใส่ผ้าไทย เพราะนี่คือวัฒนธรรมไทย หากผ้าไทยเป็นที่นิยมยังเป็น การส่งเสริมธุรกิจผู้ประกอบการภายในประเทศด้วยจะเห็นได้ว่า ผ้าไทยที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น มีความ หลากหลาย โดดเด่นสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีมิติของความเป็น ท้องถิ่นที่ชัดเจนสำหรับในส่วนของการพัฒนาเครื่องแต่งกายไทยเพื่อส่งเสริมธุรกิจภายในประเทศ นั้นแม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน ทั้งในส่วนของการตลาดและวิจัยเพื่อ คิดค้นการพัฒนาต่อยอดการแต่งกายไทย แต่ก็ยังพบว่า ความพยายามในหลายระดับ ตั้งแต่การเสนอ แนวคิดในการพัฒนากรุงเทพฯให้เป็นเมืองแฟชั่น การรณรงค์ส่งเสริมการใช้ผ้าไทย การแต่งกายไทย ทั่วประเทศ การพยายามขยายตลาดผ้าไทยในระดับชาติและต่างประเทศ การนำเครื่องแต่งกายไทย เข้าไปสู่เวทีสากล ด้วยการเข้าร่วมประกวด แข่งขัน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวยัง จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างมีทิศทางที่ถูกต้องต่อไป

แผนภาพที่ 3 - 12 การแต่งกายชุดพื้นถิ่นภาคใต้

ที่มา : สืบค้นจาก http://www.thaiculture.in.th/read_topic.php?id=3

สรุป

สรุปได้ว่าการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยในสภาวะแวดล้อมปัจจุบันมีการแต่งกายดังนี้

บุคคลทั่วไป จะแต่งกายตามประเพณีนิยมชุดพื้นถิ่นของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยท้องถิ่นรวมทั้งอัญมณีเครื่องประดับตามอัตลักษณ์ท้องถิ่น สำหรับใน ส่วนกลางสุภาพสตรีใช้ชุดไทยพระราชานิยมในโอกาสต่างๆ สุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทานตัดเย็บด้วยผ้าไทย ซึ่งอาจมีการประยุกต์แบบได้ เช่น การใช้แบบซาฟารีตัดเย็บด้วยผ้าไทยก็เป็นแบบที่ประยุกต์ใช้กันอยู่

ข้าราชการ มีการแต่งกายตามประเพณีนิยมของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยของท้องถิ่นเช่นกัน ในโอกาสงานพิธีอาจรະบุญให้แต่งกาย ชุดไทยพระราชานิยมสำหรับสุภาพสตรีสำหรับสุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทาน ถือได้ว่าเป็นชุดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันความแตกต่างมีอยู่ที่การเลือกใช้ผ้าไทยตามสีสรรซึ่งสามารถเลือกตัดเย็บได้ตามความเหมาะสม การแต่งกายของข้าราชการยังใช้ชุด

เครื่องแบบเป็นชุดทำงาน หรือเป็นชุดที่ใช้ร่วมพิธีการต่างๆ ถือได้ว่าเป็นชุดที่แสดงออกถึงความเป็น
เอกลักษณ์ไทยได้เช่นกัน

ชนชั้นสูงยังคงเป็นการแต่งกายตามรูปแบบจารีตประเพณี

บทที่ 4

แนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

สถานะแวดล้อมด้านการแต่งกายในยุคเทคโนโลยีข่าวสารและแนวโน้มการ
ออกแบบการแต่งกายในยุคต่อไป

ยุค 2525 - 2537 – 2544 ยุคเทคโนโลยีข่าวสาร

หญิงไทยในยุคนี้จะแต่งกายตามสมัยนิยมและกล้าที่จะแต่งชุดที่ขัดกับวัฒนธรรมไทย เช่น นุ่งกระโปรงสั้นเหนือเข่าจนเห็นขาอ่อน (mini skirt) ใส่เสื้อเปิดพุง หรือรัดรูป ฯลฯ บางแฟชั่น ก็เป็นกระโปรงบานยาวกรอมเท้า ฯลฯ ตามแต่จะได้รับความนิยมจากทุกมุมโลก ซึ่งเข้าสู่สมัย เทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดน แฟชั่นการแต่งกายสมัยใหม่ระบาคออกไปสู่วัยรุ่นไทยทุก จังหวัดอย่างรวดเร็วผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะการแต่งกายเลียนแบบดารานักกร้อง นักแสดง วัยรุ่น ค่านิยมของการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปตามอาชีพ ตามวัยและตามสถานะแวดล้อม “แฟชั่น กางเกง” นับเป็นแฟชั่นที่ได้รับความนิยมในเกือบทุกวัยทุกอาชีพ การนุ่งกางเกงนับเป็นเรื่องปกติ สำหรับหญิงไทย กางเกงผ้ายีนส์เข้ามามีบทบาทมากในกลุ่มวัยรุ่น

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงนี้ยังไม่สามารถสรุปได้ว่ามีรูปแบบหรือไม้อย่างไร คงหมุนไป ตามกระแสแฟชั่นของโลก ในปี พ.ศ. 2537 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้เริ่ม ดำเนินโครงการปรีณรงคัวัฒนธรรมไทย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในสาขาต่างๆ

การส่งเสริมการใช้ผ้าไทย การแต่งกายแบบไทย เป็นนโยบายสำคัญที่ได้มีการ สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดขึ้นมานับตั้งแต่ปี 2537 ผลของการดำเนินตามนโยบายการใช้ผ้าไทย ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ทั้งเป็นการส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมงานหัตถกรรมพื้นบ้าน ประเภทสิ่งทอไทย เป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้า การออกแบบลายผ้า การ มัดย้อมให้สวยงาม มีการนำผ้าไทยมากำหนดเป็นแบบเสื้อชุดไทยพระราชทานสำหรับบุรุษ นับว่า เป็นครั้งสำคัญที่ได้มีการกำหนดแบบเสื้อไทยสำหรับสุภาพบุรุษและกำหนดให้ใช้แทนชุดสากลได้ นับเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์การแต่งกายแบบไทย ประหยัดและส่งเสริมหัตถกรรมของคน ไทย อันเป็นการณรงค์และสืบสานวัฒนธรรมด้านการแต่งกายได้อย่างดียิ่ง ในช่วงปีดังกล่าวการ แต่งกายแบบไทยโดยใช้ผ้าทอที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุนให้นำไปสู่การ

ปฏิบัติโดยเริ่มจากกลุ่มข้าราชการชาย หญิง และแพร่หลายออกไปสู่ประชาชนและสาขาอาชีพอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง มีการเลือกสรรผ้าไทยจากท้องถิ่นต่าง ๆ มาออกแบบ ตัดเย็บอย่างสวยงาม วงการแฟชั่นทั้งชาย หญิง ต่างยอมรับความงดงามของผ้าไทยและสนับสนุนผ้าไทยกันอย่างเต็มที่ นับได้ว่าการริเริ่มใช้ผ้าไทยตามโครงการปรีณรงค์วัฒนธรรมไทย ตั้งแต่ปี 2537 มานั้น ได้รับการสืบสานมาจวบจนปัจจุบัน ในทุกสาขาอาชีพ การแต่งกายยุคเทคโนโลยีข่าวสารหรือยุคไอที เปรียบเทียบกับการแต่งกายแบบไทยกับวัยรุ่นยุคไอที แบบใดจะยืนยงกว่าน่าจะพิจารณาได้

แนวความคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกายจากสมัยต่างๆจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับการแต่งกายของไทยจะพบว่า การแต่งกายของมนุษย์ไม่ว่าเป็นชาติไหนจะเริ่มตั้งแต่เมื่อมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้ เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม (นฤมล ปราชญ์โยธิน, 2525 : 5) ต่อมา รู้จักตัดแปลงนำผ้ามาปรุง มาห่ม ซึ่งการนุ่งการห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศ หรือไม่ก็เป็นการที่มนุษย์รู้จักนำผ้า มาผูกหรือขดแทนการพัน มีการห่ม มีการนำมาพับมาจีบให้เกิดความสวยงาม นำสิ่งของเช่น กระจุกมาทำเป็นกระจุก (พวงผกา คุโรวาท, 2535 : 541) รวมทั้งการรู้จักนำผ้ามาเย็บต่อกัน ให้สวมใส่ได้ และพัฒนามาเป็นรูปทรงต่าง ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ตัดแปลง เพื่อให้เหมาะสม กับสภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง และเหมาะสมกับสภาพ การปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ยังขึ้น อยู่กับการเปลี่ยนแปลงไปของโลก เนื่องจากการพัฒนาทำให้ ประเทศเจริญขึ้น และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ประเทศต่าง ๆ สามารถรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้น มีการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามารู้จักตัดแปลงให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของตนเอง จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ได้อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจาก ผู้นำประเทศที่เป็นแบบอย่างของการแต่งกาย หรือคนชั้นสูง ทำให้เกิดออกแบบ ตัดแปลง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับเป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของประเทศนั้น โดยอาจจะเป็นการนำลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของแต่ละยุคแต่ละสมัยมา ปรับปรุง ตัดแปลง ผสมผสานกับสิ่งใหม่ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความนิยมตามสมัย

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง สงบลงแล้ว บ้านเมืองมีความสงบขึ้น เศรษฐกิจทั่วโลก มีสภาพดีขึ้น คนเราเริ่มหันมาสนใจกับการแต่งกาย การออกแบบ จึงมีนักออกแบบเกิดขึ้นมากมายจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักออกแบบเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดและออกแบบการใช้เสื้อผ้าให้เหมาะสมกับโอกาสสถานที่ เพศ และวัยของผู้สวมใส่ และอันเนื่องมาจากของความจำเจ ความเบื่อหน่าย และความไม่เหมาะสมจึงเป็นเหตุทำให้ Fashion ของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและหมดความนิยมไป แล้วระยะหนึ่งก็หมุนเวียนกลับมาใหม่เป็นวัฏจักร เช่นนี้เรื่อยไป

ในการออกแบบเครื่องแต่งกายสมัยใหม่ การออกแบบส่วนหนึ่งนั้กออกแบบจะ มีแรงบันดาลใจของตนเอง แรงบันดาลใจจากแบบเครื่องแต่งกายในอดีต ผสมผสานกัน โดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. เส้นกรอบนอกของรูปทรง
2. ลักษณะของผ้าเช่น ผิวสัมผัส ลวดลายผ้า
3. ประโยชน์ใช้สอย และความสะดวกสบาย
4. จุดเด่นหรือจุดเน้นของรูปแบบเสื้อผ้า

แนวโน้มการแต่งกายในอนาคต

ในโลกของอนาคตนั้น กล่าวกันว่าเป็นยุคแห่งวิทยาศาสตร์ความเจริญในด้านอุตสาหกรรม และเทคโนโลยีจะมีบทบาทมากดังนั้น แนวโน้มของการแต่งกายในอนาคต ควรมีการวิเคราะห์จากองค์ประกอบ ต่อไปนี้

วิเคราะห์จากสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึง อาชีพ ฤดูกาล เพศ วัย บุคลิกนิสัย เศรษฐกิจ การเมือง ค่านิยม เวลา ความสะดวกสบายในการสวมใส่ และการ พกพา กาลเทศะ โอกาส การดูแลรักษา คุณภาพ ราคา ความนิยม และระดับของผู้บริโภค

จากการวิเคราะห์ของผู้ที่มีประสบการณ์ ได้วิเคราะห์ว่าระดับราคาสินค้ามี ผลต่อการเลือกใช้ของผู้บริโภค เช่น

1. สินค้าราคาสูงสุด ผู้บริโภคเป็นคนในสังคมชั้น สูง มีรายได้สูง เจ้านายใน ราชสำนัก ซึ่งเสื้อผ้าจะเป็นแบบไม่โลดโผน สีเรียบ สง่างาม คุ้ไม่ล้ำสมัย วัสดุตกแต่งอย่างดี
2. สินค้าราคาสูง เป็นสินค้าเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมประจำท้องถิ่น ผู้บริโภคเป็นผู้มีรายได้สูง สังคมชั้นสูง พึงพอใจกับการอนุรักษ์ของดั้งเดิมเสื้อผ้าจะมีแบบที่ เน้นเอกลักษณ์ เฉพาะ มีความประณีตด้วยฝีมือและสีสัน
3. สินค้าราคาปานกลาง ผู้บริโภคเป็นคนในสังคมชั้น กลาง เป็นข้าราชการมี รายได้พอตัว สินค้าประเภทนี้ แบบจำเจซ้ำกันมาก ทั้งวัสดุตกแต่ง ฝีมือไม่ค่อยมีความประณีต
4. สินค้าราคาถูก ผู้บริโภคมีรายได้จำกัด ส่วนใหญ่เป็นคนส่วนมากของ ประชากร เสื้อผ้ามีลักษณะคุณภาพพอใช้ทั้ง วัสดุตกแต่ง เนื้อผ้า และราคา รูปแบบไม่มีเฉพาะ บุคคล ไม่จำกัด ขนาด ใช้ได้ทุกเพศ ทุกวัย มีให้เลือกใช้หลายโอกาส

รูปแบบขึ้นอยู่กับพฤติกรรมกรรมการแต่งกายของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์มีพฤติกรรม การแต่งกายที่แตกต่างกัน หลากหลายตามสถานที่ โอกาส เวลา นั้กออกแบบจึงได้กำหนด แบบและประเภทของการใช้เสื้อผ้าในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น

1. ชุดกลางวัน มีชุดทำงาน ชุดตรวจการ ชุดเดินทาง

2. ชุดป้ายถึงคำ แบบไม่หรูหรา ไม่เป็นพิธีการ
3. ชุดราตรี เป็นแบบพิธีการและไม่เป็นพิธีการ
4. ชุดสูท มีการใช้ตามสำนักงานที่มีเครื่องปรับอากาศ
5. ชุดกันหนาว
6. ชุดแต่งงาน แล้วแต่วัฒนธรรมของแต่ละชาติ
7. ชุดคลุมท้อง เลือกตามความเหมาะสมของผู้สวมและฐานะ
8. ชุดนอน ควรมีความสบายในการสวมใส่
9. ชุดกีฬา ให้มีความเหมาะสมกับประเภทของกีฬา
10. ชุดลำลอง สวมง่าย สบาย ๆ เหมาะสมกับสถานที่

สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มการแต่งกาย ในอนาคตคาดว่าจะมีลักษณะ ดังนี้
รูปแบบของเสื้อผ้ามีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่เพื่อ สร้างความ
มั่นใจให้ผู้สวมใส่แสดงถึงคามมีรสนิยมที่ดีในการแต่งกาย

เสื้อผ้าควรมีสัดส่วน (Proportion) ที่เหมาะสมกับรูปร่างของผู้สวมใส่ซึ่งจะช่วยเสริม
ในส่วนที่เป็นข้อบกพร่องของรูปร่างผู้สวมใส่ได้

ลักษณะของรูปแบบเสื้อผ้าควรเรียบง่าย โดยเน้นที่เนื้อผ้าสี ดูแลรักษา ง่าย และสวมใส่
สบาย ไม่ควรตกแต่งมากไม่ล้ำสมัยง่าย

ราคาไม่สูงมาก ถ้าราคาสูงควรเน้นที่คุณภาพของผ้าและรูปแบบมากกว่า การใช้ วัสดุ
ตกแต่งที่ฟุ่มเฟือย

รูปแบบของเสื้อผ้าไม่ควรเป็นแบบที่ใช้ผ้าสิ้นเปลืองมากสามารถสวมใส่สลับเปลี่ยน
กันได้หลายโอกาส เช่น เลือกใส่กับเสื้อ กระโปรง หรือกางเกงได้หลายตัว โดยให้มีความเหมาะสม
กับโอกาสและสถานที่

สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้คนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมีความเจริญเติบโต
ทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ที่เน้นความเจริญทางด้านวัตถุ มีการติดต่อรับ ข้อมูลข่าวสารอย่าง
รวดเร็ว สังคมมีการแข่งขันกันมากขึ้น การปฏิบัติการกิจทั้งในบ้านและนอกบ้านมีความจำเป็นต้อง
รวดเร็ว ปัจจุบันการที่ต้องออกมาทำงานนอกบ้าน มีตำแหน่งการงานสูง ต้องเข้าสังคม ดังนั้น
แนวโน้มการแต่งกายในอนาคตน่าจะเป็นลักษณะ แต่งอย่างไรให้ดูมี รสนิยม บุคลิกดี รวดเร็ว ดูแล
รักษา ง่าย สวมใส่สบาย พกพาสะดวก ถูกต้องตามกาลเทศะ

การส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

การนุ่งห่มผ้า แสดงให้เห็นถึงความคติริเริ่มและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีจุดประสงค์หลัก คือ เพื่อปกปิดร่างกายวัฒนธรรมการนุ่งห่มของไทยที่ไม่มีการตัดเย็บสะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบเครื่องแต่งกายที่แบบลด ของคนสมัยก่อน เช่น การเลือกใช้วัสดุดิบ การใช้ผ้าเพียงผืนเดียวสามารถนำมา นุ่งห่ม จับ พับ จับให้มีความเหมาะสม ต่อการดำรงชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณี

ผ้านุ่งที่ใช้สำหรับปกปิดร่างกายท่อนล่างของคนไทยสมัยโบราณทั้งชายและหญิง จะเป็นผ้าฝืนสี่เหลี่ยมผืนผ้า ชาวบ้านทั่วไปนุ่งผ้าพื้นสีเดียวหรือผ้าลาย และผู้มีฐานะอันดรสูงจะนุ่งผ้าเนื้อดีตามยศฐาบันดาศักดิ์ ส่วนพระมหากษัตริย์พระราชินี นุ่งผ้าที่มีลวดลายเนื้อดีที่ทอขึ้นเป็นพิเศษ

การแต่งกายโดยทั่วไปในอดีตของไทย ทั้งชายและหญิงมีลักษณะเด่น 3 ประการ คือ

1. เพื่อการใช้ประโยชน์

เครื่องนุ่งห่มของไทยนับตั้งแต่อดีต เน้นการใช้ประโยชน์ ทั้งในด้านความเหมาะสม การประหยัด และความคล่องตัว ดังเช่น สมัยอยุธยาสตรีไทย ตามปกตินิยมแต่งกายที่แสดงถึง ความนุ่มนวล สวยงามตาม แบบฉบับหญิงไทย แต่ครั้งปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเกิดศึกสงครามกับพม่า สตรีไทยต้องออกศึกเยี่ยงกับชายไทย การแต่งกายจึงเปลี่ยน ไปเพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทใหม่ที่เพิ่มขึ้น เช่น การห่มผ้าตะแบงมานเพื่อให้รัดกุม ไม่รุ่มร่าม คล่องตัวในการเคลื่อนไหวเวลาออกรบ

2. เพื่อความสวยงาม

การแต่งกายของสตรีไทยในอดีตบ่งบอกถึงวัฒนธรรมไทยและมีอัตลักษณ์หรือแสดงความเป็นตัวตนที่ชัดเจน คือ ความละเอียดอ่อนการแต่งกายในสมัยรัตน โกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 1-3 สตรีนิยมนุ่งผ้าจีบและห่มสไบเฉียง ต่อมาช่วงรัชกาลที่ 4-5 นิยมนุ่งผ้าโจงกระเบน ห่มสไบทับเสื้อแขนกระบอก สมัยรัชกาลที่ 6 นุ่งโจงกระเบนและนุ่งซิ่นก็มี แต่ในสมัยรัชกาลที่ 7 นุ่งซิ่นกันอย่างแพร่หลาย และใส่เสื้อตัวยาว ไม่นิยมโจงกระเบนเท่าใดนัก สมัยรัชกาลที่ 9 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงออกแบบเครื่องแต่งกายที่ประยุกต์มาจากโบราณ แต่ยังคงแสดงออกถึงความ เป็นไทย และทรงพระราชทานนามว่า “ชุดไทยพระราชนิยม”

3. เพื่อความเป็นสวัสดิมงคล

ตามความเชื่อเรื่องการเลือกสีสันของเสื้อผ้า เพื่อความเป็นสวัสดิมงคลแก่ชีวิตหรือการเลือกใช้สีตามวัน สีเข้ม เช่น สีดำ ไม่นิยมใช้ในงานมงคล แต่นิยมใช้สีที่สดใสแทน หรือการเลือกใช้สีสดและเข้มสลับกัน เช่น ห่มผ้าท่อนบนสีหนึ่ง และนุ่งผ้าท่อนล่างอีกสีหนึ่ง

เพื่อสืบสานพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ต้องการให้คนไทยมีชุดประจำชาติไว้สวมใส่ในโอกาสต่างๆ ทั้งยังเป็นการเผยแพร่คุณค่าผ้าไทยและเอกลักษณ์การแต่งกายไทยที่ใช้ผ้าเพียงผืนเดียว สามารถนำมานุ่ง ห่ม จับ จีบ จนกลายเป็นชุดที่ประดิษฐ์งดงาม โดดเด่น และมีเสน่ห์เป็นอย่างมาก เหล่านี้เป็นสมบัติล้ำค่าทางวัฒนธรรมที่ลูกหลานควรร่วมกันอนุรักษ์หวงแหนและรักษาไว้ให้คงอยู่

พิพิธภัณฑ์ผ้า ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นอีกหนึ่งในพระราชดำริที่ทรงจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผ้าทั้งในราชสำนักและท้องถิ่น ตลอดจนประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายของไทย ณ หอรัษฎากรพิพัฒน์ ในพระบรมมหาราชวัง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นว่าผ้าไทยงดงามและมีเอกลักษณ์ ควรแก่การอนุรักษ์ไว้มิให้สูญหาย

การศึกษาค้นคว้าการแต่งกายของไทยแบบต่างๆ ในอดีต เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสืบสานเอกลักษณ์การแต่งกายไทยและผ้าไทย ได้แก่ สไบ ผ้าแถบ ผ้าแถบปล่อยชาย โจงกระเบน ลอยชาย ตะเบ็งมาน สะพัก จีบหน้านางคลี่ชายพก จีบหน้านาง หางไหล แพรสะพาย และซิ่น โดยเชื่อว่าการนุ่งห่มจับจีบผ้าเหล่านั้นยังสามารถนำมาปรับใช้ได้อยู่ทุกยุคทุกสมัย และมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

วิธีการนุ่งห่มผ้าของไทยแสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ในเชิง การออกแบบ นั่นก็คือ การนุ่งโจงกระเบนและห่มสไบ หรือห่มผ้าแถบคาดอก ผ้าที่มาใช้ในนุ่งโจงกระเบนและ ห่มสไบ หรือผ้าแถบก็ดี คือ การใช้ผ้าเพียงหนึ่งหรือสองผืนเท่านั้น ไม่มีการตัดเย็บใดๆ เลย ลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ผืนหนึ่งปกปิดท่อนล่าง เรียกว่า “โจง” และผ้าอีกผืนหนึ่งห่มคาดอก ก็กลายเป็นเครื่องแต่งกายที่รัดกุมปกปิด ส่วนบนของร่างกาย

วิธีการนุ่งผ้าแบบต่างๆ

1. โจงกระเบน คือ การนุ่งผ้าที่มีขนาดยาวเท่ากับผ้าถุงสองผืน โดยทบชายทั้งสองเข้าด้วยกัน ม้วนและรั้งเหน็บ ไว้ที่ขอบเอวด้านหลัง มีลักษณะคล้ายกางเกงยาวคลุมเข่า

1.1 การนุ่งโจงกระเบนแบบทั่วไป

1.1.1 ใช้ผ้ายาวเท่ากับผ้าถุงสองผืน ความประมาณ 250-300 ซม. (ขึ้นอยู่กับขนาดตัวของผู้ใส่)

1.1.2 โอบกลางลำตัวดึงชายผ้าไปด้านหลัง

1.1.3 ม้วนชายผ้าทั้งสองข้างหน้าเข้าหาตัวเหมือนวงช้าง

1.1.4 คลบลอดหว่างขาไปเหน็บไว้ ที่เอวด้านหลัง ให้ความยาวระดับคลุมเข่า มัดรอบเอวด้วยผ้าหรือเข็มขัด

1.2 นุ่งจีบหางหงส์ เป็นการนุ่งที่ใช้ในพิธีการหรือใช้นุ่งสำหรับตัวพระในการรำละคร

1.2.1 จับชายผ้าทั้งสองข้างหน้า

1.2.2 จับจีบทบเข้าหาตัว

1.2.3 คลบลอดหว่างขาไปเหน็บไว้ที่เอวด้านหลัง ดึงผ้าด้านหลังให้สูงรั้งขึ้น

1.2.4 แล้วปล่อยจีบให้ห้อยลงระดับเข่า

1.2.5 มัดรอบเอวด้วยผ้าหรือเข็มขัด

1.3 นุ่งจีบ ใช้นุ่งทั่วไป หรือเมื่อต้องการความเป็นพิธีการ หรือไปงานต่างๆ

1.3.1 จับชายผ้าด้านหน้าให้เท่ากันแล้วทบเป็นจีบเข้าหาตัวหลายๆ ชั้น

1.3.2 คลบลอดหว่างขาไปเหน็บไว้ที่เอวด้านหลัง ให้ความยาวโจงกระเบนอยู่ระดับคลุมเข่า มัดรอบเอวด้วยผ้าหรือเข็มขัด

1.4 นุ่งหยักรั้ง เป็นการนุ่งเมื่อเวลาต้องการ ความคล่องตัว หรือเวลาทำงาน

1.4.1 นุ่งแบบโจงกระเบน โดยมีวนชายผ้าทั้งสองข้างหน้าเข้าหาตัวเหมือนวงช้าง

1.4.2 คลบลอดหว่างขาไปเหน็บไว้ที่เอวด้านหลัง ให้ความยาวระดับสั้นเหนือเข่า มัดรอบเอวด้วยผ้าหรือเข็มขัด

1.5 โจงปล่อยชายจับจีบน้านาง

1.5.1 โอบผ้ารอบลำตัว แล้วมัดที่เอวให้แน่น จับชายผ้าด้านหนึ่งมีวนคล้ายวงช้าง

1.5.2 คลบลอดหว่างขานำไปเหน็บเก็บที่เอวด้านหลัง

1.5.3 จับชายผ้าอีกด้านหนึ่งพับเป็นจีบใหญ่ๆ สลับไปมาจนชิดเอว

1.5.4 เหน็บเก็บลงที่เอวด้านหน้า ปล่อยชายผ้าให้เสมอกัน

1.6 โจงปล่อยชายหางไหล นุ่งเหมือนกับโจงปล่อยชายจับจีบน้านาง แต่ปล่อยผ้าด้านหน้าที่จีบประมาณ 3-4 จีบ ให้ห้อยลง แล้วเหน็บเก็บลงที่เอวด้านหน้า

2. เกี่ยว คือ วิธีการนุ่งผ้าสมัยโบราณใช้ผ้าถุงผืนเล็กนุ่งทับผ้าถุงผืนใหญ่เพื่อความสวยงาม เกี่ยวผ้า คือ การพันผ้าผืนเล็กรอบเอวแล้วเกี่ยวหรือเหน็บกับเอว วิธีการนุ่งเกี่ยวบางแบบนั้น คาดผ้าลงมา ถึงสะโพกเหมือนการคาดผ้าเพื่อให้มั่นคง สำหรับบุคคลชั้นสูง การนุ่งเกี่ยวผ้ามักใช้ในพิธีการ หรือพระราชพิธีต่างๆ ส่วนบุคคลทั่วไปบางครั้งใช้ในฤดู เทศกาลงานพิธีในเวลาที่ชาวบ้านมาพบปะกัน เช่น พิธีทางพุทธศาสนาซึ่งจัดขึ้นที่วัด

2.1 นุ่งเกี่ยวเกล็ด

2.1.1 ใช้ผ้าสองผืน ผืนหนึ่งนุ่งโจงกระเบน ให้ความยาวอยู่ระดับคลุมเข่า ใช้ผ้าทางยาวอีกผืนหนึ่ง สำหรับคาดเอว ด้านหลังให้ทับขอบโจงกระเบน

2.1.2 ด้านหน้ารวบเข้าหากันแล้วผูกเงื่อน

2.1.3 ทิ้งชายข้างหนึ่งปล่อยยาวลงไป ส่วนชายอีกข้างหนึ่งให้อยู่ในระดับเสมอเงื่อน

2.1.4 กลับทบชายขึ้นมาเหน็บไว้ที่เอว ดูแล้วคล้ายกับมีกระเป่าห้อยที่หน้าขา

2.2 นุ่งเกี่ยวยัญพัด

2.2.1 ใช้ผ้าสองผืน ผืนหนึ่งนุ่งโจงกระเบน ให้ความยาวอยู่ระดับคลุมเข่า ใช้ผ้าทางยาวอีกผืนหนึ่งสำหรับคาดเอวด้านหลังให้ทับขอบโจงกระเบน

2.2.2 โอบรอบเอว นำชายผ้าทั้งสองมาทบกันด้านหน้า ชายหนึ่งทบมาข้างหน้าชายที่ลอดลัดขึ้นไป

2.2.3 ตวัดชายด้านบนทบลงมาให้ ชัดกันไว้พออยู่ ปล่อยชายที่เหลือให้ห้อยมาด้านหน้า

2.3 นุ่งเกี่ยวกระหวัดจำ

2.3.1 ใช้ผ้าสองผืน ผืนหนึ่งนุ่งโจงกระเบน ให้ความยาวอยู่ระดับคลุมเข่า ใช้ผ้าทางยาวอีกผืนหนึ่ง โอบรอบเอวให้ชายผ้าด้านหน้าเสมอกัน

2.3.2 ทบผ้าด้านหน้าให้ชัดเจนสองครั้ง

2.3.3 แล้วปล่อยชายทั้งสองห้อยลงมาที่หน้าขา

2.4 นุ่งเกี่ยวพันหน้า

2.4.1 ใช้ผ้าสองผืน ผืนหนึ่งนุ่งโจงกระเบน ให้ความยาวอยู่ระดับคลุมเข่า ใช้ผ้าทางยาวอีกผืนหนึ่ง โอบรอบเอว ให้ชายผ้าด้านหน้าเสมอกัน

2.4.2 ห้อยชายลงมาแล้วพันเอวสองรอบ ชัดชายไว้

2.4.3 ชัดชายให้เหมือนเข้าตะกรุดเบ็ด

2.4.4 ดึงชายผ้าทั้งสองแล้วปล่อยชายลงทั้งสองด้าน

3. ชิ้น คือ ฟ้านุ่งสำหรับผู้หญิงที่เย็บเป็นถุง มีขนาดสั้นยาว และกว้างแคบต่างกัน ขึ้นอยู่กับขนาดผู้นุ่ง ใช้ผู้นุ่งอยู่บ้านหรือในโอกาสต่างๆ ถ้าในงานพิธีที่เป็นทางการจะใช้ผ้าชิ้นที่ทอด้วยไหม

3.1 การนุ่งชิ้นแบบทั่วไป

3.1.1 นุ่งผ้าโดยให้ลำตัวอยู่กลางผ้าถุง

- 3.1.2 จับชายผ้าทบจากซ้ายไปขวาหรือจากขวาไปซ้ายตามถนัด
- 3.1.3 เหน็บชายพกไว้ที่เอวแล้วจัดให้ตีนชั้นหรือส่วนปลายด้านล่างเสมอกัน
- 3.2 นุ่งชั้นโทโซ่ง เป็นการนุ่งผ้าชั้นของชาวโทโซ่งที่มีความคล่องตัวเพราะชายผ้าด้านหน้าซ้อนกัน และแยกออกเวลาเดิน นุ่งผ้าโดยให้ลำตัวอยู่กลางผ้าถุง กางชั้นออก แล้วดึงชายผ้าทั้งสองออกพับทบเข้าหาเอวคาดด้วยผ้าคาดเอว หรือเข็มขัด หรือมัดชายทั้งสองข้างเข้าหากัน แล้วม้วนปลายเหน็บไว้ที่เอว
- 3.3 ผ้าหน้านาง คือ ผ้าผืนยาวประมาณ 300 ซม กว้าง 90 ซม ใช้นุ่งแบบหน้านาง
- 3.3.1 นุ่งผ้าหน้านาง ใช้นุ่งทั่วไปสำหรับผู้หญิง
- 3.3.2 โอบผ้าจากด้านหลังอ้อมตัวมาข้างหน้า
- 3.3.3 จับชายผ้าทั้งสองชายพับทบกลับไปมาให้เสมอกัน
- 3.3.4 พับเข้าหาลำตัวจนชิดเอว ใช้เข็มขัดหรือผ้าคาดไม่ให้หลุด
- 3.4 นุ่งลอยชาย ใช้นุ่งเมื่อเวลาอยู่บ้าน ไม่ต้องทำงาน และจะนุ่งผ้าลอยชายหรือนุ่งโสร่งมีผ้าคาดพุงในฤดูเทศกาล งานพิธี
- 3.4.1 จับชายผ้าด้านหน้าทั้งสองรวบเข้าหากันแบบง่ายๆ
- 3.4.2 แล้วคลบลอดหว่างขาไปเหน็บที่เอวด้านหลัง
- 3.4.3 มัดบิดแล้วตลบเหน็บที่รอบเอว
- 3.5 นุ่งมโนราห์ คือ การนุ่งแบบจับหน้านาง แต่จับจีบที่ชายผ้าทั้งสองข้างทบเข้าหากันตรงกลางพุง นิยมนุ่งในการรำละคร
- 3.5.1 ใช้ผ้าสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเท่าผ้าถุงสองผืน โอบกลางลำตัวด้านหลัง
- 3.5.2 พับจีบที่ชายผ้าทั้งด้านซ้ายและขวา เข้าหากึ่งกลางลำตัว
- 3.5.3 จับชายผ้าที่พับเป็นจีบแล้วนำมาทบซ้อนกันที่พุงด้านหน้า
- 3.5.4 มัดรอบเอวด้วยผ้าหรือเข็มขัด
4. ผ้าแถบ คือ ผ้าผืนยาวหน้าแคบไม่ได้เย็บให้เป็นเสื้อผ้า ใช้พันรอบอกเพื่อปกปิดท่อนบน สำหรับหญิง สามัญชนทั่วไปห่มผ้าแถบเวลาอยู่บ้าน
- 4.1 ห่มผ้าแถบ
- 4.1.1 จับผ้าแนวขวานำผ้าพันรอบอก ปล่อยชายด้านซ้ายยาวด้านขวาชิดอก
- 4.1.2 ชายผ้าด้านซ้ายให้รอบอก จนชายผ้าทั้งสองชนกันแล้วปล่อยชายทั้งสองข้างห้อยที่ด้านข้าง หรือห่มเฉียงไหลปล่อยชายผ้าให้อยู่ด้านหน้า
- 4.2 ตะแบงมานหรือตะเบ็งมาน คือ การแต่งกายของหญิงที่มีลักษณะตะมัดตะแมง มีความคล่องตัวมักใส่เวลาทำงานหรือในการออกศึก

- 4.2.1 ใช้ผ้าแถบโอบกลางลำตัวด้านหน้า ให้ชายผ้าทั้งสองเสมอกันอ้อมไปด้านหลัง
- 4.2.2 ไขว้ผ้าขัดกัน ด้านหลังเป็นรูปกากบาท ตลบกลับมาด้านหน้า
- 4.2.3 เบี่ยงผ้าจากไหล่ทั้งสองลงมาตรงหน้าอก
- 4.2.4 หันผ้าให้ขัดกันเป็นกากบาท สอดชายผ้าทั้งสองข้างอ้อมตัว แล้วไขว้ผูกไว้ที่ต้นคอด้านหลัง

5. สไบ คือ ผ้าหน้าแคบผืนยาว สำหรับผู้หญิงใช้คาดอก หรือห่มเฉียงไหล่ สตรีชาวบ้านทั่วไป ห่มสไบเวลาออก งานพิธีต่างๆ หรืองานทางพุทธศาสนา ซึ่งจัดขึ้นที่วัดอันเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ชุมชน ในเวลาที่ชาวบ้านมาพบปะกัน การแต่งกายจึงเรียบริยชื่อพิธีถักขึ้น ห่มสไบเฉียง ห่มผ้าสไบรอบลำตัว โดยให้ด้านหนึ่งสั้น ด้านหนึ่งยาวกว่าตลบชายผ้าด้านที่ยาวให้เฉียงไปทางบ่าด้านตรงกันข้าม แล้วปล่อยให้ชายย้อยไปด้านหลัง

การส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทยที่กำลังดำเนินการอยู่รัฐบาลมีการรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนชาวไทย แต่งกายด้วยผ้าไทยอย่างแพร่หลายโดยขอความร่วมมือหน่วยงานภาครัฐให้เชิญชวนข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกหน่วยงานแต่งกายด้วยผ้าไทยในวันปฏิบัติราชการในวันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ เพื่อแสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทยรวมถึงขอให้หน่วยงานภาครัฐแต่งกายด้วยผ้าไทยในงานรัฐพิธี งานพิธีการ หรือโอกาสสำคัญต่างๆ แทนการแต่งกายด้วยชุดสากล เว้นแต่งานที่ได้มีการกำหนดรูปแบบการแต่งกายตามจารีตประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติไว้เป็นการเฉพาะส่วนสถานศึกษาก็ให้รณรงค์เชิญชวนและกำหนดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา แต่งกายด้วยผ้าไทย และส่งเสริมให้นำผ้าไทยประยุกต์ใช้ในการจัดทำเครื่องแบบนักเรียน นิสิต นักศึกษาด้วย ขอความร่วมมือไปยังคณะรัฐมนตรี (กรม.) ข้าราชการการเมือง ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่รัฐ ให้แต่งกายด้วยผ้าไทย ในวันประชุม ครม. และการประชุมต่างๆ ของรัฐสภา เพื่อเป็นต้นแบบการแต่งกายของภาคประชาชน ส่วนภาคเอกชนก็ขอความร่วมมือให้แต่งกายด้วยผ้าไทยตามโอกาสและความเหมาะสมด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยนั้น คุณ ไพโรจน์ ลิ้มจรรย์ อธิบดีอธิบดีกรมหม่อนไหม ได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ดังนี้

มีการขอความร่วมมือให้ กรม. ใส่ชุดผ้าไทย ส่งเสริมเอกลักษณ์ประจำชาติ ขอให้ นักเรียนใส่ประจำไปเรียน ชุดแขนยาวในงานพิธีการ ใช้ผ้าไทยตามประเพณีท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น เราหยิบทั้งหมดออกมา ในทุกวัฒนธรรม ผ้าของแต่ละพื้นที่ใส่กันมา ไม่เฉพาะผ้าไหม แต่ละภาคเอาภูมิปัญญาของแต่ละที่ใส่เข้าไปมีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ผ้าในแต่ละภูมิภาคจะมี

เอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน การอนุรักษ์ การออกแบบใหม่โดยมีการเอาของเดิมมาพัฒนาใหม่ ทำตามความต้องการของตลาด ทำตามที่เขาอยากทำ เอาเรื่องราวกระบวนการมาประกอบในการสร้างคุณค่าเพิ่มราคา ทำให้มันดีอย่าเอาปริมาณ มีศิลปะอารมณ์บนพื้นผ้า ร่วมกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมหม่อนไหม มีการประกวดการออกแบบที่ได้ทำไว้แล้ว อาทิ มีนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร อจ.เผ่าทอง ทองเจือ ออกแบบสมัยใหม่ แสดงแบบ อดีต ปัจจุบัน อนาคต เป็นการผสม ผ้าใหม่ ผ้าฝ้าย ปอกับปาน ให้คู่กันสมัย ตัวอย่างผ้าไหมน้อยที่ตัดเย็บให้ ประธานาธิบดีปูติน เป็นเส้นใยทำจากโปรตีนสัตว์การตัดเย็บไม่ควรจะทำซับซ้อน อยู่ที่การเลือกชนิดผ้า การสร้างเอกลักษณ์และการสร้างเรื่องราวสนับสนุน ภาคเอกชนเบียร์ช้างให้การส่งเสริมเกี่ยวกับผ้าไทย คุณหญิง พรรณา ออกแบบให้มาคู่ในอารมย์แต่ละแบบให้ได้ทั้งเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ ตัวอย่างการออกแบบจิ มทอมสัน อจ.เผ่าทอง คอตต้อน ซิล แอร์โลว์

คุณ นันทิยา สว่างวุฒิธรรม อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม พูดถึงการออกแบบการแต่งกายให้สามารถใส่ในชีวิตประจำวันได้ ถ้าจะให้เหมือนกันทั้งหมด ในเรื่องผ้า มีหนังสืออยู่มากมาย งานวิจัย กลุ่มที่เก็บรวบรวมไว้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผ้า ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางปัญญา การตั้งชื่อผ้าค่านึงถึงชื่อที่เป็นกลางๆ มีเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ใช้ผ้าไทยในการผลิตเพื่อเสริมสร้างรายได้ สำหรับการกำหนดให้แต่งกายเหมือนกันยังระมัดระวังในการตอบรับ จะเป็นการสนับสนุนข้อมูล ชุดที่คนทั่วไปใส่ได้ เหมือนกันที่แบบแต่แตกต่างกันที่เนื้อผ้า ส่งเสริมการใช้ผ้าไทย เช่นการเอาผ้าขาวม้ามาดัดแปลงเอาใจวัยรุ่น สนับสนุนนักออกแบบรุ่นใหม่อาทิน้องอู้ออกแบบได้รางวัลจาก สสร. จัดการประกวดผ้าไทยชุดทำงานและชุดลำลอง ได้แบบหลากหลาย ทั้งที่ใช้ในพิธีการ แบบลำลอง ชุดทำงาน วัยรุ่นก็อีกแบบสะท้อนคุณธรรมความเชื่อสร้างความภาคภูมิใจ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมีการพิจารณาในเรื่องผ้าไทยที่ใช้ธงรงค์ผ้าไทยเข้ากรม. กรมหม่อนไหมจะมีร้านตัดเสื้อที่ในแวดวง การแสดงมารยาทไทย การแสดงประกอบประเพณีไทย

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ วรจ. ขอนแก่น ถึงการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยของจังหวัดอย่างไรบ้างและมีปัญหาข้อขัดข้องอะไรบ้าง

1. จังหวัดขอนแก่นกำหนดให้ข้าราชการแต่งกายด้วยผ้าไทยทุกวันอังคาร
2. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่นออกแบบสำรวจนโยบายของสถานศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานที่ส่งเสริมแต่งกายด้วยผ้าไทย โดยให้ส่ง CD ภาพประกอบและยกย่องเชิดชูเกียรติโดยการมอบเกียรติบัตรจากปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
3. วัฒนธรรมแต่งกายเป็นแบบอย่าง

ปัญหาอยู่ที่นโยบายของผู้บริหาร ปัจจุบัน นายกรัฐมนตรีท่านสวมใส่ผ้าไหมเป็นแบบอย่างเป็นผู้นำรวมทั้งมีนโยบายค่านิยมไทย 12 ประการจึงสามารถสร้างกระแสได้เป็นอย่างดี

เอกลักษณ์ไทยคือผ้าไทยที่จังหวัดส่งเสริม เพิ่มเติมเรื่องการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยยังไม่มีกำหนดไว้ชัดเจนว่ามีการแต่งกายแบบใดคงมีที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ออกแบบชุดไทยพระราชานิยมสำหรับสุภาพสตรีจำนวน 10 ชุดใช้ในโอกาสต่างๆสำหรับผู้ชายก็เป็นชุดพระราชทานแขนสั้น แขนยาว และแขนยาวคาดผ้าคาดเอว การเปลี่ยนแปลงจะยังไม่เห็นเด่นชัดค่อยๆ เปลี่ยนอย่างช้าๆ

สัมภาษณ์ เจษฎา ภูธรเพชร วธ. ที่จังหวัดอุบลราชธานี ทำงานด้านการส่งเสริมเพิ่มมูลค่าผ้าไทย พุฒถึงการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยของจังหวัดอย่างไรบ้าง จังหวัดมีการกำหนดให้ข้าราชการแต่งกายผ้าไทยสัปดาห์ละ 1 วัน เด็กนักเรียนชั้นประถมให้แต่งกายแบบไทย สัปดาห์ละ 2 วัน ส่งเสริมการผลิตการทอผ้าไหมของชุมชนและการแต่งกายเป็นตัวอย่างเป็นการส่งเสริมการแต่งกายผ้าไทย

ผู้วิจัยได้เดินทางไปเยี่ยมชมและรับฟังการบรรยายของประธานกลุ่มทอผ้าไหมอำเภอชนบท จังหวัด ขอนแก่นเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผ้าไหมของ จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้การบริหาร การดำเนินการของกลุ่มทอผ้าไหมเหมือนสหกรณ์รับซื้อผ้าจากเกษตรกรมาไว้ในร้านและจัดการขายให้ในราคาที่มีกำไรพอสมควรกับจำนวนเงินทุนที่กลุ่มมีกำลัง ลายผ้ามีการออกแบบและได้รับการแนะนำจากวัฒนธรรมจังหวัด มีผ้าที่เกษตรกรส่งมาขายวันละมากกว่าสิบผืนทำให้มีผ้าในร้านเป็นร้อยผืนให้เลือก และนำไปจำหน่ายในการออกบู๊ทที่เมืองทองเทกกาลปีใหม่ ปัญหาในการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตด้วยวิธีใหม่ๆยังปรับได้ยากเพราะชาวบ้านยังคงยึดติดกับวิธีการเดิมๆที่เขาทำอยู่มีความเป็นตัวตนสูงไม่ค่อยเชื่อใครพอใจในสิ่งที่ตนเองทำอยู่แล้ว การจดทะเบียนลิขสิทธิ์ในเรื่องลายผ้ายังเป็นเรื่องที่เห็นว่าจะไม่เกิดประโยชน์กับเกษตรกรและเห็นว่าเป็นข้อจำกัดและมีค่าใช้จ่ายในการจดสูงอีกด้วยจึงมีการจดไว้เฉพาะในเรื่องวิธีการย้อมแต้มเส้นไหมเท่านั้น

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นส. ปริญญาเอก สถาปนิกพัฒนาบริหารศาสตร์ท่านหนึ่ง ในเรื่องการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยโดยมีความเห็นในเรื่องนี้ดังนี้ การแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ไทยมีการส่งเสริมให้แต่งกายโดยใช้ผ้าไทยในโอกาสตามเทศกาลสำคัญได้แก่วันสงกรานต์วันขึ้นปีใหม่ ตามสถานที่ทำงานราชการมีกำหนดให้แต่งกายที่ใช้ผ้าไทยสัปดาห์ ละ 1 วัน สำหรับ การใช้ในชีวิตประจำวันขึ้นอยู่กับกรอบการออกแบบ แบบต้องดูดีไม่เชย การพัฒนาแบบให้คนหันมาใส่ นั้น อาจใช้แบรนด์ ที่มีชื่อเสียงมาช่วยออกแบบผ้าที่ใช้ อาจใช้ผ้าไทยหรือผ้าที่มีลายผ้าที่แสดงความเป็นไทย เป็นลายไทยที่มุมหรือขอบผ้าและใช้ดารามาเป็นพริเซนเตอร์ การจัดการ

ประกวดออกแบบแฟชั่นผ้าไทยให้ผู้ออกแบบคนรุ่นใหม่แข่งขันกัน โดยให้แนวความคิดในการออกแบบและกระทรวงวัฒนธรรมเข้ามาให้ความคิดดูแลไม่ให้หลุดจากกรอบออกไปจนไม่งาม

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ไทยในปัจจุบัน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารตำราและการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคเพื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่กำลังดำเนินการอยู่โดยการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สืบหาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการการแต่งกายไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันและชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. วิเคราะห์รูปแบบการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริม การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งเสริมการแต่งกาย ที่เป็นเอกลักษณ์ไทยเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา

4. สรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร

ประเด็นการเก็บข้อมูลได้แก่ วิวัฒนาการการแต่งกายไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน และชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สภาวะแวดล้อมการ แต่งกายในยุคเทคโนโลยีข่าวสารและการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่กำลัง ดำเนินการอยู่

2. การสัมภาษณ์

ประเด็นการสัมภาษณ์"การส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างไร" ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์จำนวน 2 กลุ่มได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน ศิลปวัฒนธรรมตามประเด็นคำถามดังนี้

2.1.1 ท่านคิดว่าบทบาทการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยแสดงให้เห็นถึงความ เข้มแข็งทางวัฒนธรรมไทยและส่งผลต่อความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยาหรือไม่

2.1.2 ท่านคิดว่าเอกลักษณ์ไทยในเรื่องการแต่งกายมีความเข้มแข็งพอที่จะแข่งขันกับกระแสนิยมตะวันตก กระแสนิยมคาราเกะทลี ญี่ปุ่นของเด็กและเยาวชนไทย ได้หรือไม่

2.1.3 ในที่ทำงานของท่านมีการรณรงค์ส่งเสริมการแต่งกายไทยหรือไม่อย่างไร

2.1.4 เมื่อท่านต้องแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทยท่านจะแต่งตัวอย่างไร ในโอกาสมาทำงาน ไปต่างประเทศ ไปงานพิธีการ และในชีวิตประจำวัน

2.1.5 ปัจจัยในการเลือกชุดแต่งกายไทยท่านพิจารณาในเรื่องอะไร แบบ เนื้อผ้า ราคา ความสะดวกในการสวมใส่

2.1.6 ถ้ารัฐบาลกำหนดชุดแต่งกายไทยเป็นแบบเดียวเหมือนกันทั้งประเทศท่านคิดว่าจะมีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่

2.1.7 ท่านคิดว่าสื่อมวลชนมีส่วนช่วยส่งเสริมในเรื่องการแต่งกายที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทยได้อย่างไร

2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคตามประเด็นคำถามดังนี้

2.2.1 มีเครื่องแต่งกายของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น/ภาค/ชาติ ไต่บ้างมีรายละเอียดในการออกแบบ ผ้าที่ใช้ อัญมณีเครื่องประดับที่ใช้เป็นอย่างไร

2.2.2 มีการส่งเสริมจากรัฐบาล/ส่วนราชการกลาง/ส่วนราชการของจังหวัด/ส่วนราชการในท้องถิ่น ในการแต่งกายของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ไทยบ้างหรือไม่

2.2.3 มีการส่งเสริมในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น/ภาค/ชาติบ้างหรือไม่

2.2.4 มีปัญหาในการผลิต ผ้า/ชุดเครื่องแต่งกาย อย่างไรบ้างหรือไม่

2.2.5 ถ้ารัฐบาลจะกำหนดให้แต่งกายชุดไทยสัปดาห์ละ 2 วัน/ในโอกาสวันสำคัญต่างๆจะดีหรือไม่ และหากจำเป็นต้องผลิตจำนวนมากๆจะมีปัญหาอะไรบ้างหรือไม่

2.2.6 ถ้าจะกำหนดให้นักเรียนประถมไปใส่ชุดไทยไปเรียนแทนชุดนักเรียนเพื่อให้คนไทยคุ้นชินกับการแต่งกายชุดไทยตั้งแต่วัยเด็กดีหรือไม่และทำได้หรือไม่

2.2.7 ถ้าผู้นำของประเทศหันมาแต่งกายชุดไทยมาทำงาน/โอกาสงานพิธี/ในชีวิตประจำวัน ท่านคิดว่าประชาชนทั่วไปจะแต่งตามหรือไม่

2.2.8 แบบชุดแต่งกายไทยที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในท้องถิ่นของท่านมีหรือไม่

2.2.9 ในสภาวะแวดล้อมปัจจุบันที่มีการสื่อสารกันอย่างรวดเร็วกว้างขวางทำให้วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาได้รวดเร็ว โดยเฉพาะการแต่งกายของเยาวชนที่รับเอาแบบอย่างจากคารา ทั้งในและต่างชาติ ถ้าจะให้เยาวชนหันมาแต่งกายไทยจะทำอย่างไรกัน得了บ้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย
2. ศึกษารูปแบบการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย
3. นำข้อมูลที่ได้ข้างต้นมาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคความเหมาะสมกับบริบทและทิศทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาค
2. ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์สถานการณ์

การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยได้ดังนี้

1. จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ (Strength) ในเรื่องนี้
 - 1.1 ศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายพื้นถิ่น การแต่งกายตามแบบแผนของทางราชการ และการแต่งกายตามจารีตประเพณีที่ดำรงมาตั้งแต่ต้นที่เข้มแข็งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันแม้ว่าจะมีลักษณะที่ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนกันเองไปบ้างก็ตาม
 - 1.2 กระบวนการผลิตผ้าไทยตลอดจนการอนุรักษ์การผลิตลายผ้าไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ยังเป็นต้นทุนที่สำคัญยิ่งสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมผ้าไทยเพื่อเป็นการสร้างเสริมรายได้ให้กับประชาชนในชนบท
 - 1.3 หน่วยงานและบุคคลากรในวงการที่ทำหน้าที่ในการพัฒนารูปแบบและการส่งเสริมการแต่งกายไทยและการอนุรักษ์ผ้าไทยทุกภาคส่วนทั้งทางตรงและทางอ้อมยังมีความเข้มแข็ง เช่น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมหม่อนไหม กระทรวงวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ผ้าไทย ศูนย์ศิลปาชีพสำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย สำนักนายกรัฐมนตรี
2. โอกาส (Opportunities)
 - 2.1 การพัฒนาประเทศด้วยมิติวัฒนธรรมในรัฐบาลปัจจุบันมีการนำเอามิติวัฒนธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพัฒนาในหลายยุทธศาสตร์
 - 2.2 รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายปลูกฝังค่านิยม 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชน ในข้อหนึ่งคือรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม ถือเป็นโอกาสที่จะบูรณาการส่งเสริมเอกลักษณ์

ไทย การนิยมไทยและค่านิยมหลักไปสู่การเผยแพร่และการปฏิบัติในทุกกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรม การแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทย

2.3 มีกระแสการแต่งกายไทยในหมู่วัยรุ่นเกิดขึ้นในสังคมออนไลน์และมีความ นิยมการแต่งกายแบบไทยในโอกาสงานแต่งงาน งานประเพณีสำคัญของจังหวัดซึ่งถ้าจะใช้ โอกาสนี้สร้างกระแสให้ต่อเนื่องก็จะทำให้มีการสวมใส่กันในชีวิตประจำวันได้

3. จุดอ่อนและข้อเสียเปรียบ (Weakness)

3.1 ชาวชนไทยถูกชักจูงได้ง่ายจากกระแสนิยมตะวันตกและ การเลียนแบบการ แต่งกายของดาราเกาหลี หรือนักร้องญี่ปุ่น

3.2 การพัฒนารูปแบบลายผ้า เป็นงานหัตถกรรมที่เน้นงานคุณภาพมากกว่า ปริมาณ ราคาค่อนข้างสูง การผลิตยังอยู่ในระดับครัวเรือนการไปสู่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมยัง ทำได้ยาก

3.3 การออก กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกาย ให้ใส่ชุดไทยให้เหมือนกัน แบบ เดียวกันทั้งหมดยังไม่สามารถทำได้เนื่องจากอาจมีกระแสการต่อต้านจึงต้องใช้วิธีการจูงใจหรือให้ ข้าราชการแต่งเป็นแบบอย่าง

3.4 การออกแบบชุดให้สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันยังเป็นโจทย์ที่ต้องหาทาง พัฒนาต่อไปทั้งเรื่องของการออกแบบและผ้าที่นำมาตัดเย็บตลอดจนการช่วยกันสร้างกระแสนิยม การแต่งกายไทยในชีวิตประจำวันเพื่อให้คนหันมาแต่งในชีวิตประจำวันได้โดยไม่รู้สึกขัดใจ

3.5 หน่วยงานภาครัฐยังไม่กำหนดเจ้าภาพในเรื่องการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็น เอกลักษณ์ไทยจึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนๆ อาทิ กรมหม่อนไหม พิพิธภัณฑ์ผ้าไทย ศูนย์ศิลปาชีพ เป็นต้น

4. อุปสรรคและข้อจำกัด (Threat)

4.1 วัฒนธรรมการแต่งกายตะวันตก กระแสนิยมแฟชั่น การแต่งกายเลียนแบบ ดาราไทย ดาราเกาหลี ญี่ปุ่นในหมู่วัยรุ่นมีการแพร่กระจายได้รวดเร็วผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะ ทางสื่อออนไลน์

4.2 วัฒนธรรมการแต่งกายอาจถูกบิดเบือนหากไม่ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง

4.3 สภาพภูมิอากาศของประเทศไทยเป็นเมืองร้อน การออกแบบและเลือกใช้ผ้า จึงควรมีความเหมาะสมกับสภาพอากาศ

การศึกษารูปแบบการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย จากการศึกษาเอกสาร ตำรา สรุปได้ว่าการแต่งกายของคนในชาติไม่ได้มีเพียงการนุ่งห่มเพื่อการใช้ประโยชน์ เพื่อความ สวยงามหรือเพื่อความ เป็นสวัสดิมงคลเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงเรื่องสำคัญยิ่งคือการแสดงถึงความ

เป็นไทยอย่างชัดเจน นั่นคือความมั่นคงของชาติด้านสังคมจิตวิทยาที่เป็นเสาหลักเสาสำคัญของประเทศ วัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทยจึงเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ควรอนุรักษ์ไว้ การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยในสภาวะแวดล้อมปัจจุบันจะมีการแต่งกายดังนี้

ประชาชนทั่วไป จะแต่งกายตามประเพณีนิยมชุดพื้นถิ่น ของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยท้องถิ่นรวมทั้งอัญมณีเครื่องประดับตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นๆ สำหรับในส่วนกลาง สุภาพสตรีใช้ชุดไทยพระราชานิยมในโอกาสต่างๆ สุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทานตัดเย็บด้วยผ้าไทย ซึ่งอาจมีการประยุกต์แบบได้เช่นการใช้แบบซาฟารีตัดเย็บด้วยผ้าไทยก็เป็นแบบที่ใช้กันอยู่

ข้าราชการ มีการแต่งกายตามประเพณีนิยมของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยของท้องถิ่นเช่นกัน ในโอกาสงานพิธีอาจะระบุให้แต่งกาย ชุดไทยพระราชานิยมสำหรับสุภาพสตรี สำหรับสุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทาน ถือได้ว่าเป็นชุดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันความแตกต่างมีอยู่ที่การเลือกใช้ผ้าไทยตามสีสรรซึ่งสามารถเลือกตัดเย็บได้ตามความเหมาะสม การแต่งกายของข้าราชการยังใช้ชุดเครื่องแบบเป็นชุดทำงาน หรือเป็นชุดที่ใช้ร่วมพิธีการต่างๆถือได้ว่าเป็นชุดที่แสดงออกถึงความความเป็นเอกลักษณ์ไทยเช่นกัน

ชนชั้นสูงยังคงเป็นการแต่งกายตามรูปแบบจารีตประเพณี

สำหรับรูปแบบของเครื่องแต่งกายไทยที่ยังดำรงอยู่ ณ ปัจจุบันสามารถแบ่งตามประโยชน์การใช้งานได้เป็น 3 รูปแบบกล่าวคือ

1. เครื่องแต่งกายในสมัยรัตนโกสินทร์ได้แก่ ชุดไทยพระราชานิยม และชุดไทยพระราชทาน ชุดราชปะแตน ชุดเครื่องแบบข้าราชการ

2. ชุดแต่งกายตามประเพณีนิยมชุดพื้นถิ่น ของแต่ละภูมิภาควัฒนธรรมการแต่งกายในภูมิภาคของประเทศไทยที่มี "ภูมิสังคม" แตกต่างกัน ("ภูมิ" คือความ หลากหลายทางกายภาพ และ "สังคม" คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม) จำนวน 4 ภูมิภาคคือ

2.1 ภาคเหนือตอนบน ภาคเหนือตอนล่าง

2.2 ภาคอีสาน

2.3 ภาคกลาง

2.4 ภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน ภาคใต้ฝั่งทะเลอ่าวไทย

3. ชุดไทยประยุกต์มีการพัฒนาออกแบบใหม่ให้ใช้ได้สะดวกสบายและมีความทันสมัยมากขึ้น

เมื่อพิจารณารูปแบบทั้ง 3 รูปแบบแล้วรูปแบบของการส่งเสริมบทบาทการแต่งกายที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทยในการสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรม นั้นควรมีแนวทางในการส่งเสริมแต่ละรูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 อนุรักษ์เพื่อสืบทอด เน้นคงแบบและผ้าดั้งเดิมไว้เป็นมรดกชาติ เครื่องแต่งกายรูปแบบนี้จะคงแบบและผ้าดั้งเดิมไว้ ซึ่งรูปแบบเหล่านี้จะเน้นไปที่เครื่องแต่งกายในสมัยรัตนโกสินทร์ ทั้งตัวแบบ เนื้อและลายผ้าที่ใช้ รวมไปถึงเครื่องประดับที่ประกอบให้เกิดความสมบูรณ์ของชุดที่สวมใส่ รูปแบบนี้จะมีความชัดเจนในเรื่องของการออกแบบตัดเย็บและข้อกำหนดในการใช้งาน โอกาสในการสวมใส่ ดังเช่น ชุดไทยประจำชาติ เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางอนุรักษ์การแต่งกายไทยให้ดำรงอยู่เป็นมรดกของชาติสืบไป มีความเป็นชาตินิยมสูง

รูปแบบที่ 2 รักษาเพื่อสืบสาน เน้นการคงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เครื่องแต่งกายรูปแบบนี้จะให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค แต่ละจังหวัด และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น การแต่งกายตามเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีความเป็นท้องถิ่นนิยมสูง

รูปแบบที่ 3 พัฒนาเพื่อต่อยอด เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับตลาด ทั้งตลาดระดับล่างที่เน้นการขายปริมาณมากและตลาดบนที่เน้นการสร้างแบรนด์ของสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์SWOT ข้างต้นจะเป็นข้อมูลนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนารูปแบบและการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยต่อไป

การวิเคราะห์SWOT Matrix

กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาพร้อมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุกซึ่งพอกำหนดได้ดังนี้

กลยุทธ์สนับสนุนบทบาทการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทยให้เข้มแข็งยั่งยืน โดยใช้การระดมต้นทุนที่มีอยู่ออกมาใช้พร้อมๆกันทุกภาคส่วนกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ

กลยุทธ์การปลูกฝังค่านิยมความรักประเทศไทย รักศักดิ์ศรีความเป็นไทยโดยใช้วิถีทางวัฒนธรรมทุกด้าน โดยเฉพาะการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยพร้อมกันทุกภาคส่วนทั่วประเทศ

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาพร้อมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์การมีจุดแข็งขณะเดียวกันองค์การก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดจากภายนอกที่องค์การควบคุมไม่ได้แต่องค์การสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มาจากภายนอกได้ดังนี้

กลยุทธ์การใช้สื่อเผยแพร่การแต่งกายไทยเพื่อสร้างความนิยมการแต่งกายไทย ให้มีเรื่องราวที่ให้ความรู้ในเรื่องการแต่งกายชุดไทยที่ถูกต้อง โดยใช้ดารา ผู้ประกาศข่าว สื่อมวลชนมาช่วยกันทุกสาขา

กลยุทธ์การส่งเสริมการแต่งกายโดยใช้ผ้าไทยในทุกภาคส่วน

กลยุทธ์การส่งเสริมให้มีการประกวดการออกแบบชุดแต่งกายที่แสดงความเป็นไทย ทั้งนักร้องแบบรุ่นใหม่และห้องเสื้อแบรนด์ที่มีชื่อเสียงเน้นให้สามารถใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ทั้งแบบและผ้าที่ใช้

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาาร่วมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์การมีโอกาสที่จะนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ๆมาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่ได้ดังนี้

กลยุทธ์การปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรักประเทศชาติ รักศักดิ์ศรีความเป็นไทย ลดกระแสนิยมตะวันตก กระแสนิยมนักร้องนักแสดงเกาหลีและญี่ปุ่น โดยสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การส่งเสริมและอนุรักษ์การผลิตผ้าไทยให้พัฒนาเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ และเพิ่มการผลิตเชิงอุตสาหกรรมได้

กลยุทธ์เชิงรับ(WT Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดมาพิจารณาาร่วมกันเพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ ทั้งนี้เนื่องจากองค์การเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดภายนอกที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้ดังนี้

กลยุทธ์ใช้มิติทางวัฒนธรรมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมด้วยการให้ความรู้ กำหนด กฎ ระเบียบ เชิญชวนให้แต่งกายที่แสดงความเป็นไทย ให้ประชาชนทั่วไปข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยได้มากขึ้นจนสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้

กลยุทธ์สร้างกระแสนิยมการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยทั้งในสื่อออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ วิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์

สรุป

การแต่งกายของไทยตั้งแต่โบราณ ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับนับตามยุคตามสมัย แต่ละยุคสมัยล้วนมีรูปแบบ การแต่งกายที่เป็นของตนเอง ซึ่งไม่อาจสรุปได้ว่าแบบใดยุคใดจะดีกว่า หรือดีที่สุด เพราะวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ล้วนต้องมีการปรับเปลี่ยนบูรณาการไปตามสิ่งแวดล้อมของสังคม ที่พอเหมาะพอควรสำหรับตน พอควรแก่โอกาส สถานที่และกาลเทศะ เอกลักษณ์การแต่งกายในท้องถิ่นสะท้อนถึงภูมิปัญญา หลักการดำรงชีวิต และการเลือกสรรวัตถุดิบ ยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมแห่งงานสร้างสรรค์ของพวกเขาเหล่านั้น สมัยเทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดน แฟชั่นการแต่งกายสมัยใหม่ระบอบออกไปสู่วัยรุ่นไทยทุกจังหวัดอย่างรวดเร็วผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะการแต่งกายเลียนแบบดารานักร้อง นักแสดงวัยรุ่น ค่านิยมของการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปตามอาชีพ ตามวัยและตามสถานะแวดล้อม ในการออกแบบชุดที่แสดงออกถึงความ เป็นเอกลักษณ์ไทยในอนาคต รูปแบบของเสื้อผ้าควรมีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่ลักษณะของรูปแบบเสื้อผ้าควรเรียบง่ายโดยเน้นที่เนื้อผ้า สี ดูแลกรักษา และสวมใส่สบายเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศไม่ควรตกแต่งมากไม่ล้ำสมัยง่าย ราคาไม่สูงมาก ถ้าราคาสูงควรเน้นที่คุณภาพของผ้าและรูปแบบมากกว่าการใช้วัสดุตกแต่งที่ฟุ่มเฟือย รูปแบบของเสื้อผ้าไม่ควรเป็นแบบที่ใช้ผ้าสิ้นเปลืองมาก สามารถสวมใส่สลับเปลี่ยนกันได้หลายโอกาส รวมทั้งการใส่ความเป็นไทยเข้าไปด้วยวิธีการนุ่งหม่แบบไทยและการใช้ผ้าไทยในการตัดเย็บ

การส่งเสริมการแต่งกายชุดประจำชาติที่แสดงเอกลักษณ์ไทยมีการดำเนินการในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปดังนี้

1. รมรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนชาวไทย แต่งกายด้วยผ้าไทยอย่างแพร่หลาย
2. รมรณรงค์เชิญชวนและกำหนดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา แต่งกายด้วยผ้าไทย และส่งเสริมให้นำผ้าไทยประยุกต์ใช้ในการจัดทำเครื่องแบบนักเรียน นิสิต นักศึกษา
3. ขอความร่วมมือไปยังคณะรัฐมนตรี (กรม.) ข้าราชการการเมือง ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่รัฐ ให้แต่งกายด้วยผ้าไทย ในวันประชุม ครม. และการประชุมต่าง ๆ ของรัฐสภา เพื่อเป็นต้นแบบการแต่งกายของภาคประชาชน
4. ขอความร่วมมือภาคเอกชนให้แต่งกายด้วยผ้าไทยตามโอกาสและความเหมาะสม
5. ส่งเสริมให้มีการประกวดออกแบบแฟชั่นผ้าไทยโดยผู้ออกแบบคนรุ่นใหม่แข่งขันกันมีกระทรวงวัฒนธรรมคอยให้แนวคิดไม่ให้หลุดจากกรอบวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้แบบที่สามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้

6. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาแบบที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยการใช้แบรนด์ที่มีชื่อเสียงมาช่วยออกแบบ ผ้าที่ใช้อาจใช้ผ้าไทยหรือผ้าที่มีลายผ้าที่แสดงความเป็นไทยและใช้ดารามาเป็นพรีเซนเตอร์

7. ส่งเสริมการผลิตการทอผ้าไทย ส่งเสริมการใช้ผ้าไทย และการนุ่งห่มตามวิธีการนุ่งห่มแบบไทย

8. ส่งเสริมให้มีการใช้มิติทางวัฒนธรรมนำเสนอก่อนการจัดกิจกรรมตามประเพณีร่วมสมัยเพื่อให้เห็นรากทางวัฒนธรรม การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยและความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีในโอกาสนั้นๆก่อนกิจกรรมอื่นใด

จากการตรวจสอบสภาพแวดล้อมในเรื่องวิวัฒนาการการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทยและการพัฒนารูปแบบชุดแต่งกายที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมได้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Matrix กำหนดกลยุทธ์ได้ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)

กลยุทธ์สนับสนุนบทบาทการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทยให้เข้มแข็งยั่งยืนโดยใช้การระดมต้นทุนที่มีอยู่ออกมาใช้พร้อมๆกันทุกภาคส่วนกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ

กลยุทธ์การปลูกฝังค่านิยมความรักประเทศชาติ รักศักดิ์ศรีความเป็นไทยโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมทุกด้าน โดยเฉพาะการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยพร้อมกันทุกภาคส่วนทั่วประเทศ

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)

กลยุทธ์การใช้สื่อเผยแพร่การแต่งกายไทยเพื่อสร้างความนิยมการแต่งกายไทย ให้มีเรื่องราวที่ให้ความรู้ในเรื่องการแต่งกายชุดไทยที่ถูกต้อง โดยใช้ดารา ผู้ประกาศข่าว สื่อมวลชนมาช่วยกันทุกสาขา

กลยุทธ์การส่งเสริมการแต่งกายโดยใช้ผ้าไทยในทุกภาคส่วน

กลยุทธ์การส่งเสริมการออกแบบชุดแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยทั้งนักร้องออกแบบรุ่นใหม่และห้องเสื้อแบรนด์ที่มีชื่อเสียงเน้นให้สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งแบบและผ้าที่ใช้

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)

กลยุทธ์การปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชนไทยมีความรักประเทศชาติ รักศักดิ์ศรีความเป็นไทย ลดกระแสนิยมตะวันตก กระแสนิยมนักร้องนักแสดงเกาหลี

และญี่ปุ่น โดยสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การส่งเสริมและอนุรักษ์การผลิตผ้าไทยให้พัฒนาเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ และเพิ่มการผลิตเชิงอุตสาหกรรมได้

กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)

กลยุทธ์ใช้มิติทางวัฒนธรรมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมด้วยการให้ความรู้ กำหนด กฎ ระเบียบ เชิญชวนให้แต่งกายที่แสดงความเป็นไทย ให้ประชาชนทั่วไปข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยได้มากขึ้นจนสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้

กลยุทธ์สร้างกระแสนิยมการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยทั้งในสื่อออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ วิทยุและสิ่งสิ่งพิมพ์ โดยมีการกำหนดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพในการบูรณาการให้ชัดเจน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุป

การทำวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย นั้นผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิวัฒนาการการแต่งกายซึ่งแสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยว่ามีการใช้การแต่งกายแบบใดที่เหมาะสม สิ่งใดควรส่งเสริม สิ่งใดควรปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคมเพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทย

โดยการศึกษาวิวัฒนาการ วัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ชุดแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมการแต่งกายในยุคเทคโนโลยีข่าวสารและการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมบทบาทการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย ตามการพัฒนาประเทศด้วยมิติวัฒนธรรมในรัฐบาลปัจจุบันมีการนำเอามิติวัฒนธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งของการพัฒนาในหลายยุทธศาสตร์และยังมีนโยบายปลูกฝังค่านิยม 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชน ในข้อหนึ่งคือรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม ถือเป็นโอกาสที่จะบูรณาการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ค่านิยมไทยและค่านิยมหลักไปสู่การเผยแพร่และการปฏิบัติในทุกกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารตำราและการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคเพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่กำลังดำเนินอยู่ในประเด็นสำคัญเรื่องของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทย ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า

1. รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในเรื่องการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยไว้ดังนี้

คณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติควรเร่งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนแต่งกายด้วยผ้าไทย เชิญชวนและกำหนดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาแต่งกายด้วยผ้าไทยและส่งเสริมให้นำผ้าไทยไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำเครื่องแบบนักเรียน ขอความร่วมมือไปยัง กรม. ข้าราชการการเมือง

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รัฐแต่งกายผ้าไทยในวันประชุม กรม. และประชุมของรัฐสภาเพื่อเป็นต้นแบบแก่ภาคประชาชน ขอความร่วมมือภาคเอกชนแต่งกายด้วยผ้าไทยตามโอกาสและความเหมาะสม จัดการประกวดและให้รางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมให้บุคลากรแต่งกายด้วยผ้าไทยอย่างแพร่หลายไม่เฉพาะผ้าไหมเท่านั้นรวมถึงผ้าทุกชนิดที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยโดยเฉพาะผ้าพื้นเมือง

รัฐบาลมีนโยบาย ในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ให้กับประเทศไทยและกระทรวงวัฒนธรรมสนองนโยบายรัฐบาลในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจ และ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมดำเนินนโยบายตามภารกิจในการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในด้านผ้าไทย เป็นการส่งเสริมค่านิยมความเป็นไทยกับสังคม และเพื่อสอดคล้องต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้วยผ้าถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียนการพัฒนาผ้ารูปแบบลายผ้าไทย เป็นงานหัตถกรรมที่เน้นงานคุณภาพมากกว่าปริมาณ ทำให้ราคาค่อนข้างสูง การผลิตยังอยู่ในระดับครัวเรือนการพัฒนาไปสู่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมยังขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม

รัฐบาลปัจจุบันมีการนำเอามิติทางวัฒนธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพัฒนาประเทศในหลายยุทธศาสตร์

รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายปลูกฝังค่านิยม 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชน ในข้อหนึ่งคือรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม ถือเป็น โอกาสที่จะบูรณาการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย การนิยมไทยและค่านิยมหลักไปสู่การเผยแพร่และการปฏิบัติในทุกกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทย

การออก กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกาย ให้ใส่ชุดไทยให้เหมือนกัน แบบเดียวกัน ทั้งหมดยังไม่สามารถทำได้ยังระมัดระวังในการตอบรับ จะเป็นการสนับสนุนข้อมูล ชุดที่คนทั่วไปใส่ได้ เหมือนกันที่แบบแต่แตกต่างกันที่เนื้อผ้า ส่งเสริมการใช้ผ้าไทย ใช้วิธีการจูงใจหรือให้ข้าราชการแต่งเป็นแบบอย่างกระแสนิยมการแต่งกายต้องเริ่มที่ผู้นำเป็นสำคัญในทุกกระดับต้องทำตัวเป็นตัวอย่างและกำหนดให้คนในองค์กรแต่งกันลดความเป็นสากลในเรื่องการแต่งกายลงบ้างหันมาส่งเสริมการแต่งกายไทย

หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบงานส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยทั้งที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายไทยโดยตรงและโดยอ้อมหากมีการบูรณาการงานเข้าด้วยกัน โดยกำหนดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพ หน่วยงานสนับสนุนชัดเจน จะทำให้งานการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยมีทิศทางและเข้มแข็งมากขึ้น

ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังมีปัญหาอุปสรรคได้แก่

มีปัญหาคความนิยมการแต่งกายชุดไทยโดยมีสาเหตุเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยเป็นเมืองร้อน เป็นข้อจำกัดในการออกแบบและเลือกใช้ผ้าที่ควรมีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศแต่ละท้องถิ่น ชุดแต่งกายไทยคุณแลร์รักษายาก ราคาตัดเย็บค่อนข้างสูงอยู่ที่การเลือกชนิดผ้า การสร้างเอกลักษณ์และการสร้างเรื่องราวสนับสนุน หาเทคโนโลยีมาปรับปรุงเนื้อผ้าให้คุณแลร์รักษาย่างแต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของผ้าไทยเอาไว้ได้

คนไทยขาดความเข้าใจในการแต่งกายของไทยทำให้นึกออกกันแต่ชุดไทยแบบราชปะแตน โจงกระเบน สไบ อะไรพวกนั้น ที่จริงมีมากกว่านั้นสามารถหยิบมาใส่ในชีวิตประจำวันได้ง่ายกว่านั้นที่เป็นแบบนี้ก็เพราะว่าคนไทยไม่คิดใส่ใจที่จะอนุรักษ์การแต่งกายเหล่านี้เอาไว้ ไม่รู้ว่าการจะแต่งอย่างไทยมันมีอะไรให้ใส่บ้างหันไปใส่เสื้อผ้าแบบสากลกันหมด

วัฒนธรรมการแต่งกายตะวันตก กระแสนิยมแฟชั่น การแต่งกายเลียนแบบดาราไทย ดาราเกาหลี ญี่ปุ่นในหมู่วัยรุ่นมีการแพร่กระจายได้รวดเร็วผ่านทางสื่อสาธารณะต่างๆ โดยเฉพาะทางสื่อออนไลน์ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายไทยอ่อนด้อยลง

การออกแบบชุดให้ทันสมัยสามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันยังเป็นโจทย์ที่ต้องหาทางพัฒนาต่อไปทั้งเรื่องของการออกแบบและผ้าที่นำมาตัดเย็บตลอดจนการช่วยกันสร้างกระแสนิยมการแต่งกายไทยในชีวิตประจำวันเพื่อให้คนหันมาแต่งในชีวิตประจำวันได้โดยไม่รู้สึกรำคาญ

ข้าราชการแต่งกายผ้าไทยเป็นแบบอย่าง ปัญหาอยู่ที่นโยบายของผู้บริหาร ปัจจุบันนายกรัฐมนตรีท่านสวมใส่ผ้าไหมเป็นแบบอย่างเป็นผู้นำรวมทั้งมีนโยบายค่านิยมไทย 12 ประการ จึงสามารถสร้างกระแสได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์ไทยคือผ้าไทยที่รัฐบาลส่งเสริม มีกระแสการแต่งกายไทยในหมู่วัยรุ่นเกิดขึ้นในสังคมออนไลน์และยังมีความนิยมการแต่งกายแบบไทยในโอกาสงานแต่งงาน งานประเพณีสำคัญของจังหวัดซึ่งถ้าจะใช้โอกาสนี้สร้างกระแสให้ต่อเนื่องก็จะทำให้มีการสวมใส่กันในชีวิตประจำวันได้

จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์พอสรุปรูปแบบการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยในสภาวะแวดล้อมปัจจุบันได้ดังนี้

บุคคลทั่วไป จะแต่งกายตามประเพณีนิยมชุดพื้นถิ่น ของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยท้องถิ่นรวมทั้งอัญมณีเครื่องประดับตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นๆ ในโอกาสพิธีการ ทำงาน ล่าลอง และในชีวิตประจำวันสำหรับในส่วนกลางสุภาพสตรีใช้ชุดไทยพระราชนิยมในโอกาสที่เป็นพิธีการ ทำงานสุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทานตัดเย็บด้วยผ้าไทย ซึ่งอาจมีการประยุกต์แบบได้ เช่นการใช้แบบซาฟารีตัดเย็บด้วยผ้าไทยก็เป็นแบบที่ใช้กันอยู่นักแสดงยุครัตนโกสินทร์ ใช้ชุดไทยชุดพระราชนิยม ชุดพระราชทานและชุดไทยพื้นถิ่นตามบทบาทที่แสดง

ข้าราชการ มีการแต่งกายตามประเพณีนิยมของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยของท้องถิ่นเช่นกัน ในโอกาสงานพิธีอาภรณ์ให้แต่งกาย ชุดไทยพระราชานิยมสำหรับสุภาพสตรีสำหรับสุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชาทาน ถือได้ว่าเป็นชุดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันความแตกต่างมีอยู่ที่การเลือกใช้ผ้าไทยตามสีสรรซึ่งสามารถเลือกตัดเย็บได้ตามความเหมาะสม การแต่งกายของข้าราชการยังใช้ชุดเครื่องแบบหรือชุดราชประแตนเป็นชุดทำงาน หรือเป็นชุดที่ใช้ร่วมพิธีการต่างๆถือได้ว่าเป็นชุดที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยเช่นกัน

ผู้นำชั้นสูงยังคงเป็นการแต่งกายตามรูปแบบจารีตประเพณี เป็นชุดไทยพระราชานิยม ชุดพระราชาทาน ชุดราชประแตน และเครื่องแบบในโอกาสต่างๆ

เมื่อพิจารณาการแต่งกายของข้าราชการ บุคคลทั่วไปและผู้นำชั้นสูงจะเห็นได้ว่าการแต่งกายใน 3 รูปแบบกล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 การแต่งกายชุดไทยรัตนโกสินทร์ได้แก่ ชุดไทยพระราชานิยมและชุดพระราชทานการแต่งกายชุดราชประแตน และชุดเครื่องแบบของข้าราชการใช้ในโอกาสที่เป็นพิธีการและทำงานคงแบบและผ้าดั้งเดิมไว้เป็นมรดกชาติซึ่ง รวมไปถึงเครื่องประดับที่ประกอบให้เกิดความสมบูรณ์ มีความเป็นชาตินิยมสูง

รูปแบบที่ 2 การแต่งกายตามประเพณีนิยมของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยของท้องถิ่น หรือชุดไทยพื้นถิ่น ใช้ในโอกาส ทำงาน พิธีการ ลำลองและในชีวิตประจำวันเน้นการคงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค แต่ละจังหวัด และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีความเป็นท้องถิ่นนิยมสูง

รูปแบบที่ 3 ชุดไทยประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันมีความทันสมัยและสะดวกสบายมากขึ้นพัฒนาเพื่อต่อยอด เพื่อให้ดูทันสมัยและสวมใส่ได้สะดวกสบายมากขึ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการตลาด ทั้งตลาดระดับล่างที่เน้นการขายปริมาณมากและตลาดบนที่เน้นการสร้างแบรนด์ของสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ซึ่งทำการวิเคราะห์โดยใช้SWOT Analysis ได้ผลดังนี้

2.1 จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ(Strength)ในเรื่องนี้

2.1.1 จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่าศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายพื้นถิ่นในแต่ละภูมิภาคการแต่งกายตามแบบแผนของทางราชการและการแต่งกายตามจารีตประเพณีที่ดำรงยังเป็นต้นทุนที่เข้มแข็งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันแม้ว่าจะมีลักษณะที่ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนกันเองไปบ้างก็ตาม

2.1.2 กระบวนการผลิตผ้าไทยตลอดจนการอนุรักษ์การผลิตลายผ้าไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ยังเป็นต้นทุนที่สำคัญยิ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถทรงให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และส่งเสริมผ้าไทยเพื่อเป็นการสร้างเสริมรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในชนบท

2.1.3 หน่วยงานและบุคคลากรในวงการที่ทำหน้าที่ในการพัฒนารูปแบบและการส่งเสริมการแต่งกายไทยและการอนุรักษ์ผ้าไทยทุกภาคส่วนทั้งทางตรงและทางอ้อมยังมีความเข้มแข็ง เช่น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กรมหม่อนไหม กระทรวงวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ผ้าไทย ศูนย์ศิลปาชีพ สำนักงานส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย สำนักงานรัฐมนตรี หากหน่วยงานและบุคคลากรเหล่านี้ได้รับแนวทางที่มีทิศทางที่เหมาะสมจะสามารถใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นพลังพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนได้

2.2. โอกาส (Opportunities)

2.2.1 การพัฒนาประเทศด้วยมิติวัฒนธรรมในรัฐบาลปัจจุบันมีการนำเอามิติวัฒนธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพัฒนาในหลายยุทธศาสตร์

2.2.2 รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายปลูกฝังค่านิยม 12 ประการให้กับคนไทยทุกคน ในข้อหนึ่งคือรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม ถือเป็นโอกาสที่จะบูรณาการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย การนิยมไทยและค่านิยมหลักไปสู่การเผยแพร่และการปฏิบัติในทุกกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทย

2.2.3 มีกระแสการแต่งกายไทยในหมู่วัยรุ่นเกิดขึ้นในสังคมออนไลน์และมีความนิยมการแต่งกายแบบไทยในโอกาสงานแต่งงาน งานประเพณีสำคัญของจังหวัดซึ่งถ้าจะใช้โอกาสนี้สร้างกระแสให้ต่อเนื่องก็จะทำให้มีการสวมใส่กันในชีวิตประจำวันได้

2.3. จุดอ่อนและข้อเสียเปรียบ (Weakness)

2.3.1 เยาวชนไทยถูกชักจูงได้ง่ายจากกระแสนิยมตะวันตกและ การเลียนแบบการแต่งกายของดาราเกาหลี หรือนักร้องญี่ปุ่น

2.3.2 การพัฒนารูปแบบลายผ้าเป็นงานหัตถกรรมที่เน้นงานคุณภาพมากกว่าปริมาณ ทำให้มีราคาค่อนข้างสูง การผลิตยังอยู่ในระดับครัวเรือนการไปสู่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมยังทำได้ยากและต้องการการส่งเสริมจากทุกภาคส่วน

2.3.3 การออกกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกาย ให้ใส่ชุดไทยให้เหมือนกันแบบเดียวกันทั้งหมดยังไม่สามารถทำได้เนื่องจากอาจมีกระแสการต่อต้านจึงต้องใช้วิธีการจูงใจหรือให้ข้าราชการแต่งกายให้เป็นแบบอย่าง

2.3.4 การออกแบบชุดให้สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันยังเป็นโจทย์ที่ต้องหาทางพัฒนาต่อไปทั้งเรื่องของการออกแบบและผ้าที่นำมาตัดเย็บตลอดจนการช่วยกันสร้างกระแสนิยมการแต่งกายไทยในชีวิตประจำวันเพื่อให้คนหันมาแต่งในชีวิตประจำวันได้โดยไม่รู้ลี้กซัดเงิน

2.3.5 หน่วยงานภาครัฐยังไม่กำหนดเจ้าภาพในเรื่องการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยจึงมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนๆ อาทิ กรมหม่อนไหม พิพิธภัณฑ์ผ้าสำนักงานส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ ศูนย์ศิลปาชีพ คณะกรรมการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย คณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ซึ่งถ้ามีการกำหนดเจ้าภาพ หน่วยงานรับผิดชอบหลัก หน่วยงานสนับสนุน มีการกำหนดเป้าหมายและงบประมาณรองรับจะทำให้บทบาทการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทยช่วยสร้างวัฒนธรรมเข้มแข็ง

2.4. อุปสรรคและข้อจำกัด (Threat)

2.4.1 วัฒนธรรมการแต่งกายตะวันตก กระแสนิยมแฟชั่น การแต่งกายเลียนแบบคาราไทย คาราเกาหลี ญี่ปุ่นในหมู่วัยรุ่นไทยมีการแพร่กระจายได้รวดเร็วผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทางสื่อออนไลน์

2.4.2 วัฒนธรรมการแต่งกายอาจถูกบิดเบือนหากไม่ได้รับความรู้ที่ถูกต้องและทำให้คุณค่าลดน้อยลง

2.4.3 สภาพภูมิอากาศของประเทศไทยเป็นเมืองร้อน การออกแบบและเลือกใช้ผ้าจึงควรมีความเหมาะสมกับสภาพอากาศ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมการแต่งกายไทยที่กำลังดำเนินการอยู่เป็นข้อมูลนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์อันเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบและการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยได้ดังนี้

1. คณะกรรมการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติควรเป็นเจ้าภาพสนับสนุนบทบาทการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทยให้เข้มแข็งยั่งยืน โดยการระดมหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐภาคเอกชน การผลิตผ้าไทยและการส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายของไทย ร่วมกันกำหนดนโยบายและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้มีความสำคัญโดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ ช่วยกันปลูกฝังค่านิยมความรักประเทศชาติ รักศักดิ์ศรีความเป็นไทยโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมทุกด้าน โดยเฉพาะการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยพร้อมกันทุกภาคส่วนทั่วประเทศโดยมีกระทรวง

วัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลัก มีกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงดิจิทัล อีโคโนมี กรมประชาสัมพันธ์ เป็นหน่วยงานสนับสนุน

2. ในเรื่องการสร้างค่านิยมในการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทย กระทรวงวัฒนธรรมควรเป็นเจ้าภาพ โดยมีกระทรวงดิจิทัล อีโคโนมีและกรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานสนับสนุนร่วมกัน ใช้สื่อสาธารณะทุกชนิดเผยแพร่การแต่งกายไทยเพื่อสร้างความนิยมการแต่งกายไทย โดยให้มีเรื่องราวที่ให้ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของไทย การนุ่งห่มแบบไทย การแต่งกายชุดไทยในปัจจุบันทั้งชุดไทยรัตนโกสินทร์ที่ใช้เป็นชุดประจำชาติ ชุดไทยพื้นถิ่นในแต่ละภูมิภาค และชุดไทยประยุกต์ การนำเสนอโดยใช้คารา ผู้ประกาศข่าว สื่อมวลชนมาช่วยกันทุกสาขาสร้างกระแสนิยมการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยทั้งในสื่อออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ วิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์

3. ในเรื่องการออกแบบชุดไทยให้ทันสมัย สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้นั้น กระทรวงวัฒนธรรมควรเป็นเจ้าภาพส่งเสริมให้มีการประกวดการออกแบบชุดไทยประยุกต์โดยให้นักออกแบบรุ่นใหม่และห้องเสื้อแบรนด์ที่มีชื่อเสียงเน้นการออกแบบชุดไทยให้สามารถใช้ในวาระโอกาสต่างๆที่เป็นพิธีการ ใช้ทำงาน ชุดลำลองและใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ทั้งแบบและผ้าที่นำมาตัดเย็บ

4. ในเรื่องการปลูกฝังค่านิยมไทยให้กับเด็กและเยาวชน สำนักนายกรัฐมนตรีควรเป็นเจ้าภาพ กระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักทำการปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการ ให้กับคนไทยโดยเฉพาะในหมู่เด็กและเยาวชน สร้างจิตสำนึกรักประเทศไทย รักศักดิ์ศรีความเป็นไทย ลดกระแสนิยมตะวันตกกระแสนิยมการแต่งกายเลียนแบบนักร้องนักแสดงเกาหลี และญี่ปุ่น

5. ในเรื่องการส่งเสริมและอนุรักษ์การทอผ้าไทยนั้น กระทรวงอุตสาหกรรมควรเป็นเจ้าภาพ กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยสนับสนุนในการส่งเสริมและอนุรักษ์การผลิตผ้าไทยให้พัฒนาเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ และเพิ่มการผลิตเชิงอุตสาหกรรมและณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยแต่งกายโดยใช้ผ้าไทยและสนับสนุนการใช้สินค้าโอท็อปในทุกภาคส่วน

6. ในเรื่องการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายไทยให้ยั่งยืน สำนักนายกรัฐมนตรีควรเป็นเจ้าภาพ กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยรับผิดชอบหลัก กระทรวงศึกษาธิการ และทุกส่วนราชการ รวมทั้งภาคเอกชนให้การสนับสนุนในการใช้มิติทางวัฒนธรรมช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมด้วยการให้ความรู้ กำหนด กฎ ระเบียบ เชิญชวนให้แต่งกายที่แสดงความเป็น

ไทย ให้ประชาชนทั่วไปข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้มีโอกาสแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยได้มากขึ้นจนสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้

การดำเนินการตามกลยุทธ์ข้างต้นจำเป็นต้องกำหนดจัดทำเป็นโครงการมีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพที่ชัดเจนมีหน่วยงานสนับสนุนมีงบประมาณรองรับและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

1. ในการดำเนินการ ให้ใช้กรอบแนวคิด"การสร้างวัฒนธรรมให้เป็นความรับผิดชอบของส่วนรวม ไม่ใช่เรื่องเฉพาะของแต่ละคน"การส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยต้องมีการบูรณาการร่วมกันกับมิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาครบทุกมิติ งานวัฒนธรรมจึงเข้าไปสัมพันธ์กับงานด้านอื่นๆแทบทั้งสิ้น เช่นการท่องเที่ยว การศึกษา อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ขึ้นอยู่กับการนำเอามิติวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ต่อยอดในด้านไหนที่สำคัญต้องไม่ลืมมิติของความยั่งยืน
2. กำหนดให้นโยบายวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทย และนโยบายด้านวัฒนธรรมอื่นๆเป็นวาระแห่งชาติ การขับเคลื่อนงานด้านวัฒนธรรมต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ซึ่งคณะกรรมการจะมีหน้าที่ในการกำกับและขับเคลื่อนวาระแห่งชาติโดยควรมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกำกับดูแลอีกชั้นหนึ่ง
3. ภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันทางสังคม อื่นๆได้แก่ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ สถาบันศาสนาและสื่อ ต้องผนึกกำลังกันพัฒนาประเทศด้วยมิติทางวัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบและความประพฤติรวมกันของคนในสังคม เป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความจงรักภักดี การเสียสละ ความสงบเรียบร้อยในสังคมและทำให้สังคมเกิดความเจริญ เป็นการสร้างความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. เสื้อชุดไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2538.
- นฤมล ปราชญ์โยธิน. ประวัติเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ : พีเอชการพิมพ์, 2525.
- บุญยง เกษมสันต์ คุลยจินดา, มล. บรรณาธิการ. หนังสือ พัสตราภรณ์ไทย ถวายให้ราชินี. ม.ป.พ.
- พวงผกา คุโรวาท. ประวัติการแต่งกาย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : แผนกวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย, 2540.
- เมืองโบราณ, สำนักพิมพ์. การแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, 2525.
- ศิลปากร, กรม. สมุดภาพวิวัฒนาการการแต่งกายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2525.
- สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้. รวมสาส์น (1977) จำกัด, 2540.
- เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. การแต่งกายไทย : วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบันเล่ม 1. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543.
- อภิญา เฟื่องฟูสกุล. อัตลักษณ์ : ทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ, คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2546.
- อนุก นาวิกมูล, ผู้รวบรวม. การแต่งกายสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (หนังสือชุดกรุงเทพฯสองศตวรรษ). กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2525.

เอกสารวิจัย

- กฤติกร ลีลาพตะ. "การศึกษาความนิยมไทยและแนวทางการเสริมสร้างความนิยมไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ". ปรินญาณิพนธ์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2544.
- จันทน์ เจริญศรี. "อิทธิพลของแนวคิดหลังสมัยใหม่ต่อสังคมวิทยา". วิทยานิพนธ์, 2543.

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ และคนอื่นๆ. "ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลง:วิถีชีวิตทางสายกลางของชาวไทย" คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

ภัทริยา งามมุข ดร. "วัฒนธรรมนักศึกษายุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์". มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2557.

เมตไตรย เจษฎาฉัตร, พ.อ. บทคัดย่อ "วิกฤตการณ์วัฒนธรรมในสังคมไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ : ยุทธศาสตร์การยื้อมองวิกฤตเพื่อพลิกเป็นโอกาส". (บทคัดย่อ) : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2553

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

โชคทวี ดุรงค์รัตน์. "การแต่งกาย" (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.blog.eduzones.com, 2556

"แนวคิดเอกลักษณ์ไทย" (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.tat.or.th, 2556

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ พ.อ.ไพโรจน์ สรรพกิจ

วัน เดือน ปีเกิด เมื่อ 20 มกราคม 2503

การศึกษา

- ปริญญาโท บริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

การทำงาน

- ผตน.ร้อย ป. ป.พัน 31 รอ.
- ผบ.ร้อย ป. ป.พัน 31 รอ.
- ผบ. ร้อยฝึก ป.พัน 31 รอ.
- หน.ฝกบ.พล.ปตอ.
- ผบ.พัน ปตอ. พัน 6
- รอง เสช. ศปกอ. ทบ.
- ฝสช. รอง เสช. ทหาร
- ผอ. กนผ.กร.ทหาร
- รอง ผอ. สกร. กร. ทหาร
- ผช. หน. ศทช. ศบท. บก ทท.

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ที่ปรึกษา วปอ.สปท.

สรุปย่อ

ลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทย

ผู้วิจัย พันเอก ไพโรจน์ สรรพกิจ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

ตำแหน่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกจากยุคสังคมเกษตรกรรมสู่ยุคสังคมอุตสาหกรรมและก้าวเข้าสู่ยุคสังคมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ความทันสมัยของเทคโนโลยีการคมนาคมขนส่ง การสื่อสารมวลชนเป็นตัวกลางเผยแพร่กระจายวัฒนธรรมทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทั้งในลักษณะที่ดีและไม่ดีเกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม

สังคมไทยมีความเป็นอิสระเพิ่มมากขึ้นกฎเกณฑ์ข้อบังคับคลายความเข้มงวดลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่อบอุ่นเหมือนแต่ก่อนวัฒนธรรมไทยในสังคมปัจจุบันเกิดความสับสนดูเหมือนจะรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ส่งผลกระทบต่อค่านิยมประเพณีเก่าแก่ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตได้เลือนหายไปจากความทรงจำของคนรุ่นใหม่

เอกลักษณ์ไทยได้รับผลกระทบหรืออ่อนด้อยลงเนื่องจากประชาชนทุกภาคส่วนขาดจิตสำนึกถึงคุณค่าและความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย เช่นขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความรู้สึกรักชาติซึ่งความหวงแหนในประวัติศาสตร์ไทย ภาษาไทย คำสอนในศาสนา คุณธรรมจริยธรรม ความกตัญญูรู้คุณแผ่นดิน การไม่เห็นความสำคัญของเอกราชอธิปไตยของชาติ

การแต่งกายไทยได้รับกระแสนิยมตะวันตก กระแสนิยมดาราดาราเกาหลี ญี่ปุ่น ทำให้ค่านิยมการแต่งกายไทยเข้มแข็งน้อยลง นอกจากนี้ประชาชนไทยบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการแต่งกายไทยที่เหมาะสมยังไม่มั่นใจที่จะหยิบมาแต่งรูปแบบต้องมีการพัฒนาให้สามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยประสงค์ที่จะรักษาวัฒนธรรมอันดีงามที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ไม่ให้ถูกทอดทิ้งไม่ให้เลือนหายไปจึงทำการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมการแต่งกายไทยว่ามีการใช้การแต่งกายแบบใดที่เหมาะสม สิ่งใดควรส่งเสริม สิ่งใดควรปรับเปลี่ยนไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคมเพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยว่า มีอะไรบ้างที่ควรส่งเสริมอะไรบ้างที่ควรปรับเปลี่ยน ไปตามสภาวะแวดล้อมของสังคม
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคมไทยในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาวิวัฒนาการของการแต่งกายในยุครัตนโกสินทร์
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการแต่งกายของ ข้าราชการ ผู้นำชั้นสูงและราษฎรทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำราและเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการการแต่งกายที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ไทย รวมถึงการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคของประเทศ ในเรื่องการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยซึ่งกำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน นำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา (Descriptive Approach)

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยคือการส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ไทยที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้จากการทบทวน เอกสาร ที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยมีวิวัฒนาการมาโดยลำดับจากยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นจนมาถึงปัจจุบันขึ้นอยู่กับความเจริญในด้านศิลปวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัยและชนชั้นนำในขณะนั้น

การแต่งกายของคนไทยนอกจากเพื่อประโยชน์ในการปกปิดร่างกาย ให้ความอบอุ่นแล้ว ยังมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิอากาศ สภาพงานและอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีและ

วัฒนธรรม ศาสนา ความต้องการดึงดูดทางเพศตรงข้าม และสภาพเศรษฐกิจสังคม มีการแต่งกายที่แตกต่างกันของกลุ่มคนในสังคม ซึ่งแบ่งได้เป็น กลุ่มคนชั้นสูง ข้าราชการ และราษฎรสามัญ และมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นซึ่งแบ่งเป็น ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือและภาคใต้ อย่างไรก็ตามภายใต้ความแตกต่างยังคงมีลักษณะความเป็นไทยที่เห็นเด่นชัดสามารถบ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ไทยได้จาก

1. รูปแบบการแต่งกาย ที่ยังคงความเป็นไทย
2. การนุ่งห่มแบบไทย โดยเชื่อว่าการนุ่งห่มจับจีบผ้านั้นยังสามารถนำมาปรับใช้ได้อยู่ทุกยุคทุกสมัย และมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป
3. ผ้าไทยมีทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ผ้าพื้นเมืองที่ผลิตในท้องถิ่น
4. อัญมณีเครื่องประดับประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีชื่อเสียงในเรื่องของอัญมณี

ลักษณะความเป็นไทยที่เห็นเด่นชัดในเครื่องแต่งกายปัจจุบันมีเรื่องผ้าไทยและรูปแบบชุดไทยที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างโดดเด่น ดังนั้นการส่งเสริมเอกลักษณ์การแต่งกายไทย จึงควรส่งเสริมการใช้ผ้าไทยและพัฒนา รูปแบบเครื่องแต่งกายให้น่าสวมใส่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้

การส่งเสริมและการพัฒนารูปแบบการแต่งกายไทยที่ยังดำรงอยู่ ณ ปัจจุบันสามารถแบ่งตามวิวัฒนาการการแต่งกายของไทยได้เป็น 3 รูปแบบกล่าวคือ

1. ชุดแต่งกายสมัยรัตนโกสินทร์ที่ได้รับการยอมรับใช้เป็นชุดประจำชาติของไทยในปัจจุบัน ได้แก่ ชุดไทยพระราชนิยม และชุดไทยพระราชทาน ชุดราชประแตนและชุดเครื่องแบบของข้าราชการ ควรส่งเสริมความเป็นชาตินิยมโดยคงแบบและผ้าดั้งเดิมไว้เป็นมรดกของชาติซึ่งรวมไปถึงเครื่องประดับที่ประกอบให้เกิดความสมบูรณ์
2. ชุดแต่งกายตามประเพณีนิยมชุดพื้นถิ่น ตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นซึ่งจำแนกได้ 4 ภูมิภาคคือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลางและภาคใต้ ควรส่งเสริมความเป็นท้องถิ่นนิยมเน้นการคงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค แต่ละจังหวัด และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ
3. ชุดไทยประยุกต์มีการพัฒนาออกแบบใหม่ให้ใช้ได้สะดวกสบายและมีความทันสมัยมากขึ้น

สำหรับวัตถุดิบในการทอผ้าไทยมีฝ้ายและไหม ปัจจุบันมีอุตสาหกรรมผ้าไทย มีลีนินไหมเทียม มีใยผสมมาช่วย วิธีทอมีแพรวา ตีนจก จิด ยกดอก เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่ง การจัดแสดงแฟชั่นผ้าไทยเป็นอีกหนึ่งแนวทางอนุรักษ์ผ้าไทยที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทย เป็นการรณรงค์ให้

ใส่ผ้าไทย เพราะนี่คือวัฒนธรรมไทย หากผ้าไทยเป็นที่นิยมยังเป็นการส่งเสริมธุรกิจผู้ประกอบการภายในประเทศด้วย ในส่วนของการพัฒนาเครื่องแต่งกายไทยเพื่อส่งเสริมธุรกิจภายในประเทศนั้น แม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน ทั้งในส่วนของการตลาดและวิจัยเพื่อคิดค้นการพัฒนาต่อยอดการแต่งกายไทย แต่ก็ยังพบว่า การดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวยังจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมในแนวทางที่ถูกต้องต่อไป

ในการออกแบบชุดที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทยในอนาคต รูปแบบของเสื้อผ้าควรมีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่ ลักษณะของรูปแบบเสื้อผ้าควรเรียบง่ายโดยเน้นที่เนื้อผ้า สี ดูแล้งง่าย และสวมใส่สบายเหมาะกับสภาพภูมิอากาศไม่ควรตกแต่งมากไม่ล้ำสมัยง่าย ราคาไม่สูงมาก ถ้าราคาสูงควรเน้นที่คุณภาพของผ้าและรูปแบบมากกว่าการใช้วัสดุตกแต่งที่ฟุ่มเฟือย รูปแบบของเสื้อผ้าไม่ควรเป็นแบบที่ใช้ผ้าสิ้นเปลืองมาก สามารถสวมใส่สลับเปลี่ยนกันได้หลายโอกาส รวมทั้งการใส่ความเป็นไทยเข้าไปด้วยวิธีการนุ่งใหม่แบบไทยและการใช้ผ้าไทยในการตัดเย็บ

รูปแบบการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยในปัจจุบันมีการแต่งกายตามกลุ่มคนในสังคมดังนี้

ราษฎรทั่วไป แต่งกายตามประเพณีนิยมชุดพื้นถิ่น ของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยท้องถิ่นรวมทั้งอัญมณีเครื่องประดับตามอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นๆ ในโอกาสที่เป็นพิธีการ ทำงาน ใส่จำลองและใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับในชนกลางสุภาพสตรีใช้ชุดไทยพระราชนิยมในโอกาสที่เป็นพิธีการและเป็นชุดทำงาน สุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทานตัดเย็บด้วยผ้าไทย ซึ่งอาจมีการประยุกต์แบบได้เช่นการใช้แบบชาฟารีตัดเย็บด้วยผ้าไทยก็เป็นแบบที่ใช้กันอยู่

ข้าราชการ แต่งกายตามประเพณีนิยมของแต่ละภูมิภาคโดยใช้ผ้าไทยของท้องถิ่นเช่นกัน ในโอกาสงานพิธีอาจจะนุ่งให้แต่งกาย ชุดไทยพระราชนิยมสำหรับสุภาพสตรีสำหรับสุภาพบุรุษใช้ชุดพระราชทาน ถือได้ว่าเป็นชุดที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันความแตกต่างมีอยู่ที่การเลือกใช้ผ้าไทยตามสีสรรซึ่งสามารถเลือกตัดเย็บได้ตามความเหมาะสม การแต่งกายของข้าราชการยังใช้ชุดเครื่องแบบหรือ ชุดราชประแตนเป็นชุดทำงาน หรือเป็นชุดที่ใช้ร่วมพิธีการต่างๆถือได้ว่าเป็นชุดที่เป็นเอกลักษณ์ไทยเช่นกัน

ชนชั้นสูง แต่งกายตามรูปแบบจารีตนิยม ใช้ชุดไทยพระราชนิยม ชุดพระราชทาน ชุดราชประแตนและชุดเครื่องแบบในโอกาสที่เป็นพระราชพิธี พิธีการต่างๆ

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องวิวัฒนาการการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทยการพัฒนา รูปแบบและการส่งเสริมการแต่งกายไทยที่เหมาะสมกับสภาวะ

แวดล้อมประกอบการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถวิเคราะห์การส่งเสริมการแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์ไทย ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การดำเนินการกำหนดนโยบายแห่งรัฐ

คณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ รมรณรงค์ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนแต่งกายด้วยผ้าไทย เชิญชวนและกำหนดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาแต่งกายด้วยผ้าไทยและส่งเสริมให้นำผ้าไทยไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำเครื่องแบบนักเรียน ขอความร่วมมือไปยัง กรม. ข้าราชการการเมือง ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รัฐแต่งกายผ้าไทยในวันประชุม กรม. และประชุมของรัฐสภาเพื่อเป็นต้นแบบแก่ภาคประชาชน ขอความร่วมมือภาคเอกชนแต่งกายด้วยผ้าไทยตามโอกาสและความเหมาะสม จัดการประกวดและให้รางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลและหน่วยงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมให้บุคคลากรแต่งกายด้วยผ้าไทยอย่างแพร่หลายไม่เฉพาะผ้าไหมเท่านั้นรวมถึงผ้าทุกชนิดที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยโดยเฉพาะผ้าพื้นเมือง

เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ให้กับประเทศไทยและนโยบายของรัฐมนตรีกว่ากระทรวงวัฒนธรรม ในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจ และ ตามภารกิจหลักของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ในการอนุรักษ์ สืบสาน ต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในด้านผ้าไทย เป็นการส่งเสริมค่านิยมความเป็นไทยกับสังคม และเพื่อสอดคล้องต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ด้วยผ้าถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียน การพัฒนาผ้ารูปแบบลายผ้าไทย เป็นงานหัตถกรรมที่เน้นงานคุณภาพมากกว่าปริมาณ ทำให้ราคาค่อนข้างสูง การผลิตยังอยู่ในระดับครัวเรือนการพัฒนาไปสู่การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมยังขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม

การพัฒนาประเทศด้วยมิติวัฒนธรรมในรัฐบาลปัจจุบันมีการนำเอามิติวัฒนธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพัฒนาในหลายยุทธศาสตร์การส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยต้องมีการบูรณาการร่วมกันกับมิติทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาครบทุกมิติ งานวัฒนธรรมจึงเข้าไปสัมพันธ์กับงานด้านอื่นๆแทบทั้งสิ้น เช่นการท่องเที่ยว การศึกษา อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ขึ้นอยู่กับการนำเอามิติวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ต่อยอดในด้านไหน

รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายปลูกฝังค่านิยม 12 ประการให้กับเด็กและเยาวชน ในข้อหนึ่งคือรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันดีงาม ถือเป็นโอกาสที่จะบูรณาการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ค่านิยมไทยและค่านิยมหลักไปสู่การเผยแพร่และการปฏิบัติในทุกกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นไทย

การออก กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกาย ให้ใส่ชุดไทยให้เหมือนกัน แบบเดียวกัน ทั้งหมดยังไม่สามารถทำได้ยังระมัดระวังในการตอบรับการดำเนินการจึงเป็นการสนับสนุนข้อมูล ชุดที่คนทั่วไปใส่ได้ เหมือนกันที่แบบแต่แตกต่างกันที่เนื้อผ้า ส่งเสริมการใช้ผ้าไทย ใช้วิธีการจูงใจ หรือให้ข้าราชการแต่งเป็นแบบอย่างกระแสนิยมการแต่งกายต้องเริ่มที่ผู้นำเป็นสำคัญในทุกระดับ ต้องทำตัวเป็นตัวอย่างและกำหนดให้คนในองค์กรแต่งตามกัน ลดความเป็นสากลในเรื่องการแต่ง กายลงบ้างหันมาส่งเสริมการแต่งกายไทย

หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบงานส่งเสริม เอกลักษณ์ไทยทั้งที่เกี่ยวกับการแต่งกายไทยโดยตรงและโดยอ้อมหากมีการบูรณาการงานเข้าด้วยกัน โดยกำหนดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพ หน่วยงานสนับสนุนชัดเจน จะทำให้งานการส่งเสริม การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยมีทิศทางและเข้มแข็งมากขึ้น

ประเด็นที่ 2 การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

มีปัญหาความนิยมการแต่งกายชุดไทยโดยมีสาเหตุเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศของ ประเทศไทยเป็นเมืองร้อน เป็นข้อจำกัดในการออกแบบและเลือกเสื้อผ้าที่ควรมีความเหมาะสมกับ สภาพภูมิอากาศแต่ละท้องถิ่น ชุดแต่งกายไทยดูแลรักษายากอยู่ที่การเลือกชนิดผ้า การสร้าง เอกลักษณ์และการสร้างเรื่องราวสนับสนุน หากเทคโนโลยีมาปรับปรุงเนื้อผ้าให้ดูแลรักษาง่ายแต่ ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของผ้าไทยเอาไว้ในลายผ้า

คนไทยขาดความเข้าใจในการแต่งกายของไทยทำให้นี้กออกกันแต่ชุดไทยแบบราช ประแตน โจงกระเบน สไบ ที่จริงมีมากกว่านั้นสามารถหยิบมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายกว่านั้นที่ เป็นแบบนี้ก็เพราะว่าคนไทยไม่คิดใส่ใจที่จะอนุรักษ์การแต่งกายเหล่านี้เอาไว้ ไม่รู้ว่าการจะแต่ง อย่างไทยมันมีอะไรให้ใส่บ้างหันไปใส่เสื้อผ้าแบบสากลกันหมด

วัฒนธรรมการแต่งกายตะวันตก กระแสนิยมแฟชั่น การแต่งกายเลียนแบบดาราไทย ดาราเกาหลี ญี่ปุ่นในหมู่วัยรุ่นมีการแพร่กระจายได้รวดเร็วผ่านทางสื่อสาธารณะต่างๆ โดยเฉพาะ ทางสื่อออนไลน์ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายไทยอ่อนด้อยลง

การออกแบบชุดให้ทันสมัยสามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันยังเป็นโจทย์ที่ต้องหาทาง พัฒนาต่อไปทั้งเรื่องของการออกแบบและการเลือกผ้าที่นำมาตัดเย็บตลอดจนการช่วยกันสร้าง กระแสนิยมการแต่งกายไทยเพื่อให้คนหันมาแต่งกายไทยในชีวิตประจำวันได้โดยไม่รู้สึกขัดใจ

ข้าราชการแต่งกายผ้าไทยเป็นแบบอย่าง ปัญหาอยู่ที่นโยบายของผู้บริหาร ปัจจุบัน นายกรัฐมนตรีท่านสวมใส่ผ้าไหมเป็นแบบอย่างเป็นผู้นำรวมทั้งมีนโยบายค่านิยมไทย 12 ประการ จึงสามารถสร้างกระแสได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์ไทยคือการส่งเสริมการแต่งกายด้วยผ้าไทย

มีกระแสการแต่งกายไทยในหมู่วัยรุ่นเกิดขึ้นในสังคมออนไลน์และยังมีความนิยมการแต่งกายแบบไทยในโอกาสงานแต่งงาน งานประเพณีสำคัญของจังหวัดซึ่งถ้าจะใช้โอกาสนี้สร้างกระแสให้ต่อเนื่องก็จะทำให้คนไทยสวมใส่ชุดไทยกันในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ในการส่งเสริมการแต่งกายไทยที่กำลังดำเนินอยู่ได้ข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยดังนี้

1. สนับสนุนการแต่งกายที่เป็น เอกลักษณ์ไทยให้เข้มแข็งยั่งยืน โดยใช้การระดมหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐภาคเอกชน ในการผลิตผ้าไทยและส่งเสริมวัฒนธรรมการแต่งกายของไทย กำหนดนโยบายของรัฐในเรื่องการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ไทยร่วมกันให้เป็นวาระแห่งชาติ เข้าภาพหลักควรเป็นคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ และกรมส่งเสริมวัฒนธรรม หน่วยสนับสนุนได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมหม่อนไหม พิพิธภัณฑ์ผ้าไทย ศูนย์ศิลปาชีพ กระทรวงมหาดไทย สภาอุตสาหกรรมไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ใช้สื่อสาธารณะทุกชนิดเผยแพร่วัฒนธรรมการแต่งกายไทยเพื่อสร้างความนิยมการแต่งกายไทย โดยให้มีเรื่องราวที่ให้ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมการแต่งกายของไทย การนุ่งห่มแบบไทย การแต่งกายชุดไทยในปัจจุบันทั้งชุดไทยรัตนโกสินทร์ที่ใช้เป็นชุดประจำชาติ ชุดไทยพื้นถิ่นในแต่ละภูมิภาคและชุดไทยประยุกต์ การนำเสนอโดยใช้ดารานักแสดง ผู้ประกาศข่าว สื่อมวลชนมาช่วยกันทุกสาขาสร้างกระแสนิยมการแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยทั้งในสื่อออนไลน์สื่อโทรทัศน์ วิทยุและสื่อสิ่งพิมพ์

3. มีการวิจัยประยุกต์รูปแบบการแต่งกายไทยให้ดูทันสมัยด้วยการส่งเสริมให้มีการประกวดการออกแบบชุดไทยประยุกต์โดยให้นักออกแบบรุ่นใหม่และห้องเสื้อแบรนด์ที่มีชื่อเสียงเน้นการออกแบบชุดไทยที่ดูทันสมัยให้สามารถใช้ในวาระโอกาสต่างๆที่เป็นพิธีการ ใช้ทำงาน ชุดลำลองและใช้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งรูปแบบและผ้าที่นำมาตัดเย็บ

4. การปลูกฝังค่านิยมไทย 12 ประการให้กับคนไทยโดยเฉพาะในหมู่เด็กและเยาวชนให้มีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีความรักประเทศชาติ รักศักดิ์ศรีความเป็นไทย ลดกระแสนิยมตะวันตกกระแสนิยมการแต่งกายเลียนแบบนักร้องนักแสดงเกาหลี และญี่ปุ่น สิ่งสำคัญคือการดำเนินโครงการใดๆเยาวชนต้องมีส่วนร่วมให้เขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์วัฒนธรรมการ

แต่งกายไทยโดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมและอนุรักษ์การผลิตผ้าไทยให้พัฒนาเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ และเพิ่มการผลิตเชิงอุตสาหกรรม โดยสภาอุตสาหกรรมคิดหาวิธีการว่าทำอย่างไรให้อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยสามารถผลิตผ้าไทยสนองตอบต่อตลาดภายในประเทศทำให้เกิดรายได้กับประชาชนส่งผลให้ประชาชนหันมาสนับสนุนการใช้ผ้าไทย

6. การใช้มิติทางวัฒนธรรมช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมด้วยการให้ความรู้ กำหนด กฎ ระเบียบ เชิญชวนให้แต่งกายที่แสดงความเป็นไทย ให้ราษฎรทั่วไปข้าราชการ นักเรียน นิสิต นักศึกษาได้มีความรู้และมีโอกาสแต่งกายที่แสดงความเป็นไทยได้มากขึ้นจนสามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้โดยเริ่มต้นจากข้าราชการแต่งกายเครื่องแบบผ้าไทยเหมือนกันเป็นตัวอย่างและลงไปสู่จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแต่งกายผ้าไทยในโอกาสวันสำคัญ

การดำเนินการตามกลยุทธ์ข้างต้นจำเป็นต้องกำหนดจัดทำเป็นโครงการมีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นเจ้าภาพที่ชัดเจนมีหน่วยงานสนับสนุนมีงบประมาณรองรับและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม